

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

Vyšetřování v rámci Římskokatolické církve
pohledem obětí sexuálního zneužívání
páchaného duchovními

The Roman Catholic Church Investigation from
the Victims Perspective of Clergy-Perpetrated
Child Sexual Abuse

Magisterská diplomová práce

Autor: **Bc. Anežka Mokrá**

Vedoucí práce: **PhDr. Olga Pechová, Ph.D.**

Olomouc

2024

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí práce PhDr. Olze Pechové, Ph.D. za její vstřícnost, odbornou pomoc a cenné rady v průběhu výzkumu i psaní celé práce. Také bych ráda poděkovala P. ThLic. Marku Františku Drábkovi, DiS., O.Praem., který se mnou výzkum několikrát konzultoval, pomáhal navrhnout cíle výzkumu a sháněl vhodné respondenty. Za konzultaci ohledně metodologie děkuji také Mgr. Miroslavu Charvátovi, Ph.D. a Mgr. Martině Vintrové, JCD. za poskytnutí informací z církevního práva. Velké díky patří všem respondentům, kteří měli odvalu a chuť se sdílet s nelehkým tématem. Nakonec chci poděkovat také svému manželovi, rodičům, sourozencům i blízkým přátelům za velkou podporu materiální, psychickou i duchovní, kterou mi v souvislosti s diplomovou prací s láskou věnovali.

Prohlášení

Mistopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou prací na téma: „Vyšetřování v rámci Římskokatolické církve pohledem obětí sexuálního zneužívání páchaného duchovními“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci, dne 2. dubna 2024

Podpis .....

Obsah

ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST	6
1. Sexuální zneužívání.....	7
1.1. Vymezení pojmu sexuální zneužívání	7
1.2. Psychologie obětí	9
1.2.1. Syndrom CSA a jeho následky	9
1.2.2. Následky v rovině duchovní – spirituální trauma	12
1.2.3. Kontraintuitivní chování oběti a (ne)oznámení zneužívání	17
2. Sexuální zneužívání v Římskokatolické církvi	21
2.1. Úvod do situace ve světě.....	21
2.2. Výsledky nezávislých komisí.....	23
2.3. Opatření církve proti sexuálním deliktům duchovních.....	25
2.3.1. Vývoj opatření od začátku 21. století	25
2.3.2. Opatření zavedená za pontifikátu papeže Františka	28
2.3.3. Aktuální opatření v České republice.....	30
2.3.4. Církevní proces vyšetřování na Slovensku	33
2.3.5. Souvislost s policejním vyšetřováním	34
2.4. Pomáhající organizace v České a Slovenské republice	36
3. Dopad procesu vyšetřování na oběti sexuálního zneužívání	37
3.1. Psychologické hledisko procesu vyšetřování CSA.....	37
3.1.1. Psychologické zásady jednání s oběti při vyšetřování.....	37
3.1.2. Sekundární viktimizace.....	39
3.1.3. Péče o oběti sexuálního zneužívání	40
3.2. Přístup Římskokatolické církve k obětem při procesu vyšetřování	46
VÝZKUMNÁ ČÁST	50
4. Výzkumný problém.....	51
5. Cíle výzkumu a výzkumné otázky	53
6. Výzkumný soubor	54
6.1. Kritéria a způsob výběru respondentů	54
6.2. Charakteristika výběrového souboru	56
7. Metodologický rámec.....	57
7.1. Design a typ výzkumu	57
7.2. Metody získávání dat	59
7.3. Etika výzkumu	63
7.4. Metody zpracování a analýzy dat.....	66

8.	Výsledky analýzy	70
8.1.	První případová studie	70
8.1.1.	Vlastní vztah oběti k případu	72
8.1.2.	Zatěžující okolnosti.....	73
8.1.3.	Pozitivní situace.....	75
8.1.4.	Reakce okolí	76
8.1.5.	Vlivy jednání církve.....	77
8.1.6.	Současný vztah k církvi	79
8.1.7.	Prožívání přístupu církve k řešení sexuálního zneužívání.....	82
8.1.8.	Snaha přispět ke zlepšení procesu vyšetřování	84
8.2.	Druhá případová studie	87
8.2.1.	Okolnosti vedoucí k podání oznámení.....	88
8.2.2.	Vnímání přístupu církve k oběti	88
8.2.3.	Zatěžující okolnosti.....	90
8.2.4.	Podporující okolnosti	91
8.2.5.	Potřeby oběti	92
8.2.6.	Přístup k lidem ve farnosti	93
8.2.7.	Pohled na přístup církve k případu	94
8.3.	Třetí případová studie	96
8.3.1.	Důsledky traumatizující zkušenosti	96
8.3.2.	Přístup oběti k případu	98
8.3.3.	Pohled na přístup biskupa k případu.....	99
8.3.4.	Pozitivně vnímaný přístup	100
8.3.5.	Negativně vnímaný přístup	101
8.3.6.	Podpurné a zatěžující okolnosti	103
8.3.7.	Reflexe (ne)naplněných potřeb	105
8.4.	Souvislosti mezi případy	108
8.5.	Odpovědi na výzkumné otázky.....	110
9.	Diskuse	114
10.	Závěr.....	119
	Souhrn.....	121
	Seznam použitých zdrojů a literatury	125
	Přílohy práce	134
	Abstrakt diplomové práce	134
	Abstract of Thesis	135
	Pozvánka k účasti na výzkumu	136
	Informace pro účastníky výzkumu (1. a 2. strana).....	137
	Slovníček církevních pojmů.....	139

Úvod

Diplomová práce se zabývá církevním vyšetřováním sexuálního zneužívání (CSA; Child Sexual Abuse) způsobeného kněžími v Římskokatolické církvi, a to z pohledu obětí těchto deliktů. V posledních několika letech proběhly důležité kroky ze strany papeže k nápravě krize církve v souvislosti se sexuálním zneužíváním páchaným kněžími či zasvěcenými osobami. I v České republice biskupové vytvořili podle nařízení z Vatikánu směrnice, podle kterých se má zdejší církev řídit při procesu vyšetřování. V minulosti, jak popíšeme v teoretické části práce, církevní představitelé často zakrývali informace a mlžili ohledně případů takového zneužívání a často kryli pachatele, aby si zachovali dobré jméno. V dnešní době již nastal určitý posun v pravidlech a nahlášené případy musí být spravedlivě prošetřeny. Otázkou je, zda jednotliví biskupové pověřeni řešením těchto případů opravdu dodržují správné postupy, a také jakým způsobem je přistupováno k obětem v průběhu šetření. Naším cílem je tedy prozkoumat a popsat zkušenosti obětí s procesem církevního vyšetřování v České a Slovenské republice. Výsledky práce by mohly být přínosné pro osoby, které s oběťmi přicházejí do kontaktu, a přinést určitou zpětnou vazbu od přímých obětí k církevním představitelům, kteří případy vyšetřují.

Ve spojení se spolkem Někdo ti uvěří, který obětem v církvi pomáhá, jsme navrhli cíle výzkumu tak, aby byl přínosem pro aktuální situaci v našich zemích. Po rešerši současných studií jsme toto téma vnímali jako velmi důležité i z důvodu velkého nedostatku poznatků v této oblasti. Žádnou větší evaluaci církevního procesu vyšetřování se dosud nikdo nezabýval. S ohledem na možnosti diplomové práce i my přinášíme pouze část nových informací, které by bylo v tomto kontextu potřeba prozkoumat a znát, aby mohlo dojít ke zlepšení péče o oběti v prostředí církve.

V teoretické části práce se budeme v první kapitole věnovat psychologii obětí, abychom ozřejmili specifika týkající se obětí CSA, jejich způsobu chování a jednání a následků, které si v životě nesou a je třeba s nimi počítat. V druhé kapitole se zaměříme přímo na Římskokatolickou církev a její krizi v souvislosti se sexuálním zneužíváním páchaným duchovními, na opatření církve proti těmto sexuálním deliktům, souvislosti s policejním vyšetřováním a na pomáhající organizace. Třetí kapitola se týká psychologického hlediska vyšetřování obětí, rizika sekundární viktimizace, možností péče o oběti a také současných výzkumů ohledně přístupu katolické církve k obětem při vyšetřování.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Sexuální zneužívání

V první kapitole se dotkneme jak vymezení toho, co sexuální zneužívání znamená, tak základních poznatků z psychologie obětí, které jsou pro naši práci důležité. Tyto informace by měly být základem pro pochopení dalších souvislostí.

1.1. Vymezení pojmu sexuální zneužívání

Pro pochopení celé naší práce je důležité definovat pojem sexuální zneužívání. V anglosaské literatuře se pro něj používá termín Child Sexual Abuse (CSA). V souvislosti s tímto pojmem existuje několik různých definic. Pokusíme se v nich čtenáře nyní zorientovat.

Nejširší a aktuálně nejpoužívanější definicí sexuálního zneužívání, ze které vychází spousta autorů, je definice Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 (např. Dunovský et al., 1998; Hanušová, 2006). Tato definice považuje sexuální zneužití dítěte za „*nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostal do nějakého styku. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba*“ (Dunovský et al., 1998, 72). Za sexuální zneužívání je tedy považováno veškeré chování se sexuálním podtextem směrem k dítěti, přičemž není důležité, zda je dítě vnímá jako příjemné nebo nepříjemné. Také tato definice zahrnuje dotykovou i bezdotykovou formu zneužívání.

Naproti tomu se ale v českém právním řádu pojem sexuální zneužívání nepoužívá. Mezi sexuálními a mravnostními trestnými činy najdeme znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, svádění dítěte k pohlavnímu styku a zneužití dítěte k výrobě pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií a kuplířství. Pohlavní zneužití se definuje jako pohlavní styk s dítětem pod 15 let, který může být vykonán koitální i nekoitální formou (Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník). Zahrnuje to tedy vše, co se týče jakéhokoli dotýkání intimních oblastí. Oproti definici Rady Evropy je ovšem tato definice užší.

V rámci naší práce se věnujeme církevnímu vyšetřování, tedy definice, na kterou se budeme vázat, by měla být založená na právu kanonickém. Nejnovější pojetí trestných činů vychází z motu proprio papeže Františka *Vos estis lux mundi*, vydaném v roce 2019. Zde je definováno jako jeden z trestných činů proti šestému přikázání Desatera (nesesmilníš), pokud duchovní, člen institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života vykoná sexuální akt s osobou nezletilou nebo zranitelnou. To můžeme považovat za definici sexuálního

zneužití. Za poškozeného se přitom na rozdíl od sekulárního řádu považuje osoba mladší 18 let, nebo osoba nezletilému před zákonem rovná. Za zranitelnou osobu se považuje každá osoba, která se nedokáže bránit útoku, projevovat svou vůli nebo není schopna chápat, i kdyby jen příležitostně, neboť je ve stavu nemoci, je fyzicky či psychicky oslabená či zbavena osobní svobody (Papež František, 2019). V roce 2021 bylo toto nové pojetí trestných činů zavedeno do novelizace VI knihy Kodexu kanonického práva (Šafář, 2022). Sexuální akt není blíže specifikován. Můžeme jej proto například chápat optikou konkrétní země, kde se církevní zákon uplatňuje v praxi, tedy u nás jako pohlavní zneužití, tak jak je uvedeno v trestním zákoně České republiky.

V souvislosti s výzkumem naší práce tedy pracujeme s pojmem sexuální zneužívání ve smyslu, v jakém je definováno církevním právem v kontextu práva České republiky. Myslíme tím koitální i nekoitální pohlavní zneužití nezletilého do 18 let nebo osoby omezené v plném užívání rozumu či zbavené osobní svobody. Pokud bychom se bavili jazykem sekulárního řádu, může se zdát zvláštní, že slučujeme pohlavní zneužití dítěte do 15 let a znásilnění osob do 18 let. Tyto trestné činy ale u nás podléhají stejným pravidlům, co se týče církevního vyšetřování, proto jsme se rozhodli definici rozšířit podle práva církevního.

1.2. Psychologie obětí

Abychom mohli pochopit, co oběť může v rámci vyšetřování trestného činu prožívat, musíme se blíže podívat na to, co o obětech říká psychologická věda. Konkrétně se budeme zabývat dětskými i dospělými oběťmi sexuálního násilí. Uvedeme také souvislosti s církevním prostředím a s pachatelem v roli kněze.

1.2.1. Syndrom CSA a jeho následky

Sexuální zneužívání dětí (neboli CSA, Child Sexual Abuse) je součástí syndromu CAN (Child Abuse and Neglect), což je syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Karkošková (2016) uvádí, že syndrom sexuálně zneužívaného dítěte se od týrání a zanedbávání liší a má své specifické znaky. Sexuální zneužívání zasahuje nejintimnější jádro člověka a děti jsou pachatelovým chováním zmatené, nejsou dostatečně zralé na to, aby pochopily, že se děje něco zlého. Pachatel s dítětem také emočně manipuluje, je k němu milý a hodný. Chování pachatele je navíc proti týrání velmi utajované a často zůstane neodhalené. Pokud o tom okolí zjistí, reaguje vůči obětem CSA často nepřiměřeně a odsuzovačně, což oběti může způsobovat sekundární traumatizaci. Protože dítě ještě nemá dostatečnou poznávací kapacitu, aby porozumělo povaze sexuálního kontaktu, je dle autorky nemožné, aby k němu dalo souhlas. I pokud pachatel oběti způsobuje vzrušení, je to pouze přirozenou reakcí těla na sexuální stimulaci a za žádných okolností si to nelze vysvětlit tak, že se dítěti zneužívání líbí. U sexuálního zneužívání jde pachateli vždy o vlastní sexuální uspokojení a pokud sexuálně vzrušuje oběť, je to jen součástí jeho manipulace.

Téměř vždy si pachatel nejdříve buduje náklonnost a důvěru oběti i její rodiny a emocionálně si oběť na sebe váže. Velmi efektivně tak s ní manipuluje s připravuje si okolí na to, aby jeho činy neodhalilo. Současně také vyhledává příležitosti k posouvání fyzických hranic, například objetím na rozloučení, zvedáním dítěte do vzduchu, držením hračky ve svém rozkroku apod. Později manipuluje také pomocí slibů a úplatků, kterými mohou být i pochvaly projevy obdivu nebo pozornosti, nebo také pomocí výhrůzek, kdy se dítě podvolí, aby zabránilo větší bolesti. Pachatel může také na oběť svádět vinu za své chování anebo ji ujišťuje o tom, že to, co se děje je dobré a správné (Michančová, 2005). Oběti se může stát kterékoli dítě nebo mladistvý, jenž se s pachatelem dostane do kontaktu. Je ale možné, že to častěji bývají jedinci, kteří se jednodušeji emočně na pachatele navážou, například pokud doma nezažívají tolik lásky a pozornosti, kterou jim on dává. Podle výzkumu Ensink et al. (2020) jsou často oběťmi CSA děti s nejistým a dezorganizovaným attachmentem k rodičům.

Už i Dunovský et al. (1998) píše o tom, že děti deprivované, opomíjené, zanedbávané, děti v dysfunkčních rodinách, nebo děti zaneprázdněných a odtažitých rodičů se mohou snadněji stát terčem sexuálního zneužití. Ohrožené jsou také především děti, které nemají potřebné znalosti o svém těle a o sexuálním chování a nejsou nijak připraveny na to, jak by se měly chovat, pokud je někdo sexuálně obtěžuje.

Podle Dunovského et al. (1998) patří mezi krátkodobé příznaky probíhajícího CSA strach a úzkost, depresivní myšlenky, pocity viny a hanby a nízká sebeúcta dítěte. Může docházet ke změnám v chování, ke zhoršení školního prospěchu a také se může u dítěte projevovat regresivní chování nebo somatické problémy jako bolesti břicha, enuréza, poruchy spánku apod. Nejvýraznějším příznakem může být nepřiměřené sexuální chování, nebo sebepoškozování až sklony k suicidu.

Oběti násilných činů obecně podle Boukalové & Gillernové (2020) mají důsledkem traumatického zážitku vytvořená negativní schémata ohledně důvěry v sebe sama a v okolní svět. Oběti mají pocit, že to, co se stalo, zavinily svou slabostí a mají silně narušený pocit autonomie a kontroly. V kontextu CSA bychom to mohli vztáhnout hlavně na důvěru v dospělého člověka, která je i dle Dunovského et al. (1998) narušená. Sebeobviňování má dvě podoby. Buď oběť přičítá vinu svým trvalým vlastnostem či rysům osobnosti nebo viní svůj určitý způsob chování (Boukalová & Gillernová, 2020). Dle Karkoškové (2021) ovšem neexistuje ucelený soubor symptomů, které by vykazovala většina zneužívaných dětí a díky kterému by bylo možné sexuální zneužívání odhalit. Většina dětí má příznaky stejné jiným formám traumatu a u některých dětí se nemusí v době zneužívání projevovat žádné zvláštní příznaky. Přesto ve své publikaci (Karkošková, 2016) uvádí podrobný popis možných symptomů fyzických, psychických a behaviorálních, které zneužívané dítě může vykazovat.

Studie obětí CSA dokazují, že viktimizace způsobuje významnou trvalou újmu na duševním zdraví obětí, a to malého až velkého rozsahu. Každá oběť má asi 70 % pravděpodobnost, že bude trpět více či méně příznaky úzkosti a deprese (Amado et al., 2015). U obětí CSA je velké riziko výskytu disregulace emocí, poruch nálady, úzkostných poruch, posttraumatické stresové poruchy, užívání návykových látek, sexuálních dysfunkcí nebo patologického sexuálního chování. Menší ale přítomné riziko je zde pro poruchy osobnosti, poruchy příjmu potravy a psychózy (Noll, 2021).

Je tedy jisté, že CSA má dlouhodobý nepříznivý vliv na oběti, což je připisováno hlavně tomu, že tato traumatická zkušenost extrémně narušuje interpersonální hranice, oběť je při ní

bezmocná, vyvolává v oběti pocity viny, propojuje intimitu a sexuální vzrušení s extrémním násilím, vzpomínky na ni vyvolávají masivní úzkost a způsobuje významné afektivní a kognitivní zkreslení v oblasti sexuality a vztahů (Noll, 2008). Jak ovšem upozorňují některé studie (Teicher et al., 2009), příznaky těžkých následků u obětí CSA mohou být dlouho latentní a rozvinout se až po delší době. Proto by se při vyšetřování případů sexuálního zneužití nemělo přehlížet k tomu, zda oběť příznaky trvalé újmy má nebo ne. Obranné mechanismy oběti mohou oběť na čas přepnout do režimu, kdy je poškození způsobené traumatem vytěsněné nebo neuvědomované, a oběť se může zdát, jako by se jí nic nestalo. Je to ale pouze způsob, jak zajistit přežití v extrémně stresující situaci a po nějaké době, zvláště v kritických obdobích jako je adolescence nebo začátek dospělosti, se trauma znovu vyplaví na povrch. Před tím oběť může zdánlivě vypadat, jako by si nic nepamatovala, nebo ji to nijak nezasáhlo (Karkošková, 2016).

Podle Karkoškové (2016) je trauma sexuálního zneužívání zákeřné, protože zasahuje fyzično, vnímání, prožívání i jednání, tedy následky mohou zasáhnout celý život oběti. Zásadní je také to, že většina obětí je zneužívána někým, koho dobře zná a důvěřuje mu a může na něm být závislá, což následně způsobí, že se nedokáže z jeho působení vymanit dostatečně rychle, aby to na ní nezanechalo trvalé následky. Závažnost traumatizující situace při CSA zvyšuje nízký věk oběti (pod 12 let), penetrativní formu zneužití, přítomnost násilí a dlouhodobé a časté opakování.

Trvalé následky traumatu CSA se projevují v rovině psychické, tělesné, sociální i duchovní. V rovině psychické je velmi ovlivněna kognice, tedy vnímání a hodnocení vnějšího i vnitřního světa oběti. Traumatické události otřesou bazální představou oběti o světě i o sobě, což má za následek tvoření negativních představ zahrnující ztrátu víry v smysluplnost a předvídatelnost situací, negativní očekávání budoucnosti, ztrátu pocitu bezpečí a osobní kontroly, představu světa jako nebezpečného místa, sebeobviňování za to, jaký člověk je a co dělá, pochybnosti o sobě a pocit stigmatizace a vlastní bezcennosti. S kognitivními změnami souvisí i propady emocí do deprese a úzkostí. Typickou psychickou reakcí na trauma je i u obětí CSA posttraumatická stresová porucha (PTSD nebo C-PTSD), která oběti značně znemožňuje normální fungování. Součástí PTSD bývají flashbacky, vyhýbání se vzpomínkám na trauma až popírání traumatu a disociace. V rovině tělesné mohou být oběti poznamenány poruchami příjmu potravy, závislostmi na návykových látkách, nebo jinými závislostmi, sebepoškozováním, suicidálními pokusy, chronickými psychosomatickými bolestmi anebo také přenosnými pohlavními infekcemi v návaznosti na rizikové sexuální chování. Trauma oběti může poškozovat také v rovině sociální, kdy je pro oběti těžké nebo nemožné navázat a udržet

kvalitní vztah, je pro ně velmi náročná intimní a sexuální stránka vztahů, jejich chování se mění směrem k vyhýbání se lidem či nadměrné ostražitosti, podezřívavosti ke druhým kvůli možnému zranění, nebo se ve vztazích stávají pasivně závislími. Časté jsou také různé sexuální dysfunkce nebo kompulzivně sexuální chování (Karkošková, 2016).

Podle Mullen et al. (1994) zásadně narušuje CSA vývoj dětí, neboť se nejčastěji děje přibližně tři roky před jejich pubertou, což je velmi důležitá doba pro osobnostní a sociální vývoj. CSA tak zasahuje dětem do vznikající sexuální identity, ohrožuje zakotvení pocitu, že svět je bezpečné místo a že oni jsou aktivními činiteli a mohou mít nad událostmi kontrolu, ohrožuje důvěru v druhé, hlavně v ty nejbližší, a také zasahuje do jejich vznikající sebeúcty. Oběti pak mají v dospělosti problémy hlavně v interpersonální a sexuální oblasti. Výzkumy ovšem ukazují, že souvislost CSA se sexuální pohodou v dospělosti není tak lineární a záleží na faktorech jako jsou komorbidity PTSD a jiných nemocí, doba, kdy se zneužívání odehrávalo, a povaha výzkumného souboru. Významně s CSA ale souvisí negativní sebehodnocení v sexuálním kontextu a sexuální inhibice. Tyto závěry lze ovšem zobecnit pouze na populaci ženských obětí, protože muži jsou ve vzorcích vždy nedostatečně zastoupeni (Bigras, 2021). Podle Nagtegaala & Boonmanna (2022) jsou se sexuálním zneužíváním významně spojeny poruchy spánku, neepileptické záchvaty, pokusy o sebevraždu, gynekologické problémy, stres, psychóza, těhotenství v dospívání, rizikové sexuální chování u chlapců a interpersonální závislost.

1.2.2. Následky v rovině duchovní – spirituální trauma

V souvislosti s oběťmi sexuálního zneužívání duchovními osobami se v západní literatuře objevuje pojem *Spiritual Trauma* (např. Doyle, 2009; McPhillips, 2018; Prusak & Schab, 2022). Následky v duchovní rovině člověka se projevují u všech obětí CSA, ale u obětí sexuálního zneužívání v kontextu církve obzvlášť. Jsou to často rány, které se projevují ještě dlouhou dobu v dospělosti obětí a nejdéle se hojí, protože jsou neošetřované a pomíjené. Duchovní utrpení přímo souvisí s nárustem psychických potíží, jako je posttraumatický stres a deprese (Murray-Swank & Waelde, 2013). V kontextu zaměření naší diplomové práce se budeme bavit především o obětech CSA z katolického prostředí.

Podle Karkoškové (2016) obrazy a představy obětí o Bohu mohou být v důsledku sexuálního zneužívání velmi negativní. Oběti často nedokážou pochopit, jak může být Bůh (v křesťanské tradici) dobrý, milující a všemohoucí, když je nechal tak trpět. Trauma deformuje

obraz Boha. Některé oběti dokonce pachatel manipuluje tím, že je to Boží vůle, aby se mu podřídily, že to tak Bůh chce.

Karkošková (2016, s. 124) uvádí, že:

Boh je vnímaný ako nestarostlivý, necitlivý, ľahostajný, nezaujímajúci sa o ľudské dobro, odmeraný, odtiahnutý či obrátený chrbtom, vzdialený, nedostupný, spiaci alebo neprítomný. Obet' si tiež môže myslieť, že k traume došlo, pretože Boh nebol schopný zakročiť, pretože je bezmocný či nešikovný, mizerný strážca. Iným vysvetlením udalosti môže byť pre obeť koncept Boha, ktorý je zlý, krutý a svojvoľný – presne taký ako páchatel'. Boh môže byť vnímaný aj ako sadista, ktorý má potešenie z utrpenia. Pre niektoré obeť je Boh a Satan totožný. Rozhodne Boh nepredstavuje pre väčšinu obeť niekoho, kto by bol spravodlivý, férový, dôveryhodný a bezpečný.

Zvláště oběti, které vyrostly v křesťanském prostředí mají tendenci promítat hodně negativních vlastností na Boha. Obraz „Boha – dobrého otce“, je pro ně problematický. Netýká se to jen situací, kdy je oběť zneužita knězem či jinou duchovní osobou, dokonce to nemusí být ani vlastní otec nebo někdo z rodiny, stačí pokud je pachatelem nějaká osoba v pozici autority nad dítětem. Stejně tak i náboženské texty, symboly nebo úkony mohou být pro oběť traumatizující. Velmi citlivé mohou být na vše, co se týká hříchu, viny, pokání, dominance mužů, poslušnosti apod. Například děti zažívající CSA v blízké rodině se mohly s biblickým přikázáním „Cti otce svého a matku svou.“ setkávat i v rámci manipulace při sexuálním zneužívání, a proto v nich tento výrok může vzbuzovat hrozivý a překroucený význam.

Z toho vyplývá, že oběti vůči Bohu pociťují zklamání, hněv až nenávisť. V křesťanském prostředí se ovšem hněv chápe nesprávně jako něco špatného, proto své pocity vůči Bohu často potlačují a nedávají je najevo, bojí se, že je za ně Bůh potrestá. Tím pádem ale ztrácí schopnost komunikovat s Bohem a jejich vztah k Bohu se ztrácí. Vzdalují se tím pádem i od víry v něho. Oběti se mohou cítit také Bohem zavrženy nebo opuštěny. Navíc mají v sobě zážitek zrady z toho, že Bůh nezasáhl, když byly bezmocné, což v nich vytváří hlubokou nedůvěru vůči Bohu. Některé oběti, které byly manipulovány věřit, že zneužívání je jejich vina, se cítí být velkými hříšníky a mají pocit, že si své zavržení zaslouží. Mohou mít děsivý strach z Boha, z jeho neodpuštění a věčného zatracení v pekle. Důsledkem toho všeho je spirituální izolace, nepokoj a hluboká vnitřní prázdnota. Někteří se jí snaží vyplnit alternativami jako jsou sekty, magie a okultismus či parapsychologie. Následky ve spirituální rovině můžeme označit i jako „vraždu duše“. Násilí pachatele CSA představuje absolutní absenci lásky, ochromuje životní síly oběti

a degraduje sebeúctu oběti, v důsledku čehož se hroutí i její autentické já (Sef) a duše „umírá“ (Karkošková, 2016).

Podle autorů Pargament et al. (2014) oběti zažívají po zneužití duchovní boje ve vztahu Bohu (pocity hněvu, strachu, opuštěnosti), ve vztahu k blízkým (napětí v souvislosti s náboženstvím v rodině, v církevním společenství) a intrapsychické boje s pochybnostmi ve víře a zmatkem mezi myšlenkami, pocity a chováním. Tyto boje jsou pro jedince na jedné straně negativním faktorem pro jeho dlouhodobé fungování, zdraví a pohodu. Na druhé straně jsou předpokladem k růstu. To, k čemu povedou záleží na schopnosti jedince měnit své myšlení a postoje. Někteří mohou změnit svůj postoj k náboženství a církvi a odejít mimo tradiční náboženské systémy směrem k osobnímu vztahu s Bohem. Na druhou stranu se setkáváme s negativními proměnami, kdy lidé naopak přicházejí o svou víru, nejsou schopni cítit lásku a soucit a pojímat sexualitu jako dar od Boha. Někteří se pak pokoušejí zaplnit své duchovní vakuum drogami, alkoholem, promiskuitou nebo násilím. Pargament et al. (2014) upozorňují na důležitost tématu spirituality pro oběti CSA a práce s tímto tématem v rámci terapií. V souvislosti se zneužíváním kleriky v Římskokatolické církvi ovšem oběti pomoc v duchovní rovině často nenalézají. Ve výzkumu McPhillipse (2018) se církev zaměřovala více na psychické a emocionální problémy obětí a na žádosti o pomoc s duchovním traumatem příliš nereagovala. Pastorační služby či duchovní vedení se obětem nedostávaly. Církev nedokázala pochopit duchovní utrpení obětí a v některých případech dokonce požadovala po obětech, aby se za pachatele modlily a aby mu odpouštěly. Autor článku proto klade důraz na důležitost pastoračních programů, které by byly zahrnuty do církevních systémů péče o oběti.

Specifika sexuálního zneužívání obětí kněžími či řeholníky v Římskokatolické církvi se týkají právě duchovního traumatu. Kněz je v církvi vnímán jako Boží zástupce. Vztah mezi pachatelem z řad duchovních a obětí zneužívání má náboženské aspekty. Pokud v takovém vztahu dochází k sexuálnímu zneužívání, velmi vážně to ovlivňuje duchovní sféru oběti (Doyle, 2009). Výše zmíněné informace v této podkapitole o duchovním traumatu tedy platí dvojnásobně pokud je pachatelem kněz. Velkým traumatizujícím faktorem zde bývá navíc toxický závislý vztah na pachateli, který je pro oběť autoritou, služebníkem Božím a zároveň přítelem či duchovním vůdcem, zprostředkovatelem dobra. Kněz může mít na nezletilého velmi silný manipulační vliv, protože v katolickém prostředí bývá považováno vše, co říká kněz nebo biskup jako pravda, kterou by se měli lidé řídit. Oběti v tomto prostředí vyrůstají, tedy pachatelova manipulace s nedospělou obětí je velmi zákeřná. Jak jsme již zmínili výše, může své jednání označovat dobré, za vůli Boží, či zaměňovat za dobrou věc, díky které si dítě Boží

lásku zaslouží. Někdy to oběti vysvětlí jako formu uctívání Boha nebo ukázkou Boží lásky pro ni. Některým obětem je vyhrožováno, aby o jeho jednání nikomu neříkaly, nebo že její prozrazení by poškodilo církev. Pachatel může také oběti namluvit, že prozrazení přinese Boží hněv na její rodinu. Někdy také pachatel oběť obviňuje, že ona jej svedla a má zodpovědnost za jeho hříchy.

Hodně obětí vnímá kněze jako něco víc, jako samotného Boha. I kněz je katolíky brán jako otec, podobně jako nebeský Otec – Bůh. Je považován za vzor morálky a dobra. Navíc ze začátku si pachatel oběť postupně získává, rozvíjí s ní vtaž a ona se cítí výjimečná. Začáteční péče spočívá především v gestech a slovech, které budují důvěru oběti. Z jeho následného jednání je zmatená a může mít pocit, jako by na ni útočil samotný Bůh. Závislost na knězi navíc ještě zvyšuje to, že v katolické nauce je každý sex mimo manželství považován za těžký hřích. Pokud oběti zažijí při zneužívání příjemné pocity, nedokážou pochopit, že byly nedobrovolné, a berou je jako své selhání. Nejen že se oběť cítí pošpiněná a hříšná, ale jako jedinou možnost vidí rozřešení ve svátosti smíření, což ji poutá zpět do toxické závislosti na pachateli. Fakt, že se oběťmi kněží stávají častěji chlapani, v souvislosti s postoji katolické církve k homosexualitě, ještě přidávají k hlubokému morálnímu zmatku obětí. V rámci farnosti jsou oběti s knězem v neustálém kontaktu, a i vzhledem k věku se ze setkávání s ním nedokážou vymanit. Existence tohoto toxického pouta vysvětluje, proč oběti tolerují opakované zneužívání, proč se zdá, že oběti mají skutečný vztah s pachatelem, nebo proč se bojí o zneužívání říct a zažívají dlouhodobý strach a stud. Kromě toho při svěřením se někomu jinému se oběti často setkávají s nedůvěrou, nepřijetím, odsouzením nebo bagatelizováním (Doyle, 2009; Flynn, 2008, 2010; McGraw et al., 2019).

Příčinou duchovních problémů ovšem není pouze jednání pachatele, ale také jí bývá reakce církve na oznámení sexuálního zneužívání. Ta boje a potíže respondentů s prožíváním víry činí intenzivnějšími. Pokud se oběti po nějaké době odváží zneužití nahlásit, setkávají se umlčováním, vyhrožováním, podplácením. Odmítnutím oběti zažívají i od vlastního církevního společenství, které věci více pachateli než oběti (Prusak & Schab, 2022).

Velký problém mají oběti také s prožíváním duchovních obřadů a náboženských úkonů v rámci katolické církve. Pokud trpí posttraumatickou stresovou poruchou, která se projevuje mimo jiné nekontrolovatelnými živými vzpomínkami na trauma, intenzivními emocemi nebo pocity otupělosti a ztrátou emocí (Van der Kolk, 2015), mohou mít problém prožívat liturgické obřady jako jsou křtiny, pohřby, svatby atp. Účast na těchto rituálech zdaleka nevyvolává pocit lásky a Boží přítomnosti, ale může v lidech s PTSD zanechat pocit retraumatizace

a dehumanizace. Flashbacky pak mohou být u těchto osob vyvolávány jakýmkoli smyslovým prožitkem, který připomene traumatickou událost. Flashback může vyvolat například dotek duchovního, pouhý pohled na kněze nebo vstup do kostela. Pro některé je velmi traumatizující také samotný vrchol mše svaté při proměňování, kdy kněz při pozdvihování hostie říká: „Toto je mé tělo, které se za vás vydává.“ Tento liturgický symbol má být pro věřící velkým zdrojem milosti, ovšem pro oběti CSA se stává hroznou připomínkou jejich zkušeností. Takto se liturgie pro věřící oběti stává znovuprožíváním násilí, kterého se na nich dopustil pachatel v roli kněze. To je obzvláště hrozné, protože místo toho, aby byly liturgické rituály a svátosti zdrojem radosti a smyslu života, mění se ve zdroj trvalé retraumatizace člověka. Když se člověk vyhýbá těmto vzpomínkám, je zároveň nucen vyhýbat se zdroji milosti (Turnbloom et al., 2022).

Dalším projevem duchovního traumatu je změna vztahu a citů ke kněžím obecně. Původní respekt a úcta ke knězi – pachateli se mění na velký zmatek, hněv a odpor. Postupně se tyto pocity rozvíjejí vůči všem osobám ve stejné roli, jako byl pachatel. Pohled na jiné duchovní, zejména pokud jsou oblečeni v kněžském oděvu nebo vykonávají bohoslužby působí jako bolestná připomínka sexuálního zneužití. Přistupovat ke knězi pro eucharistii nebo jakoukoli jinou svátost, např. svátost smíření, se pro oběti může rovnat opětovnému setkání s bolestí a traumatem (Doyle, 2009). Oběti v tomto případě mohou mít strach z retraumatizace a ztráty kontroly nad situací, a proto si od kněží mohou snažit držet bezpečný odstup.

Co se týče dopadů na vztah obětí k instituci církve, oběti nejčastěji uvádí shodná témata nedůvěry, zrady a hlubokého hněvu vůči církvi (Blakemore et al., 2017). Oběti často v dospělosti odcházejí od církve z důvodu, že pachatel zastupoval církev, tedy mají pocit, že jim ublížila celá církev. Toto prostředí je pro ně nebezpečné a chtějí se vyhnout reviktimizaci. I zde, stejně jako u pocitu odcizení od Boha, je důležitá duchovní podpora vyškolenými pracovníky, ale také pomoc od církevních představitelů ve smyslu otevřenosti ohledně zneužívání páchaného duchovními, upřímných pokusů o nastolení spravedlnosti, jasně deklarovaného záměru zabránit dalšímu zneužívání nebo reviktimizaci a veřejného uznání spáchaných křivd obětem. To obětem do značné míry pomůže, aby začaly církvi a jejím představitelům opět důvěřovat (McLaughlin, 1994).

Církevní představitelé nechápou pocity traumatizovaných osob. I když to třeba mohou myslet dobře, přímo či nepřímo obviňují oběti z jejich vlastní bolesti. Například v březnu 2010 napsal papež Benedikt XVI. pastýřský list římským katolíkům v Irsku, které se právě nacházelo v procesu odhalování hloubky skandálu a ve svém dopise obětem je žádal, aby neztrácely naději a nechaly se proměnit Kristovými ranami, které lámou moc zla a pomáhají nám se znovu

zrodit k životu a naději. Podle Turnbloom et al. (2022) je v tomto úryvku vidět, že si papež neuvědomoval reálné důsledky traumatu. Za prvé, dle autorů článku papež Benedikt nechápe podstatu "ztráty naděje". Už jen to, že se domnívá, že "neztrácet naději" je rozhodnutí, které lze po někom požadovat, je do nebe volajícím nepochopením podstaty traumatu a jeho psychologických důsledků. Žádat přeživší vlastního násilí, aby "neztráceli naději", klade vinu za ztrátu naděje na oběti. Ztráta naděje je dle autorů důsledkem pokračujícího násilí páchaného církevními duchovními. Místo aby papež a jeho spolupracovníci z řad duchovních žádali věřící, aby neztráceli naději, měli by začít být hodni naděje a toto násilí zastavit (Turnbloom et al., 2022).

1.2.3. Kontraintuitivní chování oběti a (ne)oznámení zneužívání

Lidé obecně mají různé představy o tom, jak by oběť měla reagovat na to, že se jí děje něco špatného. Pokud reakce oběti neodpovídají očekávání, mají lidé v okolí oběti, ale i profesionálové, tendenci nevěřit oběti, že k trestnému činu došlo, anebo bagatelizovat jeho závažnost. To může vést následně k sekundární viktimizaci obětí, které se často chovají kontraintuitivně vůči tomu, co okolí očekává (Karkošková, 2021). Jak jsme již naznačili, v církvi se často setkáváme s tím, že její představitelé neumí správně reagovat na oznámení oběti o zneužívání. Doyle (2009) píše, že církev v mnoha případech upřednostňovala zájem o kněze – pachatele, který má v církvi mnohem silnější a „důvěryhodnější“ postavení a oběť zažívala odmítnutí a izolaci. Církev vůči obětem až na výjimky byla bezohledná, nereagující nebo jednající nepoctivě. Jedna z možností, která by mohla vysvětlovat selhávání procesu vyšetřování v církvi je hodnocení věrohodnosti výpovědi obětí bez vědomosti o příčinách jejího kontraintuitivního chování. Karkošková (2015) ve své podrobném příspěvku o tomto fenoménu uvádí sedm zásadních projevů chování obětí, které bývají okolím nepochopeny. Jsou jimi: pasivita obětí, opožděné oznámení, nekonzistentní výpověď, odvolání výpovědi, pozitivní postoje k pachateli, absence traumatických symptomů a také nekonzistentní reakce protektivního rodiče oběti.

Obvyklá představa je, že pokud je oběť nějak sexuálně napadena, měla by se bránit, křičet, utíkat nebo se snažit protestovat. Karkošková (2015) upozorňuje, že dokonce jedna z otázek při policejním vyšetřování je, zda a jak se oběť bránila. Instinktivní obrana organismu na extrémně stresující podnět ovšem zahrnuje kromě „boje a útěku“ také „zamrznutí“, kdy dochází úplnému utlumení organismu, pokud je zátěž tak extrémní, že by mohlo dojít ke kolapsu. Tato reakce se zapíná zvláště v situacích, kdy není možný únik ze situace, která je zároveň smrtelně ohrožující (Jochmannová, 2021). Dítě tedy v takovém stavu nedokáže udělat

vůbec nic, nijak se bránit, slovně ani tělesně. K tomu se přidává ještě ochromující strach a zmatek, když dítě nerozumí tomu, co se děje a pachateli ještě před chvílí důvěřovalo. K příčinám bezmoci oběti a neschopnosti klást odpor se přidávají i manipulace pachatele a jeho pozice autority. Pasivní reakce oběti bývá okolím, ale i pachatelem mylně interpretována jako souhlas s jeho jednáním a zároveň forma důkazu, že nešlo o nic vážného (Karkošková, 2015).

Mohlo by se očekávat, že normální reakcí oběti by mělo být rychlé vyhledání pomoci nebo ohlášení napadení. Tak to ale bohužel není a zvláště v církevním prostředí se setkáváme s tím, že oběti se dlouhou dobu nikomu nesvěří a zneužití orgánům činným v trestním řízení buď vůbec neoznámí, nebo jej oznámí až o mnoho let později. V minulosti bylo často pravidlem, že oběti nebyly schopny se svěřit ani rodičům nebo kamarádům a v tichosti dlouho trpěly. Pokud se církev náhodou o zneužívání dozvěděla, vše uttlala a přeložila kněze na jiné místo (Doyle, 2009). Dnes již naštěstí celá věc vyšla na světlo a existují opatření, která mají sloužit pro dobro obětí. O tom více v kapitole č. 2. Mlčení oběti ale může souviset s více důvody. Některé mohou mít souvislost s rizikem, že pachatel uskuteční své hrozby, kterými oběti vyhrožuje a ona oznámením ublíží nejen sobě, ale i své rodině a také pachateli, ke kterému má ambivalentní vztah. Dalším důvodem je zkreslení reality, kdy oběť kvůli manipulacím pachatele a postojům blízkého okolí k pachateli nedokáže správně odhadnout situaci (Karkošková, 2015). V souvislosti se zneužíváním dětí a mladistvých duchovními nacházíme totiž často podobné rysy jako je spřátelení se duchovních s rodinou oběti, získání důvěry dítěte a rodičů, aby mu důvěřovali, projevování otcovské náklonnosti braním si dítěte na klín, objímáním, hlazením a mazlením, které nakonec končí v oblasti genitálií. Kněz je tak i pro rodinu oběti často přítelem nebo váženým hostem (Saldanha, 2023). Lze si tak jednoduše představit, že pokud rodina má kněze velmi ráda a důvěřuje mu, bude to pro oběť dalším důvodem ke strachu ze svěření se a z toho, že jí nikdo neuvěří. Stejně tak pokud se již dítě někomu svěří, může se setkávat často s odmítavými a nedůvěřivými reakcemi i ze strany nejbližších.

Dalším důvodem mlčení oběti může být disociace, která se aktivuje společně s obrannou reakcí organismu. Dokáže odpojit oběť od emocí a prožívání a zároveň vytlačuje z vědomí příliš ohrožující myšlenky a vzpomínky. Umožňuje tak oběti fungovat a přežít v extrémně ohrožujícím prostředí nebo situaci, ze které nejde uniknout. Zároveň je to také důvodem proč oběť nevykazuje žádné příznaky traumatické reakce. Dalším faktorem, proč se oběť bojí svěřit, můžou být také pocity viny a studu, které oběť prožívá buď z důvodu manipulace pachatelem,

který oběti způsobuje sexuální vzrušení, nebo z důvodu pocitů selhání, z toho, že se „nebránila“ (Karkošková, 2015).

V souvislosti se sexuálním zneužíváním v církvi se často setkáváme s tím, že pachatel je obecně lidmi oblíbený a uznávaný a lidé ve farnosti i rodina oběti jej vnímá jako důvěryhodného a přátelského. Zveřejnění oznámení o sexuálním zneužívání proto vyvolává negativní reakce jak u blízkých oběti, tak v celém farním společenství. Oběti jsou zraňovány tím, že se jejich rodina a lidé ve farnosti zastávají pachatele a nevěří jejich výpovědi. Důvod takové reakce okolí je ten, že jejich systém víry je otřesen nepříjemným odhalením, protože ohrožuje symboly, které jim dávají duchovní jistotu. Odmítají a nemohou uvěřit, že se kněz dopustil tak ohavného činu. U lidí dochází k obranné reakci, kdy je s obětí zacházeno jako se zločincem, který ohrožuje jistoty víry členů farnosti. Nejde ani tak o to, že někteří laici nevěří, že ke zneužívání došlo, ale že nedokážou unést emoční bolest, která je spojena s přijetím zrady od kněze, jemuž důvěřovali (Doyle, 2009).

Z výzkumů vyplývá, že blízké vztahy mezi obětí a pachatelem a jeho počáteční získávání důvěry je silnějším důvodem mlčení oběti CSA než například výhrůžky násilím (Sas et al., 1995). Z výzkumu vyplývá také to, že děti a mladiství postupují při odhalování postupně, kdy se nejprve svěřují vrstevníkům a teprve poté rodičům nebo důvěryhodným dospělým, kteří mohou dítěti pomoci s nahlášením autoritativní osobě, přičemž častěji se svěřují dívky než chlapci (Manay & Collin-Vézina, 2021). Podle Winters et al. (2020) je ovšem nejzásadnější to, zda oběť dokáže identifikovat chování pachatele jako "špatné" nebo zneužívající. Čím je dítě menší, tím je pro něj méně snadné pochopit svou zkušenost a správně ji označit. Proto je důležité dbát na prevenci a učit děti o tom, co je přijatelné a co nepřijatelné sexuální chování. Také je důležité zaměřit se na rodiče, vychovatele a učitele, aby dokázali podporovat důvěru a otevřenou komunikaci s dítětem. Podobně i podle Brennana & McElvaneyho (2020) je pro to, aby se dítě zažívající CSA mohlo svěřit, nejdůležitější přítomnost někoho, komu důvěřuje, pochopení, že to, co se mu děje, není normální, motivace s negativní situací něco dělat z důvodu nezvladatelného přetlaku emocí a také očekávání, že dítěti někdo uvěří nebo se ho někdo zeptá. Tedy jednoduše potřeba svěřit se a příležitost se svěřit. Tomu mohou dopomoci dospělí budováním bezpečných vztahů a zájmem o dětská trápení. Adekvátní reakce okolí v podobě podpory, starostlivost a ochrany snižuje míru traumatizace. I když ale oběti při zneužívání zažívají nepříjemné pocity, k uvědomění si závažnosti činu pachatele docházejí obvykle až poději, typicky v adolescenci (Karkošková, 2016).

Často se oběti se svými zkušenostmi svěří až v dospělosti po mnoha letech a chtějí svůj případ řešit. Případy už mohou být roky staré a mohou být v rámci sekulárního trestního práva promlčené. Zde se může zdát, že už nemá smysl tyto případy řešit. Oběti ale motivuje především potřeba ochránit další možné oběti a zastavit pachatele v tom co dělá, pokud je stále na svobodě a není jisté, že v ubližování dalším dětem nepokračuje. Co se týče církevního kontextu, pro věřící oběti může být také motivem „akt milosrdenství“, kdy mohou svým oznámením dát pachateli šanci uvědomit si svou chybu a činit pokání (Karkošková, 2019b).

Další kontraintuitivní reakcí oběti bývá nekonzistentnost její výpovědi. Realita je taková, že oběť pravděpodobně nepodá svou nejúplnější výpověď při prvním výslechu. Důvodem může být ambivalentní vztah, a tedy loajalita vůči pachateli, obavy z následků pro sebe a svou rodinu, obviňování sebe sama ze zavinění trestného činu, nedůvěra k policii, způsob ukládání traumatických vzpomínek, neschopnost vzpomenout si na přesné dění atd. Dále se také stává, že oběť svou výpověď po chvíli stáhne, přičemž nejsilnějším důvodem tohoto jevu bývá tlak rodiny. Pokud je tedy pachatelem např. otec dítěte, má nad dítětem velkou moc, neboť je na něm zároveň životně závislé. Důvodem bývají výhrůžky pachatele i pokud není součástí rodiny. Další věcí, která vzbuzuje velké pochybnosti okolí oběti věřit, jsou její pozitivní pocity vůči pachateli. Jak jsme již uvedli, oběti mají k pachateli často ambivalentní vztah, neboť se k nim na začátku i v průběhu své trestné činnosti chová mile a laskavě, dává jim pocit, že jsou výjimečné. Zvlášť při zneužívání v rámci rodin je pouto k pachateli velmi velké. I u obětí, kdy je pachatelem cizí člověk ovšem může vzniknout traumatické pouto, kdy je pachatel pro oběť i zdrojem útěchy a odměn, což vědomě využívá pro získání kontroly nad obětí.

Pro vyšetřovatele případu může být také matoucí reakce rodičů oběti, u kterých je očekáváno, že budou okamžitě své dítě chránit a bránit jej. Rodiče ale mají s pachatelem často také důvěrný vztah, tím pádem jsou situací i oni zrazeni a traumatizováni a stávají se sekundární obětí. Manipulaci pachatele jsou vystaveni i oni a nemusí vůbec rozpoznat, co se děje. Pod vlivem obranných mechanismů mohou situaci bagatelizovat nebo popírat, nebo mohou mít ambivalentní vztah k pachateli. Rodiče také zažívají šok z toho, že své dítě nedokázali ochránit, nechápou, proč jim o tom dítě neřeklo už dříve a obviňují se z toho, že signály v chování dítěte přičítali jiným faktorům. Také zažívají osamělost a izolaci v problému a nevědí, jak mají požádat o pomoc nebo zneužívání nahlásit. Mohou se stávat hyperprotektivními a úzkostnými. Stejně jako dítě potřebují podporu, aby dokázali situaci adekvátně řešit (Karkošková, 2015; McElvaney & Nixon, 2020).

2. Sexuální zneužívání v Římskokatolické církvi

Sexuální zneužívání v Římskokatolické církvi je v dnešní době velmi aktuálním tématem, který řeší církevní představitelé v mnoha státech. Na různých úrovních církve vznikají iniciativy, které se tímto tématem aktivně zabývají. Kromě organizací pro podporu obětí jsou to také nezávislé komise, díky kterým vycházejí najevo často zdrcující zjištění, o nichž si povíme více v této kapitole.

2.1. Úvod do situace ve světě

Na konci minulého století v osmdesátých letech začaly být odhalovány a také medializovány skandály a kauzy týkající se sexuálního zneužívání v Římskokatolické církvi. Nejprve se rozruch i s kritikou církve zvedl ve Spojených státech. Dospělí, kteří byli v dětství zneužiti knězem, se začali dovolávat svých práv soudně, nebo odhalili své příběhy v médiích (Berry, 1992; Isely, 1997). Brzy se ale objevily podobné skandály v Irsku a následně na přelomu století také v Austrálii a dalších zemích Evropy. Tato „krize církve“, jak ji někteří autoři nazývají, se najednou začala týkat partikulárních církví po celém světě (Marotta, 2021).

Přesto, že se sexuální zneužívání v církvi aktivně řeší až v posledních letech, nezdá se, že by to byl novodobý fenomén. Naopak církve musela toto jednání kněží a řeholníků řešit již od začátku a soustavně celá staletí takové jednání odsuzovala a trestala. Je to zjevné z historických církevních pramenů, jako jsou například listy a doporučení tehdy vlivného benediktínského mnicha a také kardinála svatého Damiána, který kritizoval mnišské řády za nečisté hříchy, které muži páchali na svých mladších i dětských žácích (Isely, 1997; Rashid & Barron, 2018). Dokazují to také některé církevní právní texty, například ustanovení vzešlá na koncilu v Elvíře, který probíhal již ve 4. století n.l. Dále se tématem sexuálního zneužívání zabývají také papežové v 16., 17. i 18. století, jako byl papež Pius IV., Řehoř XV. nebo Benedikt XIV (Vintrová, 2019). Velmi dlouhou dobu byla ale v církvi zakořeněna „kultura utajování“, kdy se církevní představitelé snažili případy sexuálního zneužívání před veřejností zamlčet, aby neutrpěla pověst církve (Robinson, 2011; Rashid & Barron, 2018). Největší chybou dle některých autorů bylo to, že církve kněze, kteří byli obviněni z takového činu, pouze přesunula na jiné místo do jiné farnosti, kde často ve svých nemravnostech pokračovali (Isely, 1997).

Jak již bylo uvedeno, případům sexuálního zneužívání v církevním prostředí se dostalo pozornosti nejprve v osmdesátých letech v USA. Případy sexuálního zneužívání v církevním prostředí začaly být mediálně dostupné hlavně díky novinářům jako je například Jason Berry

(1985, 1992), který už v roce 1985 v novinách informoval o kauze, ve které figuroval kněz G. Gauthe. Větší pozornost veřejnosti a konečně i církve ale vzbudily teprve články publikované v roce 2002 v tisku *The Boston Globe*. Tým novinářů informoval o případu kněze Johna Geoghana v bostonské diecézi, který za svého působení znásilnil kolem sto třiceti dětí¹ (Vaňáč, 2019). V návaznosti na práci bostonských novinářů a na zvyšující se tlak veřejnosti vydala americká biskupská konference *Chartu na ochranu dětí a mladých lidí*, jejímž cílem bylo pochopit a řešit tento problém. Jako důsledek charty vznikl také Výbor pro ochranu dětí a mládeže a Národní kontrolní rada: organizace, které iniciovaly empirické studie sexuálního zneužívání kněžími (Terry, 2013). Ze studií, které mapovaly situaci od 50. let do roku 2002, následně vyšlo najevo, že nejvíce zneužití se objevovalo v 70. letech a na počátku 80. let. Zároveň v tomto časovém období bylo obviněno ze zneužití přes 4300 kněží, což v té době tvořilo přibližně 4 % kněží v aktivní službě. Obvinění vzneslo přes 10,5 tis. jednotlivců (Terry et al., 2011).

Po prvních skandálech v USA se další objevily také v Irsku (1994), v Rakousku (1995) a v Austrálii (1996). Ze začátku se biskupové v řešení těchto lokálních krizí setkávali s neochotou ze strany Vatikánu. Biskupské konference tak vydávaly vlastní doporučení, jak v těchto situacích jednat. Další a další kauzy se postupně v průběhu 21. století objevovaly i ostatních zemích světa. V roce 2010 už se vědělo, že se v katolické církvi objevil problém, který se týká mnoha zemí a že je potřeba aby církve podnikla komplexní opatření (Vaňáč, 2019). O tom, jak se vyvíjely kroky, které Římskokatolická církev podnikla, budeme více pojednávat v kapitole 2.3.

---

¹ Série článků byla zpracována také knižně pod názvem *Betrayal: The Crisis in the Catholic Church* (v češtině má název *Zrada aneb krize v katolické církvi*) a později se stala námětem pro film *Spotlight* z roku 2015.

2.2. Výsledky nezávislých komisí

Kromě zmíněného rozsáhlého průzkumu ve Spojených státech, který zveřejnil výzkumný tým z John Jay College v roce 2004 a další v roce 2006 (Terry et al., 2011), vznikaly později v některých státech další průzkumy prováděné nezávislými komisemi pro výzkum sexuálního zneužívání v katolické církvi.

V roce 2009 vyšly dvě zprávy komisí vyšetřujících sexuální zneužívání v Irsku. Pro církve byla důležitější a zdrcující druhá zpráva, tzv. *Murphy Report*, kterou vydala komise dublinské diecéze. V rámci období let 1975 až 2004 komise objevila 320 obětí, jejichž výpovědi se týkaly 46 kněží v dublinské diecézi. Celkový počet kněží, kterých se týkaly stížnosti o zneužití, se ale pohyboval okolo čísla 172. Komise upozornila, že reálný počet obětí je mnohem větší, jelikož obvinění kněží se přiznávali k mnohem většímu počtu svých obětí, než kolik na ně přicházelo stížností (Murphy et al., 2009; Vaňáč, 2019).

V Austrálii vznikla v roce 2013 královská komise pro vyšetřování sexuálního zneužívání dětí v institucích, do kterých spadá i katolická církev. Ze závěrečné zprávy v roce 2017 vyšlo najevo, že největší počet údajných pachatelů a týraných dětí byl v katolických institucích, v rámci církevních institucí to činilo 61,4 %. Z celkového počtu obětí měla katolická církev na svědomí 35,7 %, což je po přepočtu přes tři tisíce jedinců (Royal Commission, 2017).

Podobné komise byly vytvořeny také v Nizozemsku, Německu, Anglii, Polsku, Francii, Portugalsku, Švýcarsku a dalších zemích. Výzkum v Nizozemské církvi přinesl zjištění, že v letech 1945 až 2010 bylo sexuálně zneužito přibližně deset až dvacet tisíc nezletilých (Schilling, 2012). V Německu mezi lety 1946 a 2014 bylo zneužito nejméně 3677 obětí (Deutsche Welle, 2018). Římskokatolická církev v Anglii a Walesu obdržela mezi lety 1970 a 2015 stížnosti na více než 3 000 případů sexuálního zneužívání dětí. Od roku 2016 bylo každý rok hlášeno více než 100 obvinění (Jay et al., 2022). Polská katolická církev pouze v letech 2018 až 2020 obdržela 368 zpráv o sexuálním zneužívání, které se týkaly činů od roku 1958 do roku 2020² (Biuro Delegata KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży, 2021).

---

² Nadace *Nie Lekajcie Się* (v překladu *Nebojte se*), která sdružuje a podporuje oběti sexuálního zneužívání kněží v Polsku, vytvořila interaktivní online mapu, která zaznamenává např. místa, kde ke zneužití došlo, odsouzené pachatele či medializované případy. Na mapě lze vidět, že se problém netýká jen některých lokalit ale celého území Polska (podobně, jako se netýká ojedinelých států, ale partikulárních církví po celém světě). Mapa je dostupná na odkaze: <https://mapakoscielnejpedofilii.pl/>

Nejvíce šokující byl průzkum Nezávislé komise pro sexuální zneužívání v katolické církvi (CIASE) ve Francii. Komise vznikla z iniciativy katolické církve ve Francii a závěrečnou zprávu vydala v roce 2021. Počet zneužitých nezletilých, jejichž zkušenost se týkala kněží, řeholníků nebo řeholnic, byl odhadnut na 219 000. Nejčastěji se jednalo o činy, které proběhly v druhé polovině minulého století, přičemž od 90. let počty klesaly. Pokud bychom počítali do skupiny pachatelů také laiky pracující pro katolickou církev (katecheté, kaplani, vedoucí mládežnických spolků apod.), odhadovaný počet by se zvýšil na 330 000 obětí. Z výsledků tedy vyplývá, že sexuální násilí v katolické církvi tvoří asi 6% všech případů sexuálního zneužití, to znamená že po rodinně a přátelích je církev nejčastějším prostředím, kde se toto násilí objevuje. Výzkum se povahou podobá zmíněnému výzkumu v Nizozemsku, který přinesl i podobné výsledky (Vintrová, 2021). Zajímavé je to, že na rozdíl od sexuálních útoků páchaných v rodinném prostředí či v prostředí školy, kroužků, přátel apod. kde jsou zneužívány hlavně dívky, v církvi tvoří většinu obětí chlapci. Až 80 % obětí, které se setkaly se sexuálním násilím ze strany kněze, tvoří chlapci a podíl stále dosahuje 75 %, pokud se vezmou v úvahu činy sexuálního násilí spáchané laickými členy církve. Nejčastěji byly zneužívány děti a pubescenti mezi 8 a 15 rokem života (Sauvé et al., 2021).

V únoru roku 2023 zveřejnila výsledky nezávislé komise také Portugalská biskupská konference. Výsledkem je odhadovaný počet přes 4800 obětí (Strecht et al. 2023). V České republice zatím podobné šetření neproběhlo.

Tyto statistiky nejsou uváděny pro to, abychom poukázali na špatnost či zkaženost instituce Římskokatolické církve, ale proto, aby bylo jasné, že se tento problém netýká ojedinelých farností, diecézí nebo jednotlivců, ale že je to problém komplexní a vážnější, než sama církev očekávala. Všechny tyto uvedené případy vnesly do církve zármutek nad utrpením obětí a motivaci tento problém vyřešit. Zvláště stávající papež František je příkladem toho, že církev činů svých kněží a laiků lituje. Papež již několikrát prosil oběti sexuálního zneužívání za odpuštění (např. Glaser, 2018) a již od svého zvolení v roce 2013 podniká kroky pro nápravu této církevní krize.³

---

³ Konkrétní kroky jednotlivých papežů odsuzující sexuální zneužívání a podporující oběti lze najít na oficiálních webových stránkách Svatého stolce, konkrétně zde: https://www.vatican.va/resources/index_en.htm

2.3. Opatření církve proti sexuálními deliktům duchovních

2.3.1. Vývoj opatření od začátku 21. století

V této části poskytneme přehled nejdůležitějších opatření katolické církve, které byly vydány za účelem zlepšení a systematizace církevního šetření ve věcech sexuálního zneužívání a také pro zlepšení prevence těchto jevů. V rámci této kapitoly se zaměříme jak na opatření obecná, která vycházejí z Apoštolského stolce, tak konkrétně na opatření upravená Českou biskupskou konferencí a vztahující se na Českou republiku. Církevní předpisy a doporučení se snažíme popsat laickým jazykem pro lepší pochopení všech čtenářů, přesto se v textu vyskytují termíny, kterým osoby, jež se nepohybují v církevně právním prostředí, nemusí rozumět. Proto jsme vytvořili slovníček církevních pojmů vyskytujících se v následujícím textu a zařadili jsme jej do příloh na konci této práce.

Přístupu církve k problematice sexuálního zneužívání v historii jsme se již trochu věnovali v první podkapitole této části. Pro naše potřeby bude stačit, když se podíváme na vývoj důležitých opatření, které byly vydány po roce 2000.

Prvním důležitým dokumentem, který byl vydán Apoštolským stolcem roku 2001, je motu proprio Jana Pavla II. s názvem *Sacramentorum sanctitatis tutela*. V tomto dokumentu papež jednak ustanovil věk nezletilého pro spáchání trestného činu zneužití na 18 let a promlčecí lhůtu 10 let (dříve byla v Kodexu kanonického práva nastavena věková hranice na 16 let a promlčení po 5 letech). Dále také centralizoval vyšetřování sexuálních deliktů duchovních pod Kongregaci pro nauku víry, která byla následně zodpovědná za šetření každého obvinění. Také stanovil procesní normy pro vyšetřování, včetně určení sankcí a jejich ukládání. Dříve byla tato odpovědnost ponechána často diecézním biskupům. Od roku 2001 už měli pouze kompetenci shromáždit informace a následně je předat Kongregaci pro nauku víry, která rozhodla o dalším postupu. Tato změna měla zabezpečit stejný a spravedlivý postup vyšetřování pro každý jednotlivý případ zneužití (Šafář, 2022; Vintrová, 2019; Kongregace pro nauku víry, n. d.).

Papež Benedikt XVI. v roce 2010 procesní normy modifikoval, za účelem vylepšit jejich použití v praxi. Hlavní změnou byla promlčecí lhůta rozšířená na 20 let s možností učinit konkrétní trestný čin nepromlčeným. Navíc byl přidán delikt získávání, držení a rozšiřování pornografie osob mladších 14 let. V roce 2011 byl biskupským konferencím ve všech zemích zasán oběžník, který jim měl pomáhat k sestavení vlastní směrnice, díky které budou procesní postupy upravené pro místní podmínky a tím pádem v souladu s předpisy světského práva dané

země. Tato úprava měla zajistit potřebnou pomoc všem obětem (Šafář, 2022; Vintrová, 2019). Hlavními aspekty, kterými by se měly místní směrnice zabývat, jsou tato:

Diecézní biskup, či jeho delegát, by měl naslouchat obětem a podílet se na jejich duchovním a psychologickém doprovázení.

Církev by se měla snažit o eliminaci případů pohlavního zneužívání nezletilých, například pomocí výchovných preventivních programů v církevním prostředí.

Biskupové mají odpovědnost za formaci budoucích kněží a řeholníků. Je potřeba zdůrazňovat význam rozlišování povolání, zdravé lidské i duchovní formace, čistotu a odpovědnost za duchovní otcovství. K tomu se mohou formulovat konkrétní kroky do formačních programů seminářů a formačních domů.

Biskup má odpovědnost za doprovázení a formaci duchovních. Kněží by měli být obeznámeni o dopadech sexuálního zneužívání na oběti i s tím, jak rozpoznat, pokud se taková věc děje.

Biskup má zajistit veškeré kroky při vyšetřování případů zneužívání v souladu s kanonickým i světským právem. Může omezit výkon služby obviněného, dokud nebude prokázána jeho nevina. Měl by dbát na dobrou pověst a právo na ochranu soukromí oběti i obviněného (který může být obviněn i neprávem).

Pokud je obvinění pravděpodobné, musí biskup zahájit předběžné šetření (zjistit základní informace) a předat případ Kongregaci pro nauku víry, která ho může pověřit dalším vyšetřováním (nebo případ vyšetří sama) a zároveň zajistí spravedlivý postup vůči obviněnému s ohledem na dobro oběti a církve.

Pokud je obviněný shledán vinným, jsou vůči němu učiněna opatření, která se týkají zákazu jeho veřejné služby či alespoň kontaktu s nezletilými, a také je mu uložen církevní trest, jehož nejtěžší varianta se týká propuštění z duchovenského stavu (Levada & Ladaria, 2011).

Česká biskupská konference na tento oběžník reagovala vydáním *Společné směrnice ČBK a konferencí vyšších řeholních představených v ČR pro postup v případech trestných činů pohlavního zneužití osoby mladší 18 let duchovním či laikem v rámci činnosti církve* z r. 2015. Tato směrnice obsahovala dvě části: Prevenci sexuálního zneužívání, postup při řešení vzniklého trestného činu. V rámci prevence bylo formulováno několik doporučení:

Doporučení k prevenci v rámci formace kandidátů na kněžství před jejich svěcením, které zahrnovalo mimo jiné například psychologické vyšetření při přijímacím řízení do kněžského semináře, které by bylo zaměřené i na případný sklon k pohlavnímu zneužívání nezletilých.

Doporučení k prevenci v rámci formace kněží, kteří jsou již trvale v kněžské službě. Zde bychom vyzdvihli zejména zodpovědnost diecézního biskupa za vzdělávání sobě podřízených duchovních v prevenci sexuálního zneužívání, zvláště těch, kteří pracují s mládeží, ke kterému by měl využívat také spolupráci s necírkevními organizacemi a odborníky, kteří mohou zajistit odborné přednášky, publikace apod.

Doporučení pro preventivní opatření v personálním obsazování do pastorační služby, které zahrnuje obezřetnost při výběru jak duchovních, tak laiků, kteří by v církevním prostředí měli pracovat s mládeží.

Postup při řešení vzniklého trestného činu zahrnuje několik základních kroků:

Vytvoření týmu o třech až pěti členech pro každou diecézi, který bude mít na starost předběžné šetření ohledně vzneseného obvinění ze sexuálního zneužití. Členové musí mít kvalifikaci nebo minimálně osvědčenou zkušenost v oblasti kanonického či sekulárního práva, psychologie nebo sexuologie a při projednávání případů jsou vázáni mlčenlivostí.

Při podezření na spáchaný trestný čin sexuálního zneužívání v církevním prostředí je povinnost nahlásit jej neprodleně generálnímu vikáři diecéze. Oznamovatel má právo na utajení svého jména před tím, koho oznamuje.

Následují přesné kroky pro předběžné vyšetřování, ze kterých bychom upozornili zejména na následující. Vyšetřující se nesmí setkávat s obětí trestného činu, která je mladší 18 let, aby nemařil další vyšetřování dle světského (sekulárního) práva, ale jedná se zákonnými zástupci dítěte. Vyšetřovatel se nejprve dotazuje toho, kdo podal oznámení (případně zákonných zástupců), přičemž má s touto osobou jednat s úctou a respektem ale musí ji také informovat o následcích křivého obvinění. Její tvrzení přitom nevyvrací ani nepotvrzuje, jen zaznamenává. Následně se zjišťuje důvěryhodnost oznamovatele, jeho vztah k nařčenému a zda uvedené problémy pozoroval i někdo jiný, zvláště v době spáchání trestného činu. Poté vyšetřovatel informuje obviněného (pokud nehrozí ovlivnění svědků, nebo nevystane jiný vážný důvod k zatajení informací obviněnému) a vyžádá si jeho vysvětlení či obhajobu.

Pokud diecézní biskup v důsledku zjištěných informací rozhodne nařčení za hodnověrné, provede opatření pro vyloučení pokračování trestného jednání obviněným. (To může udělat již dříve, pokud je situace naléhavá a hrozí vysoké riziko opakování jednání obviněným.) Následně také oznámí záležitost Kongregaci pro nauku víry a sekulárním orgánům činným v trestním řízení.

Tato část obsahuje také kroky pro zacházení s obviněným a zacházení s obětí trestného činu. S obviněným se má jednat s náležitou úctou a bez předpojatosti, v průběhu vyšetřování má právo na hmotné zajištění církví, po celou dobu procesu mu má být zajištěna duchovní a odborná pomoc a pokud se u obviněného prokáže vina a není možno jej již zaměstnávat v církvi, diecézní biskup duchovnímu pomůže důstojně se zařadit do civilního života. Pro oběti sexuálního zneužívání má být zajištěna duchovní a psychologická pomoc, oběť má také právo žádat po delikventovi náhradu škody a pokud je důsledkem trestného činu narození dítěte, diecézní biskup se postará, aby delikvent dostal vzniklé odpovědnosti vůči matce a dítěti (Česká biskupská konference, 2015).

Jak říká Botek (Bronková, 2021), tato směrnice v určitém smyslu „předešla dobu“, protože do postihů zahrnula také laiky, kteří by se mohli trestného činu dopustit při nějaké službě v rámci církve, což bylo nad rámec požadavků Kongregace a je to vnímané jako velmi dobré. Na druhou stranu nebyla formulace některých doporučených úplně přesná a zapomíná na některé situace, které by mohly nastat. Jak píše Šafář (2022), psychologické vyšetření při přijímacím řízení kandidátů by mělo být zaměřené spíše na sklony k pedofilii, než „sklon k pohlavnímu zneužívání nezletilých“, jak je uvedeno ve směrnici.

2.3.2. Opatření zavedená za pontifikátu papeže Františka

Papež František hned po svém zvolení začal podnikat kroky pro nápravu vzniklé krize v církvi. V roce 2014 založil Papežskou komisi pro ochranu nezletilých, která se stala součástí Římské kurie a poradním orgánem papeže v problematice ochrany mladistvých a zranitelných osob před sexuálním zneužíváním. Jejím úkolem je předkládat návrhy a iniciativy směřující ke zlepšení předpisů a procedur na ochranu všech nezletilých a také zranitelných dospělých v celé katolické církvi (Šafář, 2022).

Dalším zásadním krokem bylo motu proprio papeže Františka *Vos estis lux mundi* (v překladu *Vy jste světlo světa*) vydané v roce 2019 v návaznosti na summit o ochraně dětí a mladistvých, který se konal v únoru roku 2019. V tomto listu papež František zdůrazňuje zodpovědnost biskupů za prevenci deliktů sexuálního zneužití a staví se proti zastírání trestných

činů ze strany biskupů nebo představených řeholníků. Připomíná že „Zločiny sexuálního zneužívání urážejí našeho Pána, způsobují fyzickou, psychickou a duchovní újmu obětem a poškozují společenství věřících“ (Papež František, 2019, s. 1). Hlavní změnou oproti předchozím nařízením je rozšířená definice toho, co vše je trestný čin. Od této chvíle je trestným činem znásilnění dospělých osob, tedy „*nucení kohokoliv násilím, pohrůzkou nebo zneužitím autority k vykonání nebo strpění sexuálních aktů*“, dále zneužití nezletilých osob a zranitelných osob, za které se považují osoby které jsou ve stavu, který omezuje jejich schopnost chápat, projevit vůli a bránit se útoku, dále získávání, přechovávání a rozšiřování dětské pornografie a nakonec také opomíjení a konání směřující k ovlivnění nebo maření civilního nebo kanonického vyšetřování jakéhokoli z předchozích činů (Papež František, 2019, s. 2). Novinkou je také to, že každá diecéze musí do jednoho roku vytvořit snadno dostupný a stabilní systém, kde by mohla veřejnost podávat oznámení na výše uvedené trestné činy. Konkrétní podobu takového systému mají diecéze navrhnout samy tak, aby bylo zvoleno vhodně s ohledem na místní podmínky. Papež František také znovu zdůrazňuje, že k obětem musí být přístupováno důstojně a s úctou, má jim být poskytnuta duchovní, lékařská a psychologická pomoc, ale předně také přijetí, naslouchání a doprovázení. Zakazuje jakoukoli předpojatost, odvetná opatření nebo diskriminaci z důvodů podání oznámení, což by spadalo do trestného činu maření vyšetřování. Dále je také ustanovena oznamovací povinnost všem kněžím, řeholníkům a řeholnicím, kteří mají ihned sdělit zprávu o sexuálním zneužití svému církevnímu představenému, přičemž nezáleží na tom, jakým způsobem se tuto informací dověděli. Platí to i tehdy, pokud se dozvědí o někom, kdo se snaží takový případ krýt (Papež František, 2019).

Na konci roku 2019 papež František vydal Instrukci o důvěrnosti kauz, díky které bylo zrušeno tzv. papežské tajemství, tedy povinnost mlčenlivosti ve věcech trestných činů uvedených v motu proprio *Vos estis lux mundi*. Cílem tohoto nařízení bylo usnadnit spolupráci se státními orgány v rámci civilního trestního řízení. Zároveň papež zdůraznil, že oznamovateli, oběti ani svědkům nemůže být uložen žádný závazek mlčenlivosti. Díky tomu například oběti mohou být seznámeny s celým rozsudkem (Šafář, 2022; Vintrová, 2019).

V návaznosti na zmíněný summit konaný ve Vatikánu, vydala Kongregace pro nauku víry v roce 2020 *Vademecum o některých bodech postupu v případech sexuálního zneužívání nezletilých spáchaného duchovními*. Není to právní dokument, ale spíše příručka pro praxi, která má sloužit osobám, jež jsou pověřeny vyšetřováním takových trestných činů. Příručka obsahuje devět otázek s odpověďmi a příslušnými odkazy, které mají upřesnit nejasnosti

v postupu procesního řízení. V konkrétních bodech jsou podrobněji rozebírány platná nařízení, která jsou dána zde již zmíněnými dokumenty. Například ve druhé otázce je rozebíráno, jakým způsobem se může dostat oznámení o trestném činu k zasvěcené osobě, která má oznamovací povinnost. V rámci toho je také připomínáno zpovědní tajemství, které má nadřazenou důležitost. Pokud se kněz dozví o trestném činu v rámci svátosti smíření, měl by se snažit přesvědčit oběť k tomu, aby informaci sdělila i jiným způsobem a umožnila zodpovědným osobám konat. V rámci otázky číslo tři *Jak probíhá předběžné šetření* je uvedeno, že v této fázi není nutné shromažďovat veškeré důkazy, ale pouze sepsat co nejpodrobněji fakta, na nichž spočívá obvinění, údaje domnělých obětí a odhad jejich případné újmy, dále problematické aspekty ohledně podezřelého, přitěžující či ulehčující okolnosti a shromáždit svědectví, která by mohla podpořit věrohodnost obvinění. Nutné je přitom dbát na ochranu dobré pověsti všech, tedy obětí, podezřelého, i svědků. Několikrát je upozorňováno na to, že je nutné se při soukromých i veřejných sděleních vyvarovat jakýchkoli předběžných závěrů ohledně viny či nevinu obviněného. V závěru příručky je uvedeno, že oběť i obviněný mají kdykoli v průběhu řízení právo se dozvědět informace o jednotlivých fázích řízení, na které se nevztahuje úřední nebo papežské tajemství (Kongregace pro nauku víry, 2020). V roce 2022 byla příručka v některých bodech aktualizována.

V roce 2021 papež vydal novelizaci VI knihy Kodexu kanonického práva. Kromě již zmíněných norem byl zakomponována povinnost nahrazení škody, povinnost odstranění skandálu a trest za neohlášení sexuálního deliktu. Navíc se všechny trestné činy z této oblasti vztahují kromě duchovních a zasvěcených osob také na laiky, kteří mají nějaký úřad či funkci v církvi (ať už se jedná o akolytu či animátora a vedoucího společenství mládeže). Trestné činy proti šestému přikázání Desatera páchané na nezletilých nebo zranitelných osobách byly zařazeny k trestným činům proti lidskému životu, lidské důstojnosti a svobodě, čímž papež zdůrazňuje povahu těchto činů. Na konci roku 2021 byly aktualizovány některé normy, například bylo přijato zvýšení věkové hranice u deliktu pornografie z původních 14 na 18 let (M. Vintrová, osobní sdělení, 26. září 2023).

2.3.3. Aktuální opatření v České republice

Česká biskupská konference společně s konferencemi vyšších řeholních představených zprovoznila 1. května 2019 speciální webové stránky, jež slouží jako kontaktní místo pro pomoc nezletilým a zranitelným osobám, které se staly obětí pohlavního zneužití duchovním či laikem v rámci církve. Stránky jsou dostupné pod adresou www.ochrananezletilych.cz a odborným garantem tohoto projektu je dětský psycholog Jaroslav Šturma. Oběti zde mají možnost

se obrátit na kontaktní osoby pomocí telefonické linky, emailu nebo kontaktního formuláře přímo na webu, přičemž oběti mohou vystupovat i anonymně. V rámci projektu je nabízeno zprostředkování odborné duchovní a sociální péče, terapeutické a psychologické pomoci, a také orientačních rad v oblasti práva (Tetiva, 2019).

Kromě tohoto celostátního projektu si některé diecéze zřídily vlastní způsob pomoci obětem. Například Brněnské biskupství vytvořilo Projekt 3P, v rámci kterého je obětem bezplatně poskytován bezpečný prostor k naslouchání, psychologická pomoc a následné poradenství. Biskupství spolupracuje s týmem psychologů a psychologů, kteří jsou ochotni zdarma nabídnout pomoc (Projekt 3P, n. d.).

V návaznosti na papežovo nové motu proprio z roku 2019 Česká biskupská konference nahradila v roce 2020 původní českou směrnici *Instrukcí o postupu biskupů a vyšších představených při předběžném šetření některých trestných činů proti 6. přikázání Desatera na území ČR*. O rok později, 6. července 2021, byla novelizována, aby odpovídala novele VI knihy Kodexu a také vydanému Vademecu Kongregace pro nauku víry. *Instrukce* z těchto dvou dokumentů vychází a uvádí je do praxe pro Českou republiku. V následujícím textu se dotkneme jen některých bodů, které zde ještě nebyly zmíněny či rozdílu oproti předchozí *Směrnici*, která platila od roku 2015, a upozorníme předně na skutečnosti, které souvisí s tématem této práce.

Dokument je rozdělený do několika článků s vlastními paragrafy. Na začátku jsou definovány trestné činy podle *Vos estis lux mundi*. V úvodu se dokument zabývá také prevencí, kdy biskup diecéze má zodpovědnost za formaci svých podřízených a odborné vzdělávání pro pracovníky, kterých se týká šetření trestných činů, a také za odpovědné vybírání pracovníků zodpovědných za práci s mládeží v církvi. Také biskup nesmí propustit z diecéze duchovního podezřelého z páchaní trestných činů, aniž by o tom informoval jeho nového nadřízeného.

Z části věnované podání oznámení a předběžnému šetření je zřejmé, že osobou, na kterou se oběti mohou obracet je vždy buďto generální vikář dané diecéze, nebo vyšší představený, pokud je podezřelý členem společenství zasvěceného nebo apoštolského života. Také je ale možné se obrátit na jakéhokoli člena těchto společenství nebo na kteréhokoli kněze, kterým tímto vzniká oznamovací povinnost (pokud informace není sdělena během svátosti smíření). Je zde také doporučeno, jak by oznámení mělo v ideálním případě vypadat a co by mělo obsahovat. Osoba, která se identifikuje jako oběť, je následně informována o tom, že má možnost si vybrat, zda chce při šetření případu mluvit s mužem nebo ženou. Pokud je dotčená

osoba (oběť) mladší 15 let, biskup vždy podá trestní oznámení na policii nebo státní zastupitelství.

Oproti *Směrnici* nově v rámci zahájení předběžného šetření generální vikář jmenuje instruktora, který bude případ vyšetřovat, a notáře. Všechny osoby, které budou v kontaktu s obětí, mají povinnost přistupovat k ní s respektem a zdvořilostí, a „*podle možností jí vycházet vsříc tak, aby nedocházelo k prohlubování újmy, která jí mohla být způsobena.*“ (Česká biskupská konference, 2021, s. 267) Otázky týkající se intimní oblasti je dovoleno klást pouze pokud je to nezbytné a důsledným způsobem, aby se výslech nemusel opakovat. Pokud je oběť nezletilá, instruktor provede místo ní výslech se zákonnými zástupci či jinou dospělou osobou. Pokud by takový výslech nepřinesl dostatek podstatných informací, mohou být případně výslechu podrobeni nezletilí ve věku 15-18 let, ale jen tehdy, pokud to jejich psychický stav umožňuje. V tomto případě je možnost přizvat k výslechu dětského psychologa, nebo osobu která má zkušenosti s osobami s duševním onemocněním nebo s výchovou mládeže. V určitých případech může být přítomen i zákonný zástupce dítěte. Rozhovor je možné v průběhu přerušit či ukončit. Dotčená osoba může požádat, aby k jejím osobním údajům neměl přístup podezřelý. Předběžné šetření by nemělo být delší než 3 měsíce. V rámci toho je možné povést předběžné opatření vůči podezřelému, pokud hrozí pokračování v trestné činnosti a z dalších specifikovaných důvodů. Předběžným opatřením bývá především zákaz vykonávání úřadu, zákaz/příkaz k pobytu a zákaz kontaktování oběti a svědků.

Po předání výsledků z předběžného šetření a návrhu následného postupu Kongregaci pro nauku víry, se vyčkává na další pokyny. Diecézní biskup má povinnost o jakémkoli rozhodnutí o následných krocích ze strany Vatikánu informovat dotčenou osobu nebo jejího zákonného zástupce do 30 dní od vydání rozhodnutí. Stejně tak o výsledcích následného trestního řízení.

Informovat veřejnost o průběhu vyšetřování a odpovídat na otázky médií je možné pouze pokud tím nebude mařeno církevní či státní vyšetřování, nebude porušen zákaz zveřejňování některých informací v rámci sekulárního trestního řízení a pokud to neohroží bezpečnost a dobrou pověst oběti či obviněného.

Článek 11 se věnuje péči o oběti. Instrukce v této části jsou velmi podobné předchozím již zmíněným dokumentům a obsahují především zprostředkování naslouchání, doprovázení, duchovní a odborné pomoci, dále ochrana soukromí dotčených osob a jejich osobních údajů,

informování o výsledcích a na konec také dohlédnutí na plnění povinností pachatele v rámci jeho odpovědnosti při případném početí a narození dítěte (Česká biskupská konference, 2021).

Jak píše Šafář (2022), *Instrukce* oproti předchozím platným nařízením lépe umožňuje aplikaci norem v praxi, citlivěji upravuje postupy při vyšetřování v kontaktu s oběťmi a stanovuje co nejšetrnější přístup s ohledem na věk poškozených osob a jejich psychický stav. Navíc je patrné, že některá nařízení jsou podobná světskému trestnímu řádu, a tak je *Instrukce* i pro necírkevní orgány a veřejnost srozumitelnější.

2.3.4. Církevní proces vyšetřování na Slovensku

Na Slovensku se tématem sexuálního zneužívání v církvi zabývá Komisia Konferencie biskupov Slovenska (KBS) pre ochranu maloletých v Církvi, která byla založena konferencí biskupů v roce 2018. Předsedou této komise je košický pomocný biskup Marek Forgáč. Součástí komise jsou kněží, řeholníci i laičtí odborníci. V roce 2019 bylo vytvořeno také Centrum na ochranu maloletých, jejímž cílem je prevence v oblasti sexuálního zneužívání v církvi a pomoc obětem a jejich rodinám (Úvodné slovo, n. d.; O centre, n. d.).

V roce 2016 Konference biskupů Slovenska schválila Kódex pastoračního správania, který je závazný pro kleriky, bohoslovce, zaměstnance i dobrovolníky v církvi. Kodex vymezuje správný přístup těchto aktérů k lidem, se kterými přicházejí při své službě do kontaktu. Součástí je i prevence sexuálního zneužívání. Doslova je řečeno, že mají povinnost udělat vše pro to, aby byly děti a mladiství ochráněni před jakýmkoli sexuálním zneužíváním. Také dodržovat ustanovení církve na ochranu mladistvých, to znamená obeznámit se se směrnicí KBS a dodržovat ji. Všechny aktivity v církvi pro děti a mladistvé se musí konat v prostorech k tomu určených (v kostele nebo katechetických místnostech), ne v soukromých bytech nebo obydlích prostorách fary. Navíc u pastoračních aktivit pro děti do 15 let by měli přítomni alespoň dva dospělí (Konferencia biskupov Slovenska, 2016).

Aktuální postup biskupů ve věcech případů sexuálního zneužívání je regulován směrnicí z roku 2022 s názvem *Postup v prípadoch sexuálneho zneužívania klerikom, členom inštitútu zasväteného života alebo spoločnosti apoštolského života a ktorýmkoľvek veriacim, ktorý zastáva úrad alebo službu v Církvi*. Tato směrnice nahradila původní verzi z roku 2014. Obsahuje 10 článků, které jsou podobné novele české *Instrukce* z roku 2021. Ze začátku se směrnice věnuje výkladu pojmů a oblasti prevence, jako je opatrný výběr a vzdělávání osob pracujících s nezletilými v církvi, výběr a formace seminaristů i kněží, příprava katechetů, a doporučení ke konání svátosti smíření pouze ve zpovědních místnostech k tomu určených,

kteří vylučují možnost sexuálního zneužití. V dalších článcích se pojednává o nahlašování a řešení deliktů. Povinnost nahlásit podezření o spáchání trestného činu je vztažena na všechny, kteří takovou informaci mají (s výjimkou zjištění při svátosti smíření). Nahlášení musí obsahovat potřebné informace k identifikaci pachatele i poškozeného a také datum a podpis oznamovatele. Anonymní nahlášení se prošetří jen tehdy, pokud zní dostatečně pravděpodobně (Bober, 2022). Komise pro ochranu nezletilých pro účely nahlašování zřídila speciální webovou stránku *nahlaseniezneuzivania.kbs.sk*.

Postup předběžného vyšetřování a předběžných opatření je téměř identický s českou verzí. Rozdíl je např. v tom, že není explicitně řečeno, že se nesmí vyslýchat mladiství pod patnáct let. Musí výslechu ale být přítomen zákonný zástupce a možné je přizvat dětského psychologa.

V rámci péče o oběti je kromě poskytování duchovní, lékařské i psychologické pomoci a soukromí oběti navíc zmíněno, že církevní autority mají v maximální míře zmírnit důsledky pohoršení zejména výzvou k pokání a modlitbám. Dále se informuje o možnosti poškozeného žádat obviněného o náhradu škody. V dalším článku je zdůrazněna také péče o obviněného, který by měl být doprovázen v cestě usmíření a nápravy, měla by mu být také poskytnuta duchovní podpora a psychologická péče (Bober, 2022).

2.3.5. Souvislost s policejním vyšetřováním

Jak jsme již zmínili výše, v rámci postupu církve v České republice mají biskupové povinnost podat trestní oznámení na policii nebo státní zastupitelství, pokud je oběť sexuálního zneužívání mladší 15 let. U starší oběti může zvážit, zda by bylo podání oznámení vhodné (Česká biskupská konference, 2021). Také na Slovensku je povinností biskupa podat trestní oznámení v rámci oznamovací povinnosti a zvážit podání i když jej oznamovací povinnost nezavazuje (Bober, 2022). Stejně tak v obou zemích platí to, že předběžné vyšetřování se koná nezávisle na vyšetřování státních orgánů. Musí proběhnout i tehdy, pokud je daná věc oznámena nejdříve na policii. Pokud v průběhu církevního vyšetřování biskup dostane k dispozici pravomocný rozsudek civilního soudu, musí tuto skutečnost oznámit Kongregaci pro nauku víry. V průběhu vyšetřování pověřené osoby spolupracují se státními orgány, nesmí mařit jejich práci a jsou povinny předávat informace a dokumenty, pokud jsou o to požádány (Bober, 2022; Česká biskupská konference, 2021).

V rámci policejního vyšetřování jsou oběti sexuálního zneužívání nebo znásilnění řazeny mezi zvlášť zranitelné oběti. Pro ně existují oproti jiným obětem speciální práva,

o kterých mají být informovány. Zvláště zranitelné oběti mohou požádat o bezplatnou odbornou pomoc, což zahrnuje psychologické a sociální poradenství, právní pomoc nebo informace a restorativní programy. Odbornou pomoc poskytují odborníci zapsaní v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů (Zvláště zranitelné oběti, n. d.). Oběti si mohou požádat také o informace o stavu a výsledku řízení nebo informace o obviněném, případně odsouzeném (např. o jeho propuštění, útěku apod.). Oběti mají také právo nahlížet do spisu a právo na ochranu soukromí. Mohou například požádat, aby jejich osobní údaje byly vedeny odděleně a mohly do nich nahlížet pouze pověřené osoby. V rámci informování o trestním řízení se informace o oběti nesdělují a oběť má možnost utajení vlastní podoby a totožnosti. Je možné oběti také poskytnout krátkodobou ochranu před nebezpečím v odůvodněných případech, která zahrnuje fyzickou ochranu, dočasnou změnu pobytu, zabezpečovací techniku nebo poradensko-preventivní činnost (O. Načeradský, osobní sdělení, 5. listopadu 2023).

V rámci trestního řízení je nutné zabránit druhotné újmě. Zvláště zranitelná oběť má proto právo na zabránění přímého kontaktu s pachatelem. Při výslechu i dalších případných úkonech se tak mohou používat audiovizuální zařízení nebo zpětná zrcadla, např. pro rozpoznání a označení pachatele. V rámci výslechu může oběť také rozhodnout, zda chce mluvit s mužem či ženou, výslech má být veden tak, aby nemusel být opakován a otázky do intimní sféry lze pokládat jen v nutné míře. Výslech zpravidla provádí osoba k tomu vyškolená a je nutné, aby byl veden zvláště citlivým a ohleduplným přístupem. Zvláště zranitelné oběti mají také nárok na bezplatné zastupování zmocněncem ve všech fázích trestního řízení. Může jím být fyzická nebo právnická osoba. Oběť si může zvolit také svého důvěrníka, který je jakousi emocionální podporou při výslechu i soudním jednání. Na rozdíl od zmocněnce nemá právo oběť jakkoli zastupovat, ale často je pro oběť velkou podporou to, že může být v místnosti přítomen člověk jí blízký (O. Načeradský, osobní sdělení, 5. listopadu 2023; Zvláště zranitelné oběti, n. d.).

V případě výslechu sexuálně zneužívaného dítěte platí specifický postup. Výslechem je pověřen specializovaný policejní vyšetřovatel, přizván bývá i klinický psycholog v roli soudního znalce, který následně posuzuje i věrohodnost výpovědi dítěte. U výslechu může být i osoba, které dítě důvěřuje a zároveň která nebude mařit vyšetřování. Výslech dítěte se nesmí znovu opakovat, proto probíhá ve speciálních výslechových místnostech a je nahráván na audio i video záznam. V průběhu výslechu mohou být využity také názorné pomůcky, jako jsou například loutky, kreslicí potřeby nebo hračky (Kloubek, 2016).

2.4. Pomáhající organizace v České a Slovenské republice

Oběti sexuálního zneužívání v Římskokatolické církvi mají v dnešní době již více možností oproti minulosti, na koho se obrátit a jak svou krizovou situaci řešit. V rámci církve v Česku funguje kontaktní místo skrze webovou stránku *ochrananezletilych.cz*, kde je možnost svěřit se se zneužíváním a poradit se o dalším postupu, a to přes krizovou linku, email či kontaktní formulář. Kromě nových nařízení, které by měly zabezpečovat okamžité řešení vzniklé situace po jejím nahlášení a laskavý, citlivý a podpůrný přístup k obětem, existují také organizace, které se tímto tématem zabývají a aktivně obětem pomáhají.

V rámci Římskokatolické církve v České republice působí od roku 2020 spolek Někdo Ti uvěří, z. s. V současnosti spolek tvoří tým, ve kterém jsou odborníci, ale i lidé, kteří si zneužíváním sami prošli. Jak sami uvádějí ve svých stanovách, spolek nabízí praktickou pomoc obětem sexuálního zneužití v náboženském prostředí, ale také členům společenství, kterého se daná věc týká. Pomáhá obětem k uzdravení a obnovení jejich autonomie a důstojnosti. A snaží se předcházet zneužívání pomocí šíření informací a vzdělávání církevních společenství a celé společnosti o tématech týkajících se sexuálního zneužívání a také vytvářením prostoru pro dialog s oběťmi, odborníky na tuto problematiku, institucemi i veřejností (Někdo Ti uvěří, 2022). Oběti zde mohou nalézt bezpečné a důvěrné prostředí pro vyslechnutí a pomoc v dalším postupu (Janošková, 2022). Na spolek se mohou obracet také oběti zneužívání ze Slovenska, kterým je také nabízeno sdílení, naslouchání a propojení s dalšími odborníky na Slovensku (Někdo Ti uvěří, n. d.).

Mimo náboženské prostředí mají oběti více možností, na koho se obrátit. V České republice poskytuje obětem sexuálního násilí sociální, psychologickou i právní pomoc a podporu neziskové organizace, jako je proFem, Bílý kruh bezpečí, Persefona. Tyto organizace poskytují také krizovou telefonní linku, krizová centra a další druhy pomoci. Na Slovensku mohou osoby využít Národní linku pro ženy zažívající násilí, která je dostupná nonstop, případně poradenství poskytuje také sdružení Pomoc obetiam násilia.

Obětem a jejich blízkým či svědkům trestných činů při aktuální potřebě podpory nebo zjištění konkrétních informací doporučujeme obrátit se na nonstop bezplatnou Linku pomoci obětem na telefonním čísle 116 006.

3. Dopad procesu vyšetřování na oběti sexuálního zneužívání

3.1. Psychologické hledisko procesu vyšetřování CSA

Protože se stává, že oběti CSA podají trestní oznámení až v dospělosti, budeme se zabývat jak vyšetřováním dětí, tak dospělých. Odborná literatura v této oblasti je určena pro kontext policejního vyšetřování, ale v podstatě tvoří obecná pravidla, jak by mělo být s obětí zacházeno, takže je můžeme vztáhnout i na vyšetřování v církvi.

3.1.1. Psychologické zásady jednání s oběťmi při vyšetřování

Z psychologického hlediska jsou oběti velmi zranitelnými lidmi, kteří procházejí náročným stresem, krizí a traumatem. Tedy mělo by se k nim přistupovat tak, aby se narušil kruh násilí, ve kterém se nacházejí, aby se jim dostalo pomoci a snížila se jejich zranitelnost. To klade velké nároky na odborníky, kteří s oběťmi přicházejí do kontaktu. V praxi se osvědčuje, aby do kontaktu s oběťmi přicházeli ti nejzkušenější osobnostně zralí odborníci vyškolení v oblasti viktimologie (Boukalová & Gillernová, 2020). Když se trestný čin už stal, jde o to, aby se traumatizace oběti už zbytečně neožívovala a neprohlubovala, cílem by měla být snaha oběť již nijak dál nepoškozovat. Je důležité, aby jednání s obětí byla profesionální ale zároveň citlivá, a to hlavně ta počáteční včetně výslechu (Velikovská, 2016).

Oběti v první řadě potřebují, aby jim byl přiznán tzv. status oběti. Také potřebují cítit podporu a přijetí, potřebují, aby jim bylo důvěřováno, že mluví pravdu, a odborníci, aby je brali vážně. Je proto důležité, aby vyšetřovatelé nezpochybňovali příběh, který oběť vypráví a vysvětlovali, proč se ptají na nepříjemné detaily. Je důležité komunikovat s obětí jasně a přehledně, a nedávat slovům dvojité významy nebo naznačovat a hodnotit. Oběti potřebují cítit úctu a respekt, proto by se osoby přicházející s oběťmi do kontaktu měly vyvarovat polopravdám, lžím, nepodloženým nebo nesplnitelným slibům, bagatelizování a zlehčování situace. Je důležité se chovat empaticky a dát najevo pochopení pro emoce oběti, její obavy nebo výčitky. Oběť potřebuje slyšet, že tu jsou lidé, kteří jsou připraveni ji pomoci a že její kvalita života se může opět zlepšit. V rámci vyšetřování oběť potřebuje dostatek informací o průběhu trestního řízení, o svých právech a také o možnostech a místech další pomoci či podpory. Tyto informace je potřeba obětem komunikovat srozumitelně, často i opakovaně a nechat jim dost času na jejich zpracování. V průběhu vyšetřování je pro ně také velmi důležitý pocit bezpečí a dostatečná ochrana soukromí. To může zahrnovat jak přítomnost blízkých osob při výslechu, tak zabezpečovací zařízení v domě nebo ochranu před kontaktem s pachatelem (Boukalová & Gillernová, 2020).

Co se týče výslechu oběti, je nutné, aby jej vedl vyškolený odborník na CSA, participovat u něj může psycholog. U dětských obětí je podstatné, aby tento odborník znal také vývojové souvislosti psychiky dítěte a dokázal s ním rychle navázat vztah a průběhu rozhovoru jej podpořit. Také musí výslech umět přizpůsobit jeho kognitivním schopnostem a správně klást otázky, tak aby jej neovlivňoval. Důležité je, aby vyslýchající nebyl po fyzické stránce podobný pachateli a aby oběti mohly být vyslýchány ženou (pokud byly zneužity mužem). Nemělo by docházet ke zbytečnému opakování výslechu, ale zároveň by výslech měl probíhat v klidném a bezpečném prostředí bez účasti většího množství osob (Karkošková, 2021; Velikovská, 2016).

Jak jsme již zmínili v předchozí kapitole, podle zákona České republiky oběti trestných činů proti důstojnosti v sexuální oblasti patří mezi zvlášť zranitelné oběti. Znamená to, že při výslechu by jim měla být dána možnost, zda chtějí být vyslýchány ženou nebo mužem, může být u výslechu přítomen důvěrník oběti a je potřeba klást zvláštní důraz na citlivý přístup k vyslýchání. Rozhovor by měla vést osoba k této činnosti vyškolená a měl by být veden takovým způsobem, aby nemusel být opakován. V zákoně je definován také „status oběti“, což znamená, že každého, kdo se cítí být obětí trestného činu, je nutno za ni považovat, dokud se neprokáže opak (Zákon č. 45/2013 Sb., Zákon o obětech trestných činů).

U výslechu dětských obětí je výrazně doporučováno, aby byl přítomen dětský psycholog. Dětem je potřeba na začátku srozumitelně vysvětlit, co se bude dít, jaké mají práva apod. Musí vědět, že mohou na otázky odpovědět „ne“, „já nevím“, „nejsem si jistý“, „nepamatuji si to“. Je velmi důležité dávat pozor na sugestivní otázky, protože děti jsou velmi jednoduše ovlivnitelné a mohou mít tendenci hledat „správnou odpověď“ na otázku. Je tedy podstatné klást otevřené otázky a vyhýbat se otázkám typu ano/ne. Výslech by měl probíhat v bezpečném a pro děti příjemném prostředí, ideálně ve speciálních centrech k tomu určených, tedy v dětských advokačních centrech. Průběh rozhovoru by měl zahrnovat nejprve navázání vztahu s dítětem pomocí bezpečných témat, a následně postupně přicházet k hlavnímu tématu. Je také dobré se ptát nejprve na grooming, tedy jednání pachatele před sexuálním zneužitím, na to, jak si oběť i jeho okolí lákal do svých sítí a kolik úsilí na to využil. Dítěti to pomůže podat komplexnější výpověď a odborníkům lépe pochopit jeho zážitky (Boukalová & Gillernová, 2020; Čírtková, 2013; Karkošková, 2021). Výzkumy ukazují, že empatie, trpělivost, klid, citlivost a vřelost ze strany tazatele jsou zásadní pro navázání vztahu a efektivní komunikaci s dítětem. Tím pádem hrají zásadní roli pro získání věrohodné výpovědi a zároveň chrání dítě před rizikem sekundární viktimizace (Themeli & Panagiotaki, 2014).

3.1.2. Sekundární viktimizace

Sekundární viktimizace je traumatizace způsobená oběti až po skončení trestného činu v návaznosti na jeho oznámení. Tuto újmu oběti způsobují svým přístupem jednak její rodiče, příbuzní, nebo známí, někdy i média, ale hlavně také lidé poskytující pomoc oběti: policisté, státní zástupci, soudce, obhájce, zdravotníci, psychiatři, psychologové a mimo jiné v našem případě také církevní představitelé a další osoby angažované v církevním vyšetřování. Tato duševní újma vzniká na základě zbytečné frustrace neuspokojených potřeb. Vznikat může ale i necitlivým oživováním vzpomínek na trauma bez možnosti je terapeuticky zpracovat. Sekundární viktimizace může přispět ke vzniku PTSD (Karkošková, 2021; Sejbalová & Reguli, 2011; Velikovská, 2016). Podle Čírtkové et al. (2007) často není obětím naplňována potřeba přiměřené důvěry, potřeba získat informace a potřeba bezpečí. Pochybení těch, kteří s obětí pracují je pak způsobeno formálními předpisy, falešnými mýty o obětech a postoji či kognitivními schémata, které tito lidé mají. Množství výsledků a vyšetření včetně znaleckého posudku, který oběť někdy musí podstoupit, jí může dovést až k pocitům spoluviny na trestném činu. Proto je důležité, aby odborníci k oběti přistupovali velmi citlivě a vždy vysvětlili důvod nutnosti jejich otázek nebo zdravotnických vyšetření (Sejbalová & Reguli, 2011). Zvláště se klade důraz na policejní výsledky, kdy oběti mohou hodně intimních otázek (i pokud jsou dobře položené) považovat za zbytečné a ponižující. Policisté by tedy měli dbát na vhodnou komunikaci a objasňovat vždy důležitost pokládaných otázek (Velikovská, 2016).

Karkošková (2021) uvádí několik faktorů, které se na druhotné újmě oběti podílejí. Jednak jsou to pochybení v procesní spravedlnosti, tedy například nedůsledné uplatňování pravidel, zaujaté postoje v rozhodování, posouzení jen některých relevantních informací, nebo neposkytnutí možnosti vyjádřit se pro všechny zainteresované strany. Dále pak to jsou pochybení v slušném a respektujícím přístupu k oběti, jako je nezájem o potřeby oběti, neposkytování relevantních informací, zpochybňování, zda se trestný čin skutečně stal, bagatelizování, očerňování a obviňování oběti a jednání vlivem mylných a stereotypních předsudků o oběti. Další skupinou faktorů jsou ty, které oběti způsobují nadměrný zbytečný stres, a to kvůli způsobu vedení výslechu, konfrontaci s pachatelem, přítomnosti cizích lidí při soudním jednání a neúměrné době trvání procesu. Dlouhodobá a nekonečná absence určitého zadostiučinění a dosažení spravedlnosti může být pro oběti velmi zatěžující (Velikovská, 2016). Faktorem újmy ve vztahu k výsledku je následně ještě to, jestli dojde k odsouzení pachatele a zda je uskutečněna náhrada škody. Sekundární viktimizaci ovšem způsobuje i to, pokud je již na začátku případ zamítnut a k trestnímu stíhání vůbec nedojde (Karkošková, 2021).

Podle Velikovské (2016) oběti zažívají pocit izolace, pokud je více upřednostňován pachatel a jeho výpověď, nebo ony samy jsou označovány za pachatele, pokud jim není věnována dostatečná pozornost a čas, je s nimi jednáno pouze formálně a také když nejsou dostatečně informovány o průběhu trestního řízení, jejich právech a možnostech. Pocit zrady a nespravedlnosti zažívají, pokud je vyšetřování zbytečně protahováno, jsou používány rigidní postupy, pachatel je zproštěn viny nebo příliš shovívavě potrestán, také pokud se okolí vůči oběti staví nedůvěřivě, obviňuje ji a zpochybňuje její újmu, nebo když jsou veřejně v médiích zkreslovány informace. Pocity nedůstojnosti si oběť musí zažívat v situacích kdy jsou policejní úkony vedeny necitlivě, když je nucena obhajovat se a dokazovat vlastní újmu, pokud je přezkoumávána závažnost jejího zranění znaleckými posudky, když se v jejím okolí šíří „drby“, jsou jí poskytovány nevyžádané rady, lidé ji litují, nebo když jsou v médiích zveřejňovány citlivé údaje o ní a o případu. Pro oběť je nepochopitelné, proč se musí podrobovat znaleckému zkoumání, když ona sama nic nespáchala. Pokud se odborník v roli znalce nechová dostatečně citlivě a profesionálně, důsledkem narušeného pocitu bezpečí oběť se může v testových situacích jevit nevyrovnaně a paranoidně a mylně působit nevěrohodně (Karkošková, 2021).

Je jasné, že v rámci procesu vyšetřování se oběť stresu úplně nevyhne. Velmi ale záleží na přístupu vyšetřujících orgánů, protože sekundární viktimizace spočívá ve zbytečném poškozování oběti, a to nevhodným přístupem, nerespektováním toho, že je obětí, a špatnou organizací postupů. I u dospělých obětí například záleží na prostředí, ve kterém se provádí jejich výslech. Nehostinné a chladné prostředí nemá na její psychiku dobrý vliv (Velikovská, 2016).

Sekundární újma oběti má podobu pouze psychické bolesti. Je proto pro druhé neviditelná a neuchopitelná. Oběť je ale její příčinou destabilizována a může mít problém adekvátně spolupracovat na vyšetřování. Navíc je sekundární traumatizace a strach z ní podle Karkoškové (2021) také jedním z důvodů, proč mnoho obětí trestný čin vůbec nenahlásí.

3.1.3. Péče o oběti sexuálního zneužívání

Obecně péče o oběti trestných činů se liší podle toho, v jaké fázi se nacházejí. Těsně po proběhnutí trestného činu oběti mohou využívat první psychickou pomoc, kterou poskytují krizoví intervenenti nebo proškolení členové záchranných složek. V první fázi je podstatné také informování oběti o normálnosti jejích pocitů, zpřehledňování chaotické situace a instruování oběti, co se bude dál dít. Je dobré dávat oběti informace v písemné formě, protože vlivem akutní stresové reakce může mít sníženou kognitivní kapacitu a řečené informace nevnímat nebo

si nepamatoval. V období základní stabilizace, kdy se oběť vzpamatovává z trestného činu, hrají velkou roli blízcí oběti a jejich podpora, která bývá pro oběti v této fázi nejdůležitější. V průběhu trestního řízení je pro oběť hlavní psychická podpora a respekt osob zabývajících se jejím případem. Dobrá je zde psychoedukace, a to jak pro oběť o mechanismech psychiky a důvodech jejího psychického stavu, ale také pro blízké osoby ohledně správného přístupu k poškozenému. Po doznění traumatické události přichází na řadu psychoterapie, která pomáhá oběti s kognitivním a emocionálním zpracováním zážitku, používá práci s tělem a jiné specifické metody práce s traumatem. Oběť může získat odstup od zážitku a naučit se používat techniky na zklidnění a uvolnění. Vhodné mohou být psychorekondiční pobyty nebo svépomocné skupiny (Velikovská, 2016). Dospělí klienti vyhledávají psychoterapii nejčastěji sami kvůli dlouhodobým nebo odloženým důsledkům traumatu, které mohou být součástí PTSD, úzkostí, deprese, závislostí, sexuologických problémů a dalších syndromů, které jsme již popisovali v kapitole 1.2. Při terapii obětí CSA rozhodně záleží na pohlaví terapeuta, přičemž Weiss (2005) si myslí, že terapeutky ženy jsou výhodou pro počáteční fáze terapie a navázání dobrého vztahu, ale v pozdějších fázích terapie může být naopak nevýhodou, protože si oběti nemohou zažít pozitivní korektivní zkušenost s terapeutem stejného pohlaví, jako byl pachatel.

Cílem terapeutických programů pro dospělé oběti sexuálního zneužívání bývá pomoci jim zpracovat narušení pocitu bezpečí, selhání důvěry v daného člověka a jeho zneužití moci, a pocit vlastní bezmoci, zahanbení a viny. V začátcích terapie je dobré nespěchat, dát prostor tvoření důvěry a mít rogersovský přístup, tedy akceptace, autenticity a empatie. Další směry terapie CSA jsou různé. Kognitivně-behaviorální terapie se soustředí na aktuální symptomy, například pomocí desensibilizace. Psychodynamické přístupy umožňují odreagování negativních emocí a posilování pozitivních prožitků. Samostatnými doplňkovými metodami může být třeba psychodrama, muzikoterapie, relaxační techniky aj. (Weiss, 2005). Podle studie autorů Sousa-Gomes et al. (2022) je v terapii dospělých osob, které byly obětí CSA, účinná většina základních psychoterapeutických přístupů. Vždy snižují alespoň některé symptomy úzkostných, depresivních poruch nebo PTSD. Nejlepší výsledky vykazovala dialektická behaviorální terapie a kognitivně-behaviorální terapie. I ve studii Fávero et al. (2022) se KBT ukázala jako nejčastější a neúčinnější forma terapie pro tyto oběti.

Rozvíjí se ale i specifické psychoterapeutické přístupy pro práci s traumatizovanými osobami včetně dětí, jako je Senzomotorická psychoterapie, Somatic Experiencing, Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR), Neuroafektivní vývojový model,

Dyadická vývojová psychoterapie a techniky Sandplay a Sandtray terapie a další. Při terapii dětských obětí je základním cílem seberegulace emocí a sebezklidnění, nalézání či budování zdrojů, zmírnění akutních symptomů, témata ohledně vztahů a jejich hranic, sebepojetí a práce se studem. Velmi důležitá je současně edukace rodičů, pečovatelů a učitelů, aby dokázali dítě vhodně podpořit. K tomu slouží mimo jiné různé edukačně-terapeutické programy, jako je třeba program SAFE nebo program SMART (Jochmannová, 2021).

Co se týče sexuálního zneužívání dětí v Římskokatolické církvi, je potřeba, aby péči oběti našly také v prostředí, které je jim nejbližší, tedy v církvi samotné. Nutná ochrana dětí a mladistvých by měla zahrnovat kromě prevence sexuálního zneužívání také péči o vzniklé oběti. Stejně jako se Ježíš Kristus neustále zajímal o bezbranné a zranitelné, i církve je povolána k tomu, aby ochraňovala nezletilé a pomáhala obětem (Michančová, 2009). Když pomíneme možnost zprostředkování lékařské a psychologické či terapeutické péče u jiných odborníků, potřebná je také péče pastorační. Ta je důležitá jak pro oběti, tak i pro jejich nejbližší, kteří se stávají sekundárními oběťmi (jak jsme již zmínili dříve).

Michančová (2009) představuje podrobné návrhy pro pastorační službu obětem CSA i pachatelům. Zmíníme alespoň některé. V rámci liturgie by kněží při bohoslužbě slova měli ve svém kázání myslet na to, že ve skupině posluchačů mohou být oběti i pachatelé násilí a měli by být obezřetní, aby jejich názory nemohly být špatně pochopeny a nevedly k bludnému kruhu násilí a viktimizace. Pro oběti jsou citlivá témata ohledně utrpení, kříže, oběti, lásky k bližnímu, odpuštění, hříchu, pokání, čistoty nebo spravedlnosti a milosrdenství. Oběti mají vlivem manipulace ze strany pachatele tendenci vztahovat vinu za zneužívání na sebe a být úzkostlivé a sebeočerňující. Proto by kněží měli být i při svátosti smíření vnímaví a zmírňovat jejich neopodstatněné pocity viny a úzkosti svědomí. V prevenci CSA hraje velkou roli také dobrý výběr kandidátů na kněžství a formace seminaristů. Je důležité, aby vysvěcení kněží byli vyrovnanými a citově zralými osobnostmi, proto je důležité v rámci jejich přípravy na kněžství poskytnout jim důkladnou sexuální výchovu, prostor pro diskutování a řešení sexuálních problémů a spolu s tím přístup k odbornému poradenství a také znalosti o fenoménu sexuálního zneužívání, jeho dopadu na oběti a možnostech jednání v případě, že by se setkali s tímto zcestným sexuálním chováním u jiného kněze – kolegy.

Dále v rámci různých katechezí, duchovních obnov nebo vedení mládeže je také možné se dotknout kontextu a prevence sexuálního zneužívání. Navíc církve může zorganizovat vzdělávací kurzy jednak pro kněze a laické pastorační pracovníky, jako jsou třeba animátoři volnočasových aktivit, kteří přicházejí do kontaktu s mnoha dětmi a mladými lidmi, ale také

pro rodiče, mládež i děti v jejich farnostech. Je důležité, aby byli pastorační pracovníci ale i laická veřejnost informováni o všeobecné i specifické problematice sexuálního zneužívání, protože efektivní řešení problému je možné pouze při jeho důkladné znalosti. S využitím farních novin, diecézních časopisů, křesťanských nakladatelství, médií, moderních technologií, vědy a umění je možné dostat informace ještě k širší veřejnosti. Konference biskupů ve spolupráci s odborníky může vydávat informační letáky, brožury, videa apod., které budou vyjadřovat jasný postoj církve k problematice sexuálního zneužívání. To může přispívat i k evangelizaci a dobrému jménu církve, která se cítí být zavázaná k odstraňování všech forem násilí a ve které děti i dospělí mohou žít v jistotě a bezpečí. Velmi dobré by také mohlo být dát prostor obětem CSA k tomu, aby mohly mluvit o svém svědectví.

Velmi důležitou službou církve je pastorační poradenství, což je forma pomoci věřícím v morálních a náboženských problémech. Obětem CSA by pastorační poradce měl pomoci v jejich teologickém zmatku, či duchovním traumatu. Dobré poradenství může obětem pomoci, aby se jejich víra v Boha stala zdrojem síly, a ne ochromující zátěží, která jim brání v adekvátním řešení jejich situace. Je ovšem důležité, aby poradce nepřekračoval hranice svých kompetencí a nedostával se do role psychoterapeuta. Měl by mít přehled o organizacích nebo odbornících, kteří mohou oběti pomoci zpracovat psychické trauma a měl by oběť informovat o hranicích pastoračního poradenství a místech další pomoci. Dlouhodobější pomoci je pak duchovní vedení, které může být pro oběti CSA hodně léčivé (Michančová, 2009).

Důkaz o důležitosti pastoračního poradenství a vedení nám přináší i studie Rudolfssona & Tideforse (2015), ve které oběti CSA zmiňovaly, že se v psychoterapii cítí z hlediska víry nepochopeny a toužily po hlubším porozumění. Také ale naopak ze strany pastoračních pracovníků očekávaly, že si budou vědomi svých limitů a že je odkážou na jinou psychoterapeutickou pomoc.

Michančová (2009) také uvádí, že se rozvíjejí farní pastorační poradny a diecézní pastorační centra (myšleno na Slovensku), které tvoří buď dobrovolníci nebo placení zaměstnanci, kteří jsou zároveň odborníky různých profesí: psychologové, lékaři, pastorační poradci, sociální pracovníci, právníci apod. Tyto poradny by mohly být dobře informovány o problematice CSA a podávat tak potřebnou pomoc obětem.

Vhodné je také poskytnout obětem zadostiučinění pomocí kompenzace utrpení například finančním příspěvkem na pokrytí výdajů spojených s psychoterapií. Projevem solidarity může být například zorganizování podpůrné modlitební sítě za potřeby obětí,

uspořádání pobožností mimo běžnou liturgii s úmyslem reflektovat a upozornit na utrpení obětí, nebo jiný projev vstřícnosti, solidarity a omluvy vůči obětem.

Poslední oblastí, kterou považujeme za důležité zmínit, je prolomení všeobecné tabuizace a popírání problému CSA i u lidí ve farnostech, kteří jsou součástí vytváření podmínek pro rehabilitaci obětí. Toho je možné docílit různými formami osvěty a katechezí na toto téma (Michančová, 2009).

Sperry (2022) v souvislosti se sexuálním zneužíváním duchovními uvádí několik kroků, které by měly přicházet ze strany náboženské instituce. Při sexuálním zneužití duchovním dochází také k traumatu institucionální zrady, kdy má oběť pocit, že ji zradila církev, kterou pachatel zastupuje. Proto je v prvním kroku důležité dopřát oběti zkušenost naslouchání, uznání její bolesti, psychického a duchovního utrpení a potvrzení její hodnoty, jako člověka a Božího dítěte. Tím se může zmírnit pocit zrady ze strany církve a obnovit pozitivní vztah. Vzhledem k tomu, že často oběti čekají s odhalením svého zneužívání celá desetiletí, je důležité, aby cítili podporu, když svůj příběh konečně vyprávějí. Pokud podporu necítí, nebo ještě hůře, jsou kritizováni nebo se je na ně hozena vina, mohou se opět stáhnout do ústraní anebo u nich může docházet k znovuprožití traumatu. V druhém kroku je důležitá upřímná omluva církve za jednání daného kněze, která může oběti usnadnit zotavení. Také je potřeba duchovně oběti pomoci zažít odpuštění od Boha za vlastní vnímaný podíl na CSA, odpuštění sobě samému a mezilidské odpuštění. Současně je pro oběť velmi podstatná léčba psychoterapií traumatu. Dalším krokem ze strany církve může být odčinění křivdy pomocí finančního odškodnění. V neposlední řadě by mělo v církvi docházet k systémovým změnám, aby se sexuálnímu zneužívání zabránilo. Mohou být například vypracovány zásady a postupy pro péči o oběti a jednání v jednotlivých případech, které budou jasné, transparentní a spravedlivé. K dalším změnám může patřit školení církevních pracovníků, anonymní průzkumy, odpovědnost a otevřenost k omluvě a vyjádření lítosti, transparentnost údajů a odměňování za sdělování pravdy. Církevní představitelé by také měli obětem dokázat nabídnout doporučení k terapii u vyškolených a účinných terapeutů, kteří se zabývají traumatem.

Ve švédském průzkumu, který byl součástí disertační práce Lisy Rudolfsson (2015) bylo zjištěno, že oběti CSA ve Švédské církvi prožívají těžkosti s tím, že si musí samy hledat někoho, kdo dokáže naslouchat a nabídnout péči. Někdy se cítily nuceny jako detektivové zjišťovat od jiných lidí, zda jsou konkrétní duchovní citliví, nebo jestli rozumí problematice sexuálního zneužívání, aby našly vhodného duchovního, kterému by se mohly svěřit. Kromě toho duchovní, kteří se setkávali s oběťmi neměli dostatečné znalosti o organizacích, kam by se

mohli obrátit s žádostí o pomoc, a to zvláště když byl obětí muž. Také neměli kde se sdílet se svými zkušenostmi z kontaktu s oběťmi, nebo na koho se obrátit pro radu nebo podporu. Je tedy potřeba vést otevřenou diskusi týkající se sexuálního zneužívání a péče o oběti a také podpořit spolupráci mezi odborníky, aby i psychoterapeuti mohli oběti odkázat na pastoračního poradce. Je důležité, aby se duchovní měli kam obrátit, pokud se cítí nejistí při nabízení péče obětem sexuálního zneužívání. Také je potřeba shromáždit informace o kompetencích různých odborníků tak, aby byly pro oběti dostupné a nemusely být zatíženy hledáním někoho, komu by se mohly bez obav svěřit. Přesto, že tato zjištění pocházejí z prostředí Švédské církve, domníváme se, že kontext se od církve Římskokatolické příliš neliší a můžeme tyto poznatky vztáhnout i do jejího prostředí.

Ukázalo se také, že pro duchovní, kteří se s oběťmi setkávali bylo nejtěžší vydržet s obětí a odolat vlastním pochybnostem a hněvu na Boha, na kterého se musí pastorační pracovník také spolehnout a zachovat si v něm víru (Rudolfsson, 2015). Je tedy zřejmé, že ani pro duchovní, kteří mají s oběťmi pracovat, není lehké se se situací vyrovnat a přijmout ji, což jen potvrzuje důležitost podpory i pro tyto duchovní, aby mohli oběť vhodně podpořit a vést.

3.2. Přístup Římskokatolické církve k obětem při procesu vyšetřování

Na základě důkladné rešerše stávající literatury v různých vědeckých databázích (ProQuest, EBSCO, Web of Science, Scinapse apod.) jsme našli velmi málo vědeckých studií v anglickém jazyce, které by se přímo zabývaly nebo alespoň se částečně týkaly zkušeností obětí sexuálního zneužívání duchovními s procesem vyšetřování v Římskokatolické církvi. Předpokládáme, že je to proto, že toto téma je velmi úzce definované a také se jím prozatím nikdo příliš nezabýval, neboť církevní postupy pro šetření případů zneužívání kleriky se tvoří teprve v posledních letech.

Existují studie, které mluví o institucionálním utajování skandálů a krytí pachatelů. Například Death (2015) ve svém článku pojednává o církevním vyhýbání se odpovědnosti za CSA pomocí zneužití moci a utajování případů, což způsobovalo emocionální, psychickou a duchovní újmu obětem, které zneužití nahlásily. Nás ovšem zajímaly spíše studie, které se zabývaly tím, kdy církev případ nezatajuje, ale snaží se jej řešit, tedy probíhá církevní vyšetřování. Žádnou větší evaluaci církevního procesu vyšetřování jsme ale bohužel nenalezli.

Jedinou větší výzkumnou studií, kterou bychom chtěli představit je disertační práce a na ni navazující článek autora de Weger (2020, 2022), které vznikly následujícími letech po průzkumech nezávislé Královské komise pro institucionální reakce na sexuální zneužívání dětí v Austrálii. Tato komise zkoumala, jak instituce (včetně Římskokatolické církve), které mají zodpovědnost za děti, v minulosti a v současnosti reagovaly na obvinění ze sexuálního zneužívání dětí (Anderson & Bromfield, 2017; Wright et al., 2017). De Weger postavil svou studii na rozhovorech s devíti oběťmi, které nahlásily Římskokatolické církvi sexuální zneužívání. Cílem bylo zjistit, jaké mají oběti zkušenosti s reakcemi církve na ohlášení deliktu. De Weger následně porovnává reakce církve s modelem Shupeho (1995), který popisuje jak elitní a mocenské instituce čelí odhalení skandálu a popisuje i jejich taktiky, jak odvrátit a popřít odpovědnost a zakrýt tyto skandály. Tento model de Weger rozšiřuje a konkretizuje. Podle de Wegera (2022) je druhotná újma obětí ještě ničivější než přímá viktimizace, protože tentokrát je způsobena celým věřícím společenstvím, ve kterém oběť nacházela svůj smysl života a sounáležitost. Důsledkem špatných zkušeností s ohlášením trestného činu je obětem zrazena důvěra v jejich pohled na svět. Autor také upozorňuje na velkou mezeru a nedostatečnost ve výzkumech reakcí na ohlašování sexuálních deliktů v církvi nejen v jeho domovské Austrálii ale i v široké akademické veřejnosti. Celkovým závěrem bylo, že oficiální reakce církve byly velmi chybné, a to z důvodu nesprávných názorů na CSA páchané duchovními, které ovlivnily postoje členů církve k obětem. Vzhledem k zavedeným opatřením církev musela navenek

prezentovat podporu obětem a spravedlivý postup, ale společně s opačným vnitřním postojem kleriků vyšetřujících případ celková situace vyvolávala dojem neupřímnosti. Oběti byly vždy v šoku z toho, jak rychle se z nich pro duchovní i laické členy církve stali nepřátelé. Byly z toho zmatené a smutné. Ze začátku totiž nikdo z nich nepochyboval o tom, že se jim bude věřit a že o ně bude postaráno. Všechny oběti se cítily hluboce poškozeny svou zkušeností s nahlášením a odhalením svého případu. Zrada církve pro většinu z nich byla těžší než samotné zneužití.

De Weger (2020) přichází s novým souborem taktik, kterým se církev snažila co nejrychleji „zbavit“ skandálu, aby nedošlo k poškození jejího dobrého jména. Důležité je poznamenat, že doba nahlašování zneužívání se u obětí pohybovala už od 70. let 20. století do roku 2020. Prvním způsobem jsou tzv. normativní taktiky (*Normative Tactic*), kdy se církev snaží odvrátit skandály žádostí o odpuštění a usmíření. Oběti zažívaly od představitelů církve i od laiků ve farnostech, kteří se nedokázali s jejich odhalením vyrovnat, pobídky, aby se „uklidnily“ nebo „přestaly být oběti“. Nebo že mají mít s pachatelem soucit, odpustit mu a zapomenout, a stát se tak „podobnějšími Kristu“ a dobrými katolíky. Mají věřit, že je o věci postaráno a věřit v dobrotu církevních představitelů.

Dalšími jsou taktiky přerušování (*Interruptive Tactic*), které se snaží zastavit, zpomalovat nebo zasahovat do řešení CSA, tak aby se oběť vzdala. Buďto církev nějakou dobu vůbec nereaguje, nekontaktuje oběť zpátky, nechává veškerou iniciaci kontaktu na oběti, může také oběti zastrašovat apod. nebo se snaží zbavit zodpovědnosti za vyšetřování např. doporučením oběti jít na policii.

Další taktikou je zastírání a mlžení informací (*Obfuscativ Tactic*). Tato technika využívá zmatků, opomenutí, matení složitou právníckou terminologií, nepojmenování CSA a zavádějící označení činů kněze za slabost, kladení viny na oběti, podezřívání z dobrovolnosti styku, nepřátelský právnícký spíš než pastorační přístup, tedy poštvání právníků vůči oběti atd. Takové jednání zažilo všech devět obětí.

Další jsou klamavé techniky (*Deceptive Tactic*), to znamená lhaní, nebo zamlčování celé pravdy, vytváření dojmu, že se dějí potřebné kroky, ale přitom nedojde k žádnému pokroku ani výsledku. Projevovalo se to například tím, že na žádost oběti byl pachatel na chvíli odstraněn, ale následně „tíše“ opět dosazen na nové místo. Nebo biskupové obětem slíbili urč. konkrétní kroky pro jejich zadostiučinění, které následně ale nikdy nepřišly.

Dále se projevovala taktika odměňováním (*Remunerative Tactic*), kdy církev nabízela obětem finanční odškodnění místo spravedlivého procesu, nevěřila jim, pouze s nimi

vyjednávala, nechovala se k nim lidsky, ale s nátlakem. Oběti ale naopak potřebovaly důvěru a potvrzení svého utrpení, které se jim stalo, lidský zájem a odstranění pachatele ze služby.

Poslední strategií byla taktika nátlaku (*Coercive Tactic*) pomocí zastrašování oběti (někdy i prostřednictvím médií), ostrakizací oběti, kdy jsou považovány za podezřelé nebo pochybné, označením oběti za „pachatele“, který chce zničit daného kněze, dáváním oběti najevo, že „nemá šanci vyhrát“, pomocí výhrůžek aj. Takový přístup si oběti zažívaly nejen od církevních představitelů, ale také od lidí ve farnostech. V rozhovorech s oběťmi se projevovala jejich motivace nahlásit zneužívání jednak kvůli vlastním potřebám potvrzení, hledání útěchy a porozumění a zadostiučinění, ale také kvůli pomoci dalším obětem, které kněz zneužíval, nebo na kterých by mohl ve svém jednání pokračovat (de Weger, 2020, 2022).

Vysvětlení, proč má církev a její členové tendenci reagovat na oznámení o zneužívání spíše obranou pachatele než oběti, podává studie Minto et al. (2016). Katolíci vždy více chrání kněze – pachatele a tento jev je zvláště výrazný u silně identifikovaných katolíků (např. kněží, biskupové), kteří bývají zároveň často zodpovědní za přijímání a vyšetřování obvinění ze zneužívání. Důvod může být ve skupinové loajalitě, která podporuje motivaci nevěřit obvinění některého z vysoce postavených členů skupiny. Autoři upozorňují, že tyto psychologické mechanismy mohou omezovat schopnost vyšších církevních představitelů vést nestranné vyšetřování.

Podle O'Briena (2020) je také potřebou obětí transparentnost církve. Transparentní komunikace a pověst transparentnosti organizace velmi zvyšuje důvěru lidí. Některé oběti v Americe chtějí, aby biskupové zveřejnili jména všech kněží, kteří byli odsouzeni nebo věrohodně obviněni. Požadavky k větší transparentnosti se objevují na celém světě. Netransparentnost procesů v církvi naopak důvěru obětí i veřejnosti velmi narušuje. Ve většině římskokatolických diecézí v USA jsou podle autora dnes již dobře dostupné informace o tom, jak nahlásit sexuální zneužívání, a to většinou přes webové stránky, které jsou velmi často také zdrojem dalších informací o tomto jevu. Církev tímto způsobem dobře reaguje na výzvy k větší transparentnosti. Tyto webové stránky bývají zvláště vyhrazeny pro téma sexuálního zneužívání a obsahují kromě možnosti nahlásit zneužívání online také zprávy o tom, jak je zneužívání řešeno, seznam pachatelů, informace o procesu vyšetřování, informace o tom, jak pracuje diecézní laická revizní komise, diecézní zásady týkající se zneužívání a pastorační zdroje pro oběti a další osoby. Tyto stránky bývají také dobře graficky zpracovány, lehce dostupné, pravidelně aktualizované a obsahují prohlášení biskupa vyjadřující lítost obětem a pozůstalým a závazek k ochraně dětí, odkazy na další webové stránky zabývající se tématem CSA nebo

pozvánky na modlitební akce (pobožnosti, kající modlitby, aj.). Podle O'Briena (2020) má dobře propracované webové stránky 176 z 197 diecézí ve Spojených státech. Všechny diecéze mají laickou revizní komisi složenou z odborníků, která napomáhá k nezávislému pohledu na případy a mnohdy dostává úkoly k zajištění větší transparentnosti. Dále pak 151 diecézí zveřejnilo seznamy pachatelů na internetu a 97 diecézí dovoluje civilním orgánům nahlížet do spisu. Autor příspěvku závěrem navrhuje několik řešení k ještě lepšímu přístupu církve vůči obětem. V rámci toho mimo jiné zmiňuje, že by se diecéze mohly zavázat ke každoročnímu auditu a vždy zveřejnit zprávu o dodržování zásad týkajících se zneužívání, jmenovitě uvést všechny duchovní, kteří zneužívali děti, a zveřejnit finanční náklady na proces a péči o oběti. Externí laická skupina nebo laická revizní komise by mohla vypracovávat výroční zprávy o dodržování předpisů stejným způsobem, jakým se pravidelně podávají zprávy o finančních auditech. Tyto roční audity by musely být ověřitelné a veřejné. Tento postup by pomohl zajistit odpovědnost diecézních představitelů a budoval by v církvi prostředí důvěry podobně, jako tomu je v USA v oblasti financí.

VÝZKUMNÁ ČÁST

4. Výzkumný problém

Sexuální zneužívání je obecným problémem, který se řeší takřka na celém světě, respektive ve většině civilizovaných zemí. A to na mnoha úrovních: státní, právnícké, psychologické nebo sociální. Ve všech systémech dochází k postupnému zlepšování péče o oběti a přístupu k pachatelům a rodinám či blízkým obětí, ale problém je stále aktuální a mnoho organizací i jednotlivců se zasazuje o jeho řešení na státní úrovni. Dle různých statistik se sexuální zneužívání nejčastěji děje v rodinách nebo v rámci blízkých příbuzných či přátel. Například autoři zmiňovaného reportu CIASE, který se týká průzkumu nezávislé komise ve Francii, uvádějí, že přibližně 7,5 % osob starších 18 let zažilo ve svém dětství sexuální zneužívání ze strany člena rodiny, rodinného přítele či známého (Sauvé et al., 2021). Ze statistik Dětského krizového centra v Praze za 25 let činnosti do roku 2017 vyplývá, že ze zneužívaných dětí, které tam za tuto dobu vstoupily do péče, bylo 63 % oběťmi blízké rodiny a příbuzných (Dětské krizové centrum, 2018). Zpráva CIASE ovšem také uvádí, že dalším prostředím, kde se sexuální zneužívání objevuje častěji než jinde, je Římskokatolická církev. Oběťmi osob, které jsou nějakým způsobem spojené s katolickou církví se stalo 1,16 % francouzské populace starší 18 let. Přímou kleriky a řeholníky bylo v dětství zneužito 0,82 % lidí (Sauvé et al., 2021).

V Římskokatolické církvi je tento problém velice aktuální, protože výzkumy nezávislých komisí podobné výše zmíněnému vyvolaly velký šok v celém světě. I v naší republice se případy sexuálního zneužívání v Římskokatolické církvi dějí a je dobré toto téma otevírat, aby se obětem dostala potřebná pomoc a péče a spravedlivé jednání i ze strany církve. V nedávné minulosti se stávalo, že v některých případech biskupové nebo kněží nevěděli, jak správně jednat, docházelo ke krytí pachatelů nebo jinému poškozování obětí a pokud takový případ posléze vyšel na povrch, objevil se hned ve všech médiích, což poškozovalo dobré jméno církve. Papež František již udělal více podstatných kroků vedoucích k nápravě této celosvětové situace. V každém státě ovšem jsou reakce na změny jinak rychlé, a i v rámci diecézí dle našich zkušeností mohou být rozdíly v tom, jaký přístup církev k obětem má. Podstatné proto je, aby byl i v České republice vytvořen co nejlepší a komplexní postup pro péči o oběti, jejich blízké a lidi ve farnosti, ve které pachatel působil.

Naším prvotním obecným cílem bylo přispět ke zlepšení této situace a většímu otevření tohoto tématu u nás. Spolek Někdo ti uvěří, který obětem v České republice pomáhá v rámci naší navázané spolupráce nabídl tematiku církevního vyšetřování. Kromě policejního

vyšetřování, o jehož zlepšení v rámci přístupu k obětem se zasazuje například Bílý kruh bezpečí, musí oběti v Římskokatolické církvi projít také procesem církevního vyšetřování, které je dost odlišné a nemá tak striktně a jasně daná pravidla. Biskupové, na kterých leží zodpovědnost za celý proces, se musí řídit nařízeními Vatikánu a České biskupské konference, jimiž se zabýváme v kapitole 2. Členové spolku ovšem mají zkušenosti s tím, že přístup každého biskupa se v jednotlivých případech liší a často pomoc obětem a zasaženým lidem není adekvátní. Podle nich by bylo potřeba prozkoumat, jak církevní vyšetřování prožívají oběti samotné, aby bylo možné se opřít o konkrétní výpovědi a využít je ke zlepšení celého procesu (členové spolku Někdo ti uvěří, z.s., osobní sdělení, 23. září 2022).

Rozhodli jsme se proto touto tématikou zabývat a přispět tak k rozvoji péče o oběti sexuálního zneužívání v církevním prostředí. Vnímáme to jako možnost přinést konkrétní zpětnou vazbu od obětí k církvi a nabídnout doporučení ke zlepšení církevního procesu vyšetřování založené na výpovědích samotných obětí. Výsledky studie by mohly být prakticky využitelné pro kněze i laiky, kteří pomáhají obětem sexuálního zneužívání v církvi, kteří se podílí na jeho vyšetřování, nebo jsou s nimi v jakémkoli jiném kontaktu.

5. Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Výzkumné cíle i výzkumnou otázku jsme stanovili po konzultacích s vedoucí práce a s Mgr. Miroslavem Charvátém, Ph.D. a také s ohledem na limity diplomové práce. Své původní ambice jsme museli omezit s ohledem na čas a schopnosti jediného výzkumníka. Naším cílem v této výzkumné práci tedy bude hlavně popsat zkušenost obětí s církevním vyšetřováním. Nicméně kdyby byly možnosti neomezené, dle našeho mínění by bylo nejlepší provést mnohem větší výzkumný projekt, který by se podobal spíše evaluaci církevního vyšetřování a zahrnoval by nejen pohled obětí, ale také perspektivu vyšetřujících, pracujících s oběťmi, církevních právníků, rodiny a blízkých obětí, farníků a dalších lidí, kterých se proces nějakým způsobem týká.

Pro vytvoření naší výzkumné otázky jsme si tedy stanovili tyto cíle výzkumu:

- Zjistit, jak oběti sexuálního zneužívání vnímaly církevní vyšetřování sexuálního deliktu dle církevního práva a co při procesu vyšetřování prožívaly,
- s jakým přístupem duchovních i laiků v rámci církve se oběti setkaly,
- jaký vliv přístupu církve oběti vnímaly na jejich duchovní život a postoj k Římskokatolické církvi a katolickému vyznání,

Výzkumnou otázku jsme formulovali na základě výzkumných cílů a také v rámci principů kvalitativního výzkumu. Shodně s přístupem Interpretativní fenomenologické analýzy je zaměřená na porozumění individuální zkušenosti člověka a jejímu významu.

Hlavní výzkumná otázka:

Jak prožívaly oběti sexuálního zneužívání proces vyšetřování v rámci Římskokatolické církve?

Na tuto otázku se tedy v rámci výzkumu budeme snažit odpovědět. Jelikož je ale velmi obecná a není z ní úplně jasné, na co bychom se v rámci prožitků obětí v souvislosti s církevním vyšetřováním měli zaměřit, doplnili jsme i dílčí výzkumné otázky, které nám také usnadnily tvorbu otázek pro polostrukturované rozhovory, o nichž je řeč v dalších podkapitolách.

Dílčí výzkumné otázky:

- Co prožívaly oběti v průběhu procesu církevního vyšetřování a proč?
- S jakým jednáním ze strany duchovních a laiků Římskokatolické církve se oběti setkaly?
- Jaký vliv na své duchovní prožívání a vztah k církvi oběť vnímala v souvislosti s přístupem členů Římskokatolické církve v průběhu vyšetřování?

6. Výzkumný soubor

6.1. Kritéria a způsob výběru respondentů

Vzhledem k výzkumné otázce bylo potřeba stanovit způsob výběru respondentů a kritéria pro jejich výběr tak, aby výzkumný soubor co nejlépe reprezentoval zkoumaný fenomén. Zvolili jsme tedy prostý záměrný výběr a v rámci navázané spolupráce se spolkem Někdo ti uvěří, z. s. jsme se dohodli na oslovení některých vybraných obětí zneužívání, se kterými byli členové spolku v kontaktu.

Při tvorbě kritérií jsme mysleli také na etickou stránku výzkumu a vhodnost respondentů do výzkumu, aby pro všechny bylo zajištěno psychické bezpečí. Současně jsme si byli vědomi, že populace, kterou chceme zkoumat je malá a tvořením kritérií pro výběr ji ještě významně zmenšujeme. Snažili jsme se tedy najít kompromis mezi vhodností respondentů pro výzkum a tím, abychom si úplně neuzavřeli cestu k jejich získání.

Pro výběr respondentů jsme stanovili tyto kritéria:

- a) Respondentem vhodným pro výběr se může stát osoba, která byla zneužita či delší dobu sexuálně zneužívána knězem nebo řeholníkem (či řeholnicí),
- b) tyto skutečnosti se děly v minulosti a osoba prošla psychoterapií nebo je stále v psychoterapeutické péči,
- c) zároveň tato osoba prošla procesem církevního vyšetřování, které nutně nemusí být ukončené oficiálním vyjádřením církve k případu,
- d) církevní vyšetřování, které se týkalo této osoby začalo probíhat nejdříve v roce 2015,
- e) osoba je zletilá,
- f) osoba žije v České nebo Slovenské republice
- g) osoba je kontaktována skrze spolek Někdo ti uvěří.

Kritérium *b)* jsme zavedli, protože jsme si vědomi určitého rizika retraumatizace, které rozhovor pro oběti sexuálního zneužívání může znamenat. Přestože jsme se s respondenty neplánovali bavit o traumatických vzpomínkách na trestný čin, jehož byli obětí, a dokonce doba ve které se trestná činnost děla mohla být již před mnoha lety, naše téma s ní souvisí a prioritou pro nás zůstalo zajistit obětem psychické bezpečí. Proto jsme do výzkumu vybrali pouze oběti, které jsou nebo po nějakou dobu byly v psychoterapeutické péči.

V rámci kritéria *c)* je uvedeno, že církevní vyšetřování nemusí být nutně ukončeno oficiálním vyjádřením. Je to proto, že v některých případech i po několika letech oběti nemají

žádné konečné vyjádření církve, ať už jakéhokoli důvodu. K našemu výzkumu postačí to, že oběť prošla procesem vyšetřování v rámci České republiky. Pokud se informace následně zaslaly do Vatikánu a stále se čeká na závěrečný verdikt, není to pro naše účely už tak důležité. V rámci jednotlivých případů to ovšem reflektujeme. Dále v kritériu *d)* stanovujeme rok 2015, jako první možný rok, kdy vyšetřování začalo probíhat. Nařízení ohledně postupu církevního vyšetřování se v rámci 20. století velmi proměňuje a naším záměrem je popsat pokud možno aktuální stav. Uvědomujeme si ale, že není možné zjišťovat průběh aktuálně probíhajících vyšetřování, proto stanovujeme dobu 8 let (výběr respondentů probíhal v roce 2023), v rámci které mohlo vyšetřování probíhat. Od roku 2015 totiž v České republice platí Směrnice ČBK pro postup v případech těchto trestných činů, jak uvádíme v teoretické části práce.

Kritérium *f)* zavádíme z důvodu zajištění většího bezpečí obětem. Obětí sexuálního zneužívání v církvi není velký počet a některé kauzy byly také medializovány. Proto rozšiřujeme oblast, ze které oběti pocházejí, abychom co nejvíce snížili riziko jednoduché rozpoznatelnosti konkrétního případu.

Jak uvádíme v rámci kritéria *g)*, osoby vhodné pro výzkum budou vybrány prostřednictvím členů spolku Někdo ti uvěří, kteří je osobně znají a mohou lépe rozlišit, zda je osoba v souvislosti se svým psychickým stavem a fyzickými a osobními možnostmi vhodná pro výzkum. Spolek Někdo ti uvěří, konkrétně P. ThLic. Marek František Drábek, DiS., O.Praem., tyto osoby osobně kontaktuje a v případě jejich souhlasu poskytne výzkumníkovi na tyto osoby emailový kontakt.

Respondenti tedy byli získáváni skrze záměrný výběr, jehož postup jsme již trochu nastínili v rámci posledního kritéria. Ještě před předáním kontaktu na respondenta byla možným účastníkům zaslána pozvánka k výzkumu, ve které byly vysvětleny základní věci ohledně výzkumného projektu, tzn. představení diplomové práce, cíle výzkumu a možnosti využitelnosti získaných informací v praxi, průběh výzkumu, základní práva a možnosti respondentů a kontakt na autorku. Pozvánku k účasti na výzkumu přikládáme do příloh na konci práce.

6.2. Charakteristika výběrového souboru

Naším původním plánem bylo získat do výzkumu 5 respondentů. V tomto případě jsme opět museli snížit naše výzkumné ambice, jelikož oslovování možných účastníků se neseťkalo příliš s úspěchem. Předpokládáme, že důvodem je téma, o kterém se nemluví jednoduše a se kterým jsme za nimi přicházeli. Nakonec se nám podařilo získat 3 respondenty, což je stále v rámci doporučeného počtu respondentů (3–6) pro magisterské diplomové práce, se kterým přicházejí Smith et al. (2009) při jejich popisu Interpretativní fenomenologické analýzy. Tento počet respondentů nám umožňuje detailně analyzovat každý případ zvlášť a zároveň následně provést analýzu souvislostí případů mezi sebou navzájem.

Respondenti pocházejí z České i Slovenské republiky. Ve výzkumu jsme měli dva muže a jednu ženu. Z důvodu zachování přísné anonymity v rámci etických pravidel, která jsme si stanovili, nebudeme zveřejňovat (a tyto informace ani neshromažďujeme) věk, občanství, diecézní příslušnost, přesné období, ve kterém jejich vyšetřování probíhala, ani jiné osobní údaje respondentů.

7. Metodologický rámec

7.1. Design a typ výzkumu

S ohledem na náš výzkumný záměr a pro dosažení výzkumného cíle, který svou povahou vyžaduje prozkoumat a popsat hloubku lidské zkušenosti, byl pro tento výzkum zvolen kvalitativní přístup. V rámci našeho výzkumu chceme vystihnout jedinečnou a neopakovatelnou zkušenost každého respondenta. Je pro nás důležitý kontext, který ovlivňuje jeho osobní prožitek. Záměrem výzkumníka v rámci kvalitativního přístupu je pomocí různých kvalitativních metod prozkoumat a objasnit, jak lidé chápou, prožívají a utvářejí realitu (Švaříček & Šedřová et al., 2007). Díky kvalitativnímu přístupu můžeme zkoumat jevy prostřednictvím sběru dat, ale také budováním vztahu mezi výzkumníkem a účastníkem výzkumu, a získávat tak komplexní obraz jejich zkušeností. Podle Miovského (2006) je důležitá autentičnost vztahu, která je základním kritériem validity. Dobré navázání vztahu s respondenty je tedy základním předpokladem pro úspěšný sběr dat. Výzkumník v tomto typu výzkumu není jen pasivním pozorovatelem, ale aktivně se podílí na vzniku dat a při jejich interpretaci je ovlivněn svým vlastním porozuměním tématu. Je třeba proto také počítat s tím, že žádný výzkumník není bez předsudků a je zatížen osobními zkušenostmi s tématem, proto kvalitativní přístup klade důraz na reflexi výzkumníka, jenž si má být vědom svých názorů a prekonceptů, kterými může výzkum ovlivňovat.

V našem výzkumu zkoumáme prožívanou zkušenost obětí sexuálního zneužívání ze strany kleriků z Římskokatolické církve s církevním vyšetřováním. Toto téma zatím nebylo dostatečně prozkoumáno a populace pro jeho zkoumání je vůči zbytku obyvatel velice malá, a hlavně málo dostupná. Proto jsme pro náš výzkum zvolili design Interpretativní fenomenologické analýzy (IPA), která nám umožňuje vést výzkum formou kvalitativní vícepřípadové studie. IPA umožňuje porozumět událostem či fenoménům skrze významy, která člověk dává svým zkušenostem. To souvisí s tzv. dvojitou hermeneutikou, kdy se účastník výzkumu snaží porozumět své zkušenosti se zkoumaným jevem a zároveň se výzkumník snaží porozumět, jak respondent ke svému porozumění došel (Smith et al., 2009). V rámci IPA se uplatňuje také fenomenologický a idiografický princip, kdy dochází k zaměření na konkrétní jedince a na jejich jedinečnou perspektivu. V rámci principu hermeneutiky je ale metoda úzce spojena také s interpretacemi výzkumníka, takže jeho zkušenosti, pohled na svět a také interakce mezi ním a respondentem ovlivňují porozumění respondentovým zkušenostem. Výsledek analýzy je tak společným úsilím a sdílením mezi výzkumníkem a respondentem.

Tato skutečnost je v rámci IPA vnímána jako nezbytná. Subjektivita výzkumníka by ale měla být předkládána systematicky a měla by být v textu patrná, aby bylo jasné, co je přímá zkušenost respondenta a co je názor výzkumníka. Stejně tak interpretace výzkumníka musí být zakotveny ve výpovědích respondentů (Řiháček, et al., 2013).

7.2. Metody získávání dat

Pro tvorbu dat je podstatné, aby způsob, kterým probíhá, facilitoval u respondenta příběhy, myšlenky a pocity spojené s daným fenoménem. Tak můžeme získat bohatý a detailní popis jeho zkušenosti, který je podstatný, abychom dokázali porozumět a proniknout do jeho vidění světa (Smith, et al., 2009). Proto jsme jako metodu tvorby dat zvolili polostrukturovaný rozhovor. Na rozdíl od dotazníku, který by pravděpodobně vyplnilo více respondentů, nám rozhovor umožňoval reagovat na to, co se v rozhovoru vynořovalo, sledovat, co je pro respondenta významné, doptávat se na doplňující otázky a získat tak komplexnější vhléd do jeho zkušeností. V rozhovoru se totiž mohou vynořovat i témata, která původně nebyla v plánu a sami bychom se na ně nezeptali, přitom jsou pro respondenta důležitá a doplňují jeho perspektivu vnímání daného fenoménu. Zároveň je polostrukturovaný rozhovor dostatečně flexibilní pro uskutečnění i pro jeho průběh, kdy má respondent možnost volně rozvíjet své myšlenky a zároveň výzkumník může hlídat, aby se příliš neodklonil od tématu. Tato metoda se nám tedy zdála jako ideální.

Před samotnými rozhovory jsme si vytvořili jejich strukturu a podobu otázek, a to pomocí několika kroků. Nejprve jsme si vytvořili dílčí výzkumné otázky, které nás navedly na směřování otázek v rozhovoru. Následně jsme si vypsali tematické oblasti, které chceme s respondentem v rozhovoru probrat a z nich jsme vytvořili 10 hlavních otázek a celkovou strukturu rozhovoru.

Příprava tematických oblastí pro tvorbu struktury rozhovoru

- Jak a kdy vyšetřování probíhalo?
  - přibližné období (v souvislosti se změnami ve vyšetřování)
  - jak dlouho
  - jak to probíhalo – konkrétní postup, setkávání, čekání (od rozhodnutí k podání oznámení až po rozsudek)
  - jakou měla oběť kolem sebe sociální síť, podporu
  - v jakém to bylo životním období oběti
- Co oběť v průběhu vyšetřování prožívala?
  - co se dělo a jaké to bylo, s čím to souviselo
  - s jakým přístupem ze strany duchovních i laiků v církvi se setkávala

- s jakým přístupem ze strany rodiny a blízkých/ lidí ve farnosti se setkala, co to pro ni znamenalo, co to v ní vyvolávalo
- S čím měla oběť ze strany církve problém a co naopak ocenila. Co by chtěla změnit?
- Jaký dopad mělo církevní vyšetřování a přístup lidí okolo toho na duchovní stránku oběti?
  - Jak průběh církevního vyšetřování přispěl ke změně ve vnímání ŘKC a duchovní stránce oběti (vnímání Boha, vnímání sebe sama)?

Struktura rozhovoru

- Úvod:
  - informovaný souhlas
  - upozornění na rizika rozhovoru a nastavení ochranných pravidel pro účastníka výzkumu (stopka, škálování emocí, stabilizační techniky)
  - nastínění struktury rozhovoru
- Interview – otázky:
  - Na začátek zkuste popsat kdy přibližně a jak dlouho vyšetřování probíhalo, a také jaké to bylo pro vás životní období (životní fáze)?
  - Jak vyšetřování probíhalo? (volná otázka: Od rozhodnutí k podání oznámení až do závěrečného církevního rozsudku.), např. Jak proběhlo podání oznámení, co probíhalo bezprostředně poté, kde všude a před kým jste museli vypovídat, co se muselo řešit, jaké probíhaly kroky, jaké kroky podnikal biskup diecéze ...
  - S jakým přístupem ze strany vyšetřujících jste se při procesu vyšetřování setkali?
  - Co pro vás bylo v průběhu vyšetřování obtížné, co byste naopak ocenili?
  - Je něco, co byste v souvislosti s církevním vyšetřováním rádi změnili?
  - Co se v průběhu vyšetřování dělo ve vaší farnosti či komunitě, s jakým přístupem jste se setkali?
  - Měli jste oporu ze strany rodiny nebo blízkých? S jakým přístupem jste se u nich setkali?
  - Co vám pomohlo situaci přečkat/ustát?
  - Jak přístup církve při vyšetřování ovlivnil vaše vnímání Římskokatolické církve?
  - Jak vás průběh vyšetřování ovlivnil po duchovní stránce? (vnímání Boha, vnímání sebe sama)

- Závěr:
  - Chtěli byste ještě něco dodat, co vnímáte za důležité zmínit?
  - Reflexe: Jak vám při rozhovoru bylo? Jak vám je teď?

Před uskutečněním tvorby dat byla struktura hlavních deseti otázek respondentům zaslána emailem, aby se mohli na rozhovor připravit předem a aby je žádná otázka nezaskočila. Otázky rozhovoru jim byly zaslány v rámci dokumentu Informace pro účastníky, který přikládáme v *Příloze č. 2*.

Respondenti měli možnost si vybrat, zda chtějí uskutečnit rozhovor online nebo na živo. Nakonec jsme všechny tři rozhovory realizovali online. Všichni respondenti také měli zapnutou kameru, abychom se navzájem viděli, což dobře přispívalo k navázání vztahu mezi výzkumníkem a respondentem. Rozhovory jsme domlouvali s ohledem na časové možnosti účastníků a jejich potřeby. Mohli si tak prostředí, ve kterém se zrovna při rozhovoru budou nacházet, přizpůsobit tak, aby bylo bezpečné a klidné, jak sami potřebují. Rozhovor jsme si pro potřeby přepisu nahrávali přes dva nahrávací programy na počítači a mobilním telefonu, na což byli respondenti předem upozorněni a souhlasili s tím.

Rozhovory probíhaly během listopadu 2023 a ledna 2024. Vždy jsme uskutečnili jen jedno online setkání s respondentem na platformě Google Meet. Délka času stráveného s respondenty v rámci online setkání se pohybovala v rozmezí cca 40 až 75 minut. Samotné nahrávky z hlavní tematické části rozhovoru pak byly dlouhé 31, 37 a 60 minut, zde vždy záleželo na hovornosti respondenta a množství informací, které nám poskytl.

Před každým rozhovorem bylo účastníkovi vysvětleno, jak bude rozhovor probíhat a byl mu předán informovaný souhlas. Při rozhovoru jsme se drželi vytvořené a účastníkům předem zasláné struktury otázek, jejichž pořadí jsme někdy mírně pozměnili podle aktuálního směřování rozhovoru, tak abychom zachovali jeho plynulost a přirozenost. Znění otázek jsme citlivě volili podle momentálního citění v konkrétním rozhovoru a snažili jsme se přizpůsobovat stylu projevu a chápání respondenta, tak abychom maximalizovali výtěžnost rozhovoru. Otázky, které tvoří jádro interview, byly v každém z rozhovorů zmíněny a v návaznosti na respondentovo vyprávění jsme pokládali také doplňující otázky, nebo jsme jeho odpověď parafrázovali a ujišťovali se, zda jsme správně porozuměli jeho perspektivě. Rozhovor nebyl časově nijak omezený. Předběžně jsme odhadli délku rozhovoru na 30 minut, ale upozornili jsme účastníky, že bude pravděpodobně delší. Tento předpoklad, že náš časový

odhad není správný se naplnil, ale respondentům to nevadilo, byli na to připraveni a z jejich strany také nebylo výrazné časové omezení.

Při rozhovorech jsme se snažili navodit příjemnou a bezpečnou atmosféru, volili jsme obyčejný lidský a vřelý přístup s upřímným zájmem o člověka. Přesto že jsme se bavili o neúplně lehkých tématech, rozhovory se nesly v klidném a příjemném duchu. Několikrát jsme se s respondenty i zasmáli, což také pomáhalo uvolnit atmosféru. Po celou dobu jsme se snažili dbát na to, aby se respondent cítil respektován a pochopen.

7.3. Etika výzkumu

Ochrana osobních údajů a informovaný souhlas

Výzkum jsme realizovali anonymně a po celou dobu jsme se snažili vyhnout jakémukoli shromažďování osobních údajů. Jediný kontakt s účastníky výzkumu byl prováděn prostřednictvím soukromých emailových adres, které za osobní údaje nejsou považovány. Nahrávky rozhovorů byly pořizovány anonymně. V rámci zpracovávání rozhovorů s respondenty jsme veškeré údaje týkající se respondenta anonymizovali (jako jména osob, názvy míst apod.) a v rámci výsledků analýzy jsme dbali na to, abychom nezveřejnili informace, které by vedly k jednoduché identifikovatelnosti respondenta, a přiřazená jména jsme účastníkům náhodně vygenerovali na webu www.jmenaprijmeni.cz. Účastníkům byly základní informace o povaze výzkumu, o právech a možnostech zaslány emailem a zároveň jim byl informovaný souhlas kompletně předán ústně před začátkem rozhovoru. Dokument zasláný emailem je v přílohách této práce. V rámci informovaného souhlasu byly respondentům sděleny tyto informace:

- Informace o výzkumném projektu a jeho účelu (představení výzkumníka, informace o vedoucím práce, zaštiťující instituci a cílech výzkumu)
- Informace o průběhu výzkumu (předpokládaná doba trvání rozhovoru, struktura rozhovoru, informace o nahrávání rozhovoru)
- Informace o dobrovolnosti a zpětném odstoupení

Účast na výzkumu je zcela dobrovolná, respondent má plné právo odmítnout se účastnit rozhovoru. Zároveň kdykoli do doby odevzdání diplomové práce (do konce března 2024) má možnost požádat o zpětné odstoupení od účasti ve výzkumu a o smazání jeho poskytnuté nahrávky a zpracovaných dat.

- Informace o anonymitě a autorizaci výstupů

Veškeré osobní informace vzešlé z rozhovoru a výpovědi vedoucí k jednoduché identifikovatelnosti respondenta budou anonymizovány (jako třeba konkrétní názvy míst, jména zainteresovaných osob, nebo skloňování slov typické pro určitý region). Po zpracování výstupů budou respondentům zaslány části týkající se jejich osoby ke schválení. Účastníci tak mají možnost požádat o úpravu či smazání nevyhovujících citací z jejich rozhovoru.

- Informace o ochraně poskytnutých dat

Nahrávky rozhovorů budou uchovávány pouze po nezbytně dlouhou dobu v anonymizované podobě a budou sloužit pouze k přepisu dat do písemné podoby. Následně budou nevratně smazány. Veškerá data budou uchovávána zahaslována na interním pevném disku nebo na zabezpečených serverech. K datům nebude mít přístup nikdo jiný než autorka práce. Osobní informace nebudou poskytovány třetím osobám.

- Upozornění na rizika a domluva na pravidlech v průběhu rozhovoru

V průběhu rozhovoru se budeme bavit o tématech, která pro respondenta mohou být citlivá a existuje zde určité riziko retraumatizace. Abychom tomu předešli, domluvíme se na třech pravidlech, která budou platit po celou dobu rozhovoru. Další opatření pro zmenšení tohoto rizika byla provedena již před zahájením výběru respondentů. Všechna opatření shrnujeme v následujícím textu.

Ošetření rizika retraumatizace účastníků

- V rámci výběru respondentů zavádíme několik kritérií, které snižují riziko retraumatizace. Účastníci se osoby musí být plnoleté a jejich proces vyšetřování začal nejdříve před dvěma lety. Zároveň jsou nebo po nějakou dobu byly v psychoterapeutické péči.
- Účastníci mají také možnost přizvat si svého psychoterapeuta, přímo k našemu rozhovoru. Tato možnost je dobrovolná.
- Abychom všem respondentům umožnili bezpečné prostředí, ve kterém by se cítili dobře, ponecháváme každému z nich volný výběr mezi setkáním v online prostředí a setkáním na živo. U rozhovoru online si respondenti mohou vybrat, zda chtějí být připojeni s nebo bez kamery.
- V rámci vzájemné korespondence před sběrem dat jsou účastníkům zaslány informace o výzkumu, proběhu rozhovoru, jejich možnostech a právech, ale také struktura hlavních otázek rozhovoru (tento dokument je uveden v přílohách). Náš výzkum nevyžaduje, aby respondenti dopředu otázky neznali, naopak tuto skutečnost vnímáme jako benefit. Respondenti při rozhovoru tak nebudou otázkami nepříjemně zaskočeni a také si mohou své odpovědi předem promyslet, což může přispět ke komplexnosti a úplnosti jejich výpovědí.

- Před začátkem rozhovoru vždy upozorňujeme respondenty na riziko retraumatizace a nastavujeme ochranná pravidla, která v průběhu rozhovoru účastníci mohou uplatňovat:

Pravidlo STOP. Tuto možnost lze využít, pokud je respondentovi nějaká otázka nepříjemná, nechce na ni odpovídat, nebo pokud je pro něj moc těžká, případně, pokud respondent z jakéhokoli důvodu vnímá, že je toho na něj moc a potřebuje pauzu. V takovém případě rozhovor zastavíme, můžeme si dát chvíli pauzu nebo přejít k jiné otázce.

ŠKÁLOVÁNÍ ZÁTĚŽE. Před začátkem rozhovoru si společně vytvoříme osu od 1 do 10 (jako mentální představu, nebo lze i načrtnout na papír), která je vyjádřením aktuálního emočního a psychického rozpoložení respondenta. Nejnižší číslo na ose znamená velmi nízkou psychickou zátěž, pocity klidu a pohody. Nejvyšší číslo naopak znamená extrémní pocity stresu, nevolnost, bušení srdce nebo jiné nepříjemné příznaky. Před začátkem rozhovoru respondent určí, na kterém čísle na ose se aktuálně nachází (v papírové podobě osy může na osu položit nějaký předmět). V průběhu rozhovoru může sám říci, pokud se jeho pozice na ose někam posouvá (nebo může beze slov přemístit předmět), podle toho, jak se aktuálně cítí. V polovině rozhovoru nebo po náročnějších otázkách se výzkumník ujistí, zda se respondentovo umístění nijak nezměnilo. Pokud by se psychická zátěž zvýšila nad číslo 7, dáme respondentovi možnost pauzy, delšího přerušování rozhovoru a využití stabilizačních technik.

STABILIZAČNÍ TECHNIKY. Před začátkem rozhovoru se s respondentem domluvíme na konkrétních stabilizačních technikách. Nejprve se ptáme, zda má své techniky, které mu pomáhají, když se potřebuje uklidnit nebo co obvykle dělá, když je mu psychicky špatně. Pokud respondenta nic nenapadá, nabídneme možnost v případě potřeby využít některých známých zklidňujících technik (jednoduchá dechová cvičení jako je dýchání do obdélníku, dýchání jedničky při hyperventilaci, nebo relaxační techniky zpřítomnění například pomocí cvičení pěti smyslů). Tyto techniky je možné použít při rozhovoru v případě dekompenzace respondenta.

- Účastníkům se ptáme pouze na otázky týkající se církevního vyšetřování, zásadně nepokládáme otázky ohledně traumatických událostí, které vyšetřování předcházely. Pouze v případě, že by sami začali o těchto dřívějších zkušenostech mluvit, ve vyprávění je nutně nezastavujeme. V naší výzkumné práci ovšem tyto informace následně nevyužíváme.
- Respondenti dostávají k dispozici výslednou verzi části výzkumu diplomové práce, která se jich bezprostředně týká, aby ještě před jejím odevzdáním mohli požádat o smazání či úpravu některých informací, které budou zveřejněny.

7.4. Metody zpracování a analýzy dat

Abychom zůstali věrní principům IPA, z velké části jsme se drželi strukturovaného postupu, který nabízejí Smith et al. (2009) a který v české verzi uvádějí Řiháček et al. (2013). Analýzu jsme tedy prováděli u každého respondenta zvlášť a vždy jsme provedli celý postup od začátku až do konce, tedy včetně identifikace nových témat nezávisle na tématech z předešlé analýzy. Tento přístup zachovává každému respondentovi možnost pro individuálnost, ale zároveň na výzkumníka klade náročnost pro zachování fenomenologické perspektivy. Proto jsme se snažili při analýze druhého a třetího případu více myslet na otevřenost pro objevování nových témat. Vlivu předchozí analýzy jsme se ovšem nemohli úplně vyhnout vzhledem k tomu, že všechny rozhovory zpracovával stejný výzkumník. Navíc příběhy respondentů z důvodu povahy výzkumné otázky a záměrného výběru jsou si velmi podobné, takže stejná témata se v rozhovorech nutně objevovala.

Analytický postup jsme rozdělili do několika částí, přičemž jsme se inspirovali strukturou dle Řiháčka et al. (2013) Pro transparentnost celé analýzy a zároveň větší schopnost pracovat v souladu s fenomenologickými principy byla prvním krokem reflexe vlastní zkušenosti s tématem sexuálního zneužívání v Římskokatolické církvi. Následně uvádíme všechny kroky analýzy rozhovorů od tvoření počátečních komentářů a základních témat po hledání vzájemných vztahů mezi tématy a objevování témat nadřazených.

Reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem

Vlastní reflexe byla provedena pomocí vnitřního dialogu výzkumníka a zaznamenání odpovědí na vybavené otázky.

Jaká je moje motivace pro práci s daným tématem?

O toto téma sexuálního zneužívání ze strany kleriků v Římskokatolické církvi jsem se začala zajímat díky podobné situaci, se kterou jsem přišla do styku ve svém okolí. Díky tomu jsem nad tímto tématem začala přemýšlet, zjišťovala si informace a získala jsem motivaci pomoci k řešení podobných situací, o kterých je podle mě v ŘKC potřeba mluvit. Došlo mi tehdy, že by bylo dobré, aby toto téma zpracovával člověk, který má církev rád a nechce jí tím nijak ublížit nebo ji pošpinit. Tento názor stále zastávám. Mým cílem je vlastně přinést reflexi od obětí zneužívání k lidem, kteří s oběťmi pracují, a také k představitelům církve, aby se péče o ně v církvi mohla rozvíjet a zlepšovat.

Jakou mám zkušenost s církevním vyšetřováním případů sexuálního zneužívání v ŘKC?

Jako laik v církvi jsem neměla moc velké povědomí o tom, jak vyšetřování probíhá. Nikde se o tom nemluví a v době před výše zmíněnou situací jsem neměla důvod zajímat se o to víc. Po prostudování církevního práva, různých nařízení z Vatikánu, psychologie obětí a po proběhnutí samotných rozhovorů mám o trochu větší náhled na to, jak by mělo vyšetřování v ideálním případě probíhat a jak asi ve skutečnosti probíhá. Mezi tím vnímám trochu rozpor. Také si myslím, že pro oběti je těžké ustát období, než dojde proces vyšetřování do konce, a vždy se to týká také jejich rodiny, blízkých, a často také celých společenství a farností, na které daná situace dopadá. Může docházet k rozvatům různých vztahů, za což si oběť bere zodpovědnost a může jí to přinášet další bolest. Přístup vyšetřujících ze strany církve může ovlivňovat také pohled obětí na celé společenství církve a zároveň i na Boha, neboť kněží a biskupové jsou bráni jako jeho zástupci zde na zemi.

Přepisy rozhovorů a opakované čtení

Prvním krokem samotné analýzy je opakované čtení dat, aby výzkumník podnítil své zaujetí případem a pronikl do vnímání příběhu respondentovými očima (Řiháček et al., 2013). To v našem případě nebylo tak těžké, neboť výzkumník rozhovory sám vedl a zároveň pracoval na jejich přepisu, tedy rozhovor před samotnou analýzou slyšel a četl několikrát. Rozhovory byly přepisovány pomocí programu a webové aplikace Transkriptor pro přepis audio nahrávek do textové podoby. Tato webová aplikace využívá k přepisu umělou inteligenci a data uchovává v zašifrované podobě na chráněných serverech. V tomto programu byly výzkumníkem zároveň upraveny všechny chyby a místa, které program špatně zpracoval kvůli zhoršené srozumitelnosti nahrávky. Přepsaný rozhovor byl následně stažen do dokumentu Microsoft Word, kde jsme s ním dále pracovali.

Počáteční poznámky a komentáře

Pro tvoření poznámek a komentářů i pro následnou tvorbu témat jsme využívali pouze program Microsoft Word a jeho funkci pro přidávání komentářů k částem textu. Při přidání nového komentáře k určité části věty nebo řádku se daný text také modře označí a při kliknutí na příslušný komentář se text fialově zvýrazní, což nám umožňovalo se také dobře v textu orientovat. Cílem této části analýzy pro nás bylo vytvoření komplexních poznámek k datům, majících deskriptivní povahu. Komentáře, které jsme používali byly různorodé: parafrázující („bylo to těžké i pro lidi, kteří kněze znali“) shrnující („nepříjemné podmínky policejního výsledku“), asociované v souvislosti s předchozím textem („zase si řekl o to, co potřeboval“),

často zahrnovaly počáteční interpretace („církev zastrašuje oběti kvůli své vlastní ochraně dobrého jména?“), některé z nich se týkaly i respondentova projevu nebo způsobu řeči (do takovýho... situace...stydí se za své emoce?“). Text jsme nejprve systematicky pročítali a pokaždé, když nám určitá část textu připadala důležitá, označili jsme ji a přidali k ní výstižnou poznámku. Na závěr této fáze jsme použili také metodu dekonstrukce textu, kdy jsme rozhovor četli odzadu po odstavcích, přičemž nám některé věty vystupovaly do popředí díky jinému úhlu pohledu a větší zaměřenosti na aktuální odstavec.

Rozvíjení témat

V dalším kroku jsme každou poznámku převedli do podoby tématu, které co nejdůležitěji zachycovalo její podstatu. Pracovali jsme tedy primárně s vytvořenými poznámkami a posunuli se tak k interpretativní fázi. U každého tématu jde o srozumitelnější zachycení zkušenosti respondenta, do kterého je také vtištěno to, jak respondentově zkušenosti porozuměl samotný výzkumník. Témata jsou tvořena na abstraktní rovině, která zároveň umožňuje propojení mezi jednotlivými případy. Stále jsou však zakotvena na konkrétních vyjádřeních respondenta. Některá témata se v textu také opakovala, protože abstraktní označení dobře zachycovalo podstatu i několika komentářů. Některá témata obsahovala psychologickou terminologii, některá byla vyjádřena spíše běžným jazykem na základě původní poznámky. Inspirovali jsme se radou Řiháčka et al. (2013), že pro názvy témat můžeme použít přímo i citace respondentů, díky kterým bude naše analýza ještě více ukotvena v textu. Témata jsme psali přímo ke každému komentáři ve Wordu a zároveň jsme si jejich chronologický seznam vypisovali ručně na papír společně se souřadnicemi, kde se dané téma v textu nalézá (viz ukázkou v přepsané podobě: *Tabulka č. 1*). Tento krok nám následně pomohl v další fázi analýzy.

Tabulka č. 1: Ukázka chronologického seznamu témat

Způsob zveřejnění (1,6-7)
Zarážející přístup církve (1,8) (1,26-27)
Vztah oběti k případu (1,11) (18,13-16)
Vztah oběti k pachateli (1,12) (3,7)
Motivace oběti k řešení případu (1,15-16) (18;9,19)
Představy/potřeby v souvisl. s pachatelem (1,16-19)

Vysvětlivka: Souřadnice jsou ukázkami četnosti výskytu témat v textu. Ve formátu (strana,(;) řádky).

Hledání souvislostí napříč tématy

Následně jsme mezi tématy začali hledat souvislosti. Papír se seznamem témat jsme rozstříhali tak aby každé téma bylo zvlášť, rozložili jsme je na desku stolu a následně je různě přesouvali a propojovali. Některá témata se překrývala, nebo sdružovala do skupin a některá témata přirozeně vystupovala jako nadřazená. Některým skupinám souvisejících témat jsme dali nadřazený název. Pár témat jsme z analýzy vyloučili, protože se přímo nevztahovala k naší výzkumné otázce (např. „způsob zveřejnění“, „ostych před výzkumníkem“). Díky tomu, že jsme narušili chronologické seřazení témat a mohli je různě přesouvat, velmi rychle se nám témata propojovala. Také jsme si díky sepsaným souřadnicím výskytu v textu mohli jednoduše ověřit, že neztrácíme původní význam a kontakt s vyjádřením respondentů. Seznamy skupin témat se souřadnicemi nám pak sloužily jako podklad pro interpretaci a psaní výsledků. Tyto seznamy nadřazených témat s podtématy uvádíme v rámci kapitoly Výsledky analýzy u jednotlivých případů v tabulkách pro každého respondenta zvlášť. Pro potvrzení správnosti naší analýzy a také z etických důvodů, jsme znovu kontaktovali všechny respondenty a poprosili je o zpětnou vazbu na zpracované výsledky analýzy jejich konkrétního rozhovoru.

Hledání vzorců napříč případy

Poté, co jsme měli zpracované všechny případové studie, jsme pomocí seznamu témat s podtématy hledali souvislosti. Objevovala se nám témata, která se u respondentů opakovala, ale také témata, která byla jen u jednoho z nich a byla ovlivněná kontextem respondentova příběhu. Zjišťovali jsme také, která témata se jeví jako nejsilnější a která byla pro naše respondenty nejdůležitější. V rámci psaní výsledků jsme museli některá témata přejmenovat nebo sloučit podobné do jednoho. Pro lepší orientaci jsme také provedli tabulkové znázornění nalezených vztahů. Za interpretacemi stojí výzkumník a jeho pochopení případu, které je ovšem vždy založeno na osobních výpovědích respondentů.

8. Výsledky analýzy

Cílem Interpretativní fenomenologické analýzy je obousměrný proces, ve kterém se „účastník snaží pochopit svoji zkušenost, zatímco výzkumník se snaží pochopit, jak účastník chápe svoji zkušenost“ (Smith & Osborn, 2003, s. 51). Výsledky analýzy rozhovorů s respondenty jsou tedy ovlivněné naší vlastní zkušeností a interpretací, kterou ale vždy zakládáme na konkrétních citacích z textu a zakotvujeme tak naše interpretace v respondentových odpovědích.

Abychom podtrhli jedinečnost příběhu každého respondenta, budeme výsledky prezentovat z perspektivy jednotlivých případů, tedy u každého respondenta zvlášť. Zároveň ale případy budeme strukturovat dle jednotlivých témat, které se v rozhovorech objevovaly. Některá témata se různě jednotlivými případy prolínají, proto souvislosti mezi příběhy respondentů shrneme na konci této části. Protože v rámci IPA neexistuje jasná hranice mezi analýzou dat a prezentací výsledků (Smith et al., 2009), je možné, že také při psaní výsledků se nám některá témata zdála důležitější než jiná, takže vystoupila do popředí na úkor jiných.

Kvůli zachování anonymity jsme jednotlivým respondentům přiřadili náhodně vygenerovaná jména: R1: Teodor, R2: Anna a R3: Jakub. Navíc jsou v přímých citacích anonymizována všechna cizí jména, data a místa, a také jsou vynechány některé informace, které by mohly vést k jednoduché dohledatelnosti konkrétního případu. Abychom zachovali také anonymitu občanství respondentů, převádíme slovenský jazyk do češtiny.

8.1. První případová studie

První respondent (dále také pouze jako Teodor) byl do našeho rozhovoru velmi nadšený. Rád odpovídal na otázky a projevovale se u něj snaha pomoci dalším obětem, což jsme identifikovali jako jedno z témat rozhovoru. V příběhu se u něj nejvíce z našich respondentů projevil vliv vyšetřování na jeho současné vnímání Římskokatolické církve. Jeho vyprávění zahrnovalo spoustu nepříjemných zážitků, které dokázal zpětně reflektovat, poučit se z nich a dávat zpětnou vazbu těm, kteří mu je způsobili. Identifikovali jsme osm hlavních (nadřazených) témat, která v následujícím textu podrobněji představíme. Na následující straně v *Tabulce č. 2* uvádíme přehled všech použitých témat. V závorce jsou pro ukázkou uvedeny čísla stran a řádků v textu, tak jak jsme s nimi pracovali. Některá témata jsou reprezentována více citacemi, jiná se v textu vyskytla pouze jednou. V souladu s principy IPA ovšem roli nehraje jen četnost výskytu tématu v datech, ale také to, jak je téma bohaté a jak osvětluje respondentovu zkušenost (Smith & Osborn, 2003).

Tabulka 2: Témata vzešlá z analýzy rozhovoru s respondentem Teodorem

Vlastní vztah oběti k případu	Zatěžující okolnosti
Motivace oběti k řešení případu (1,15-16) (18;9,19)	Zatěžující prožitek (18,18)
Vztah oběti k případu (1,11) (18,13-16)	Nepříjemný prožitek (2,9-10) (3,1)
Komunikování svých potřeb (2,14)	Nepříjemné okolnosti výsledku (2,25-27)
Sdělení vlastních motivů (1,19-21)	Nekomfortní situace (2,27)
Vlastní sebereflexe (3,15)	Neinformovanost oběti (7,14)
Vztah oběti k pachateli (1,12) (3,7)	Únik citlivých dat (2,1) (3,25-26)
Představy/potřeby v souvisl. s pachatelem (1,16-19)	Nepřipravenost oběti na proces (9,25-27)
Snaha pomoci dalším obětem (3,15-17) (8,21-24)	Vnímání zrady od církve (2,19) (3,14)
Pozitivní situace	Reakce okolí
Rychlé jednání biskupa (2,4)	Podpora blízkých (18,5-6)
Přístup policie (6,24-25) (7, 5-6) (9,6-10) (9,12-13)	Vztahování se okolí vůči oběti (8,7-9) (10,7) (16,10) (16,13-14)
	Kontakt s dalšími oběti (5,2-3) (16,3-4)
Vlivy jednání církve	Snaha přispět ke zlepšení procesu vyšetřování
Důsledky jednání církve (4,2)	Snaha přispět ke zlepšení procesu vyšetřování (3,11-12) (17,2)
Vliv na vztah oběti k církvi (14;15,23-24)	Kroky ke zlepšení vyšetřování (18,27) (19;2-3,19-20,23-24) (21,4-6)
Vliv na rodinu a blízké (4,3-4) (8,8-9) (10,2-3)	„Příklady dobré praxe“ (12,9-10) (17,18-20)
Vliv na farnost a okolí (4,1-2) (10,3-4) (16,2-3) (17,3-5) (21,6-8)	Potřeby obětí (16,12-13) (18,27) (20,21-22) (21,14)
Vliv na vztah s Bohem (10,27-28) (14,5) (15,20)	
Prožívání přístupu církve k řešení sexuálního zneužívání	Současný vztah k církvi
Vztah církve k obětem (8,19-20) (17,8)	Vztah oběti k církvi (4,9-10) (9,24-25) (13,26) (14,15-16)
Vztah vyšetřovatelů k oběti (2,25)	„Prozření“ (11,6-8) (13,6-7) (14,18-19)
Vztah církve k potřebám oběti (2,6-8) (3,9-10)	Bolest ze zklamání z církve (10,12-15)
Zarážející přístup církve (1,8) (1,26-27)	Vztah oběti k biskupům (10;15-17,18-19,20-21) (13,26-27) (15;1,23) (20,15-17)
Strach mluvit otevřeně (8,12) (17,22-23)	Vyhraňování se vůči krokům biskupa (7,21-23)
„Zavírání očí“ před zneužíváním (2,18-19) (5,12-14) (8,9-10)	Kritika kroků církve (4,16)
Ponižující jednání (2,17-19) (5,5)	Vnímání problémů v církvi (11;13-14,26-27,27-28) (12;8,11-12,15-16,23-24) (13,24-26)
„Nelidské“ chování církve (4,8) (8,1-2)	Nefunkční komunikace (5,28) (7,1) (19,10-13) (19,16)
Obtěžující kontaktování oběti (2,3) (5,15-17)	
Nefunkční ochrana identity oběti (3,25-26) (5,22-23)	
Krytí pachatelů (20,10)	
Vztah církve k pachateli (3,3-4) (4,5)	
Necitlivý přístup k obětem (3,18-19)	

Vysvětlivka: Souřadnice jsou ukázkami četnosti výskytu témat v textu. Ve formátu (strana,(;) řádky).

8.1.1. Vlastní vztah oběti k případu

Toto téma jsme se rozhodli zařadit jako první, neboť popisuje a interpretuje to, jak respondent Teodor přistupoval k celému procesu vyšetřování, co od něj očekával a co pro něj bylo důležité. Případ se řešil s odstupem více let, tedy v rámci policejního vyšetřování byl trestný čin již promlčen. Ve vlastním přístupu k případu se silně projevoval vztah respondenta k pachateli a jeho představy a potřeby v souvislosti s jeho potrestáním. Teodor několikrát v rozhovoru uváděl, že pro něj od začátku bylo důležité, aby kněz, který jej několik let zneužíval, nebyl nijak vazebně stíhán, protože věděl, že není v dobrém zdravotním stavu a nechtěl mu přitížit. Jeho motivem podat oznámení byla také představa, jak s knězem bude naloženo.

„... a věděl jsem o tom, že je to samozřejmě promlčená věc. Tak jsem chtěl, aby se to řešilo před církevním soudem, nebo aby to řešil biskup jako takový s tím, že ten hlavní motiv nebyla pomsta tomu knězi. Prostě nějakým způsobem jsem ho měl rád, i když... jako necítil jsem vůči němu nenávisť.“

„... nebyl schopen vlastně sloužit jako kněz. A byla to poměrně dost velká ostuda i ve farnosti. Tak jsem si říkal, že by vlastně bylo dobré, aby ten kněz dostal možnost nápravy ještě v některém z církevních kněžských domů, kde se o něj bude moct církev postarat a dát mu prostor, aby si mohl ty věci v sobě nějakým způsobem srovnat a třeba jako si uvědomit, kolika lidem mohl ublížit nebo ublížil.“

„Já jsem řekl, že si nepřeji, aby byl ten kněz stíháný, protože vím, že je to promlčené, že vím, že je starý a nemocný...“

Jeho motivací řešit svůj případ nebyla pomsta pachateli, ale stažení kněze do ústraní, otevření vlastního případu v církvi a později také pomoc dalším obětem, které se na respondenta začaly v průběhu vyšetřování obracet se sdílením o vlastních případech. Tato motivace mu pomáhala pak v době, kdy se jeho původní představy a potřeby nesetkávaly s realitou.

„Vlastně čím dál víc si říkám, že tohle kdybych věděl, jakým způsobem to bude pokračovat, nebo kam to až povede, tak bych velmi zvažoval... tak bych si velmi rozmyslel, jestli do toho jít znovu.“

„Pomohlo mi vlastně to vědomí, jak se na mě začali obracet další lidé.“

„Ale to, co mi vlastně pomáhalo a dodneška velmi pomáhá, je to vědomí, že tím, že se podařilo to téma otevřít, tak ti lidi ... vidím, jak jim to postupem času pomáhá se uzdravovat a začít žít plnohodnotný život, nebo aspoň plnohodnotnější život, než žili doposud. Takže pro mě to je velká motivace.“

V souvislosti s respondentovým vlastním vztahem k případu stojí za povšimnutí to, že své cíle, motivy a také potřeby v průběhu vyšetřování dokázal reflektovat, a také je komunikovat či podávat zpětnou vazbu. Sám sebe označil za stabilního člověka, ale přesto pro něj proces vyšetřování nebyl jednoduchý a chtěl svou zpětnou vazbou vyšetřujícím a představitelům církve pomoci ke zlepšení přístupu k dalším obětem.

„Na jaře xxxx, jsem napsal email biskupovi XY, kde jsem uvedl, co se stalo, jak se stalo, v jaké to bylo době. A jaký je ten můj hlavní motiv vlastně toho řešení toho případu.“

„... říkal jsem, že si nepřeji, aby byl ten kněz teda popotahován policií, že chci, aby prostě ho církev vzala a uklidila ho do kněžského domova, tak mi bylo řečeno právě, že to není moje věc ...“

„A zároveň další věc, jsem dával zpětnou vazbu, jak nekomfortní to bylo. Říkal jsem, že jsem stabilní člověk, ale že si neumím představit, že by tam přišel někdo jiný...“

„A tak já jsem říkal, že bych chtěl, aby tam byla žena, tak jsme se domluvili, že tam bude paní XY.“

8.1.2. Zatěžující okolnosti

V respondentově příběhu se objevovala skupina témat, kterým jsme dali nadřazený název zatěžující okolnosti, neboť to byly situace, které se děly v rámci vyšetřování a Teodor je popisoval jako velmi nepříjemné zážitky, které nečekal, které jej nějak zasáhly, které jej dehonestovaly nebo vůči kterým se musel bránit. Teodor v souvislosti s těmito zážitky popisoval zklamání svých očekávání, které od Římskokatolické církve měl, a které mělo dopad na jeho současné vnímání církve a jejich představitelů. Tato skupina témat tedy úzce souvisí i s dalšími dvěma skupinami: Prožívání přístupu církve k obětem a Současný vztah k církvi. Teodor v rozhovoru sám reflektuje zátěž, kterou pro něj tyto zkušenosti představovaly, proto jsme tuto skupinu nazvali dle jeho vlastních slov. Jedním z takových zklamání byl pro Teodora přístup církve k pachateli, jehož důsledkem bylo zhoršení zdravotního stavu kněze a celkový kolaps v nemocnici. Z toho lze vnímat, že pro respondenta bylo to, co se stane s obviněným knězem, velmi důležité.

„Protože jestli jsem si něco nepřál, tak to byla jeho smrt. I když jsem věděl, že je na konci, nějak sjel, ale vlastně bylo to pro mě... Bylo to pro mě jako hodně zatěžující.“

Významnou zátěžovou situací je pro oběti také přímý výslech. Teodor popisuje svou zkušenost s výslechem v rámci církve podrobně a opět reflektuje spoustu nepříjemných zážitků. Nekomfortní situace jsou v popředí jeho vyprávění, což podle nás naznačuje respondentův celkový dojem z této zkušenosti, který mu v paměti zůstal. Důvodem jeho špatných pocitů byl

jednak necitlivý přístup jednoho z přítomných v kolegiu a také ne úplně bezpečné prostředí, kdy výslech probíhal v místnosti ve veřejném prostoru.

„Byl tam taky XY, pan YZ jako psychiatr. Dnes už skoro x-letý XZ, s kterým jsem neměl dobrý zkušenosti ... kde jsme nebyli úplně spolu v komfortní rovině. A ZY jako církevní právník, který se choval velmi profesionálně a pan biskup.“

„A XZ ... celou dobu koukal do mobilu během toho, co já jsem mluvil, to bylo velmi nepříjemný“

„... bylo jedno místo, kdy jsem se dostal do takového... jako do takové situace, kdy prostě přijde na člověka nějaká jako litost, nebo prostě... chtělo se mi plakat. A ten XZ mi asi po minutě, kdy já jsem se opravdu rozdýchával, abych byl schopen dál pokračovat, tak mi řekl: "Hele, nebreč, my víme, že to není tvoje chyba." V tu chvíli jsem měl sto chutí mu dát pěstí, protože mě to opravdu jako vytočilo, jak někdo může tímhle způsobem komunikovat.“

„Navíc to bylo v přízemní místnosti blízko parkoviště na dvoru biskupství, kam přijížděli kněží, kteří se koukali do okna, co se tam děje a tak dále. Jako těch věcí, které tam byly nekomfortní, bylo několik.“

Je důležité také neopomenout situace, které našeho respondenta v rámci procesu vyšetřování dostaly do velmi nepříjemné pozice. Teodor v rozhovoru zmiňoval, že v návaznosti na tyto situace cítí zahanbeně a poníženě. Je podle nás velkou chybou, pokud je oběť vystavena takovým pocitům v rámci instituce, která by ji měla poskytnout útočiště a péči. Interpretujeme si tyto situace tak, že respondent mohl prožívat pocit zrady od církve, které důvěřoval a svěřil jí citlivé informace. V prvním případě šlo o svalení viny za činy pachatele na oběť, ve druhém o situace úniků citlivých informací, ke kterým respondent nedal žádný souhlas.

„... a na otázku, kdy jsem se pana biskupa ptal, jak to bude probíhat, tak on mi řekl: "Nebojte se, pane Teodore, pan XW to podepsal, protože jsme to o tom knězi věděli už dávno od 90 let, ale vy jste ho kryli. Vy jste vlastně spoluviníkem, protože jste ty věci neřekl nahlas." To znamená, oni tu informaci měli už od 90 let. Ale neřešili to. Takže jsem se cítil tím docela povedený, ale neměl jsem sílu ... ty věci řešit jiným způsobem.“

„Já jsem s tím byl docela zaskočený, protože jsem nečekal, že tam neexistuje nějaká ochrana nějakých emailů a důvěrných informací a tak dále.“

„... a v neděli večer potom všemi médii běžela zpráva ... Explicitně tam bylo moje jméno uvedené.“

Pro našeho respondenta bylo také těžké to, že celý proces měl vliv nejen na jeho osobní život, ale také na jeho blízké i jiné vztahy. Myslíme si, že problémem bylo to, že předem nevěděl, jak proces bude probíhat a jaké to bude mít následky. Nikdo jej na to nemohl připravit.

„ale vůbec jsem nedomyslel, co to může udělat vlastně s mými nejbližšími, zvláště teda, jak to zatíží jako rodinné vztahy, zvláště mezi sourozenci.“

„Vlastně čím dál víc si říkám, že tohle kdybych věděl, jakým způsobem to bude pokračovat, nebo kam to až povede, tak bych velmi zvažoval... kdybych věděl, jakým způsobem se budou chovat biskupové jako darebáci, necitlivě neempaticky a zle i vůči tomu pachateli, tak bych si velmi rozmyslel, jestli do toho jít znovu.“

Nepříjemné bylo pro Teodora také to, že od biskupství nedostával žádné informace. Po výsledku se o něj už nikdo nestaral a nekomunikoval s ním.

„Já jsem teda bohužel nedostal od biskupství žádné vyrozumění. Vlastně se mnou nikdo nekomunikoval.“

„No, ale podle mého se to vůbec nedořešilo, protože... já nemám žádnou informaci...“

8.1.3. Pozitivní situace

Přesto, že v popředí respondentova vyprávění stály hlavně nekomfortní zážitky a kritika špatného přístupu kněží, několikrát se zmínil i o věcech, které jsme identifikovali jako pozitivní a podle nás mají zde své důležité místo. Kromě rychlé a seriózní reakce pana biskupa po oznámení o zneužívání jsme zaregistrovali také některé pozitivní kroky, které měly na respondenta dobrý dopad. Souvisí často s jeho potřebami, o které si uměl říci, proto není jisté, že jsou tyto potřeby vyslyšeny i u obětí, které si o ně samy neřeknou. Zrcadlí se zde tedy vstřícnost k potřebám oběti a přístup, kdy je oběť brána vážně a s respektem.

„V pátek večer jsem to teda odeslal biskupovi, kontaktoval mě... pan biskup na to reagoval v podstatě do druhé dne. Ještě v sobotu mi napsal, že by se rád sešel a navrhnul termín další čtvrtek, že se sejdem před kolegiem a že vlastně budou tyhle věci řešit, že to bere vážně, že svolává teda ty odborníky.“

„A tak já jsem říkal, že bych chtěl, aby tam byla žena, tak jsme se domluvili, že tam bude paní XY.“

„Ještě před tím setkáním jsem pana biskupa poprosil o osobní setkání, že bych chtěl vědět, jak ten proces bude probíhat ... A tak jsme se sešli na obědě...“

Respondent sám ovšem jako pozitivní popisoval hlavně zkušenosti s přístupem policie v rámci policejního vyšetřování. Nesouvisí to sice s naší výzkumnou otázkou, ale pro Teodora bylo toto téma určitým způsobem důležité, protože přístup policistů dával do opozice vůči církvi, kde se setkal spíše s přístupem opačným. I když podmínky výslechu podle něj také měly nedostatky, bylo pro něj důležité zejména to, že mu věřili, a brali jeho výpovědi vážně.

„A dopadlo to tak, že vlastně policie napsala, že v žádném případě nepochybují o tom, že se mi to stalo. To pro mě byla obrovská satisfakce.“

„... ale musím říct, jako že ta policie se chovala velmi dobře, velmi korektně. Takže tam bych řekl, že mám jako velmi, velmi dobrý pocit z toho.“

8.1.4. Reakce okolí

Okolnosti procesu vyšetřování dolehly také na blízké i širší okolí respondenta. Ze strany své původní rodiny měl podporu, zároveň ale to pro jejich vzájemné vztahy bylo velmi zatěžující období. To souvisí s tím, jaký mělo církevní vyšetřování vliv na rodinu respondenta, proto toto téma rozebereme více až u následující podkapitoly. Reakce vzdálenějšího okolí k respondentovi byly různé. Vzhledem k tomu, že vyšetřování probíhalo s odstupem mnoha let, reakce lidí, kteří kněze znali, neměly podle našeho mínění na Teodora až tak výrazný vliv, jako na jiné oběti. Bližší kontakt měl se svou stávající farností, kde jej lidé podpořili. Přesto se k němu dostávaly také odsuzující nebo odmítavé reakce.

„Ten kněz potom, když umřel, tak měl pohřeb, tak můj táta šel na pohřeb. Tak někteří ti ministranti, kteří tam byli taky zneužívaní, tak říkali: "Ten Teodor, to je takový hajzl, ten toho kněze zabil.“

„Nikdo mi to... vlastně nevyčetl.“

„... lidi vlastně mi říkali, že jim je líto, že se to stalo. Ve farnosti, když se to dozvěděli v té, co já jsem, tak ti lidi vlastně vycházeli z kostela, někteří brečeli a říkali, že mě znají jako radostného člověka, že vlastně netušili, jako co se mi stalo a jako vlastně nikdo to nezpochybňoval. To bylo pro mě hrozně důležité.“

„S naším farářem jsem o tom chtěl mluvit a on říkal, že tomu nerozumí, že se o tom bavít nechce.“

Jedním aspektem, který stojí za povšimnutí, je to, že se s Teodorem začaly kontaktovat další oběti toho stejného kněze nebo i jiných případů zneužívání, které se chtěly s Teodorem sdílet se svým příběhem, hledat vzájemnou podporu, nebo se třeba omluvit za to, že svůj případ dříve neřešili. Jak jsme již naznačili, tato skutečnost pak našemu respondentovi dodávala motivaci v řešení svého případu pokračovat, neboť měl pocit, že díky tomu může ostatním obětem pomoci.

„Přišel za mnou jeden kamarád, který je teda o půl generace starší a říkal mi: "Viš já, když jsem byl, když mi bylo asi 17 nebo 16, tak jsme šli spolu po schodech s tím knězem a on mi sáhl mezi nohy, tak jsem mu přerazil nos." Jako že mu fakt jednu natáhl, že měl tuhle reakci a říkal: "Tak jsem se styděl, že jsem to nikomu neřekl. A teď mě to štve a omlouvám se ti, že jsem ti to nedokázal říct, nebo vás varovat.“

„... tak se tenhle ten člověk na mě obrátil, protože jsme se znali a říkal: "Hele, já ti musím něco říct." Poznal jsem totálně rozbitého člověka. Pro mě to byly taky nové zkušenosti, protože já jsem do té doby vlastně s tak zdevastovanými lidmi s traumatem nesetkal, až vlastně potom mém otevření... a tehdy on mi začal vyprávět svůj příběh.“

8.1.5. Vlivy jednání církve

V průběhu analýzy se nám začala sdružovat témata, která přímo souvisejí s přístupem církve k danému případu, i když se církve samy o sobě nutně netýkají. Rozhodli jsme se je uvést jako samostatné téma, abychom zdůraznili vliv církve a jejího postupu v řešení konkrétních kauz sexuálního zneužívání na různé aspekty života oběti samé ale i mnoha dalších lidí v okolí oběti a pachatele. V rozhovoru s Teodorem jsme vnímali důsledky jednání církve jak na pachateli, na životě oběti a jejich vztahů s blízkými a s Bohem, na rodině oběti a také na farnosti a lidech, kteří kněze znali. Zatím jsme nespécifikovali, zda jsou tyto důsledky dobré či špatné, faktem ale je, že přístup církve k danému případu měl vliv na mnoho lidí. Důsledky mohly být často nezamýšlené a pravděpodobně nechtěné. To ale může být podle nás právě tím problémem, protože to znamená, že církev nepřemýšlela, jaké důsledky by její jednání mohlo mít.

Na pachatele i na farnost, ve které působil, mělo v tomto případě vliv, jakým způsobem byly rozšířeny informace o tom, že kněz zneužíval chlapce. Jak jsme již zmínili, hned na začátku se necitlivým způsobem objevily zprávy o oběti v médiích. Důsledkem bylo prozrazení pachatele, a zhoršení jeho zdravotního stavu k následné smrti. Také pro farnost tyto informace byly těžké, protože kněze znala dlouho. Zároveň to farnost rozdělilo, na lidi, kteří tomu nevěřili a obviňovali oběť ze lži, a ty kteří tomu věřili nebo to věděli. Vliv na farnost má totiž každé jednání, i ne-jednání, tedy ignorace toho, že nějaký problém existuje. Dobré důsledky pak může mít práce s farností, o kterou Teodor usiloval. Vnímá, že je situace těžká i pro další lidi.

„... a v neděli večer potom všemi médii běžela zpráva ... Každý, kdo mě zná, a to mé okolí, tak přesně věděli, o jakého kněze se jedná, že jo, protože ti si to uměli dát dohromady a vlastně ten kněz se to dozvěděl ... pak se roznemohl, lehl si do nemocnice a za několik měsíců umřel.“

„Zároveň to bylo velmi těžké pro ty lidi, kteří tím byli dotčeni, protože oni věděli odkud vítr vane, oni věděli, na koho já jsem byl napojený, že jo... To znamená... oni to věděli, takže vlastně pro to okolí to bylo velmi zatěžující.“

„Ono je to těžké, že jo? Jako většinou ti pachatele jsou lidi, kteří mají skvělý sociální status, umí si ty lidi získat, jsou komunikativní, vlastně jako máme je rádi, jo, jsou to dobří kněží, vlastně přátelští.“

„Tak tam to vlastně jako tu farnost rozdělilo. Tam sepsali petice, některý lidi tomu věřili, nebo to věděli sami.“

„Když jsem říkal biskupovi, tak jsem říkal, hele, je potřeba s tou farností pracovat. On tam teda jednou vzal odborníka na moje naléhání, tak z toho byla teda jako diskuse na to téma, ale pořád tam byly ... i ty oběti to vlastně jako shazovaly a říkaly, že to není pravda, že lžu a tak dál... Ale trochu tomu rozumím, no to je prostě jako jiná dynamika a ti lidi prostě to chtěli zapomenout a potlačit a vlastně tohle to je tam jakoby.“

Velmi výrazný vliv měl přístup církve k vyšetřování na oběť, tedy našeho respondenta Teodora. V jeho případě jsme identifikovali vliv na vztah s Bohem a vliv na vztah k Římskokatolické církvi. V jeho postoji můžeme vnímat výhrady vůči katolicismu, vůči biskupům obecně a příklon k čistému křesťanství, kde jde více o vztah s Bohem spíše než o dodržování řádu katolické církve a poslouchání autorit církevních představitelů. Na to všechno mělo vliv to, s jakým přístupem se při otevření svého případu v církvi setkal. Na základě toho si ale také uvědomil spoustu věcí o Bohu, a tak svůj vztah k němu nyní popisuje jako pevnější a lepší. Z jeho reflektování některých skutečností lze vnímat, že momentálně již svou situaci má zpracovanou a špatné okolnosti dokázal využít k uvědomění si různých pravd o sobě i o Bohu.

„Přestal jsem brát vážně katechismus. Protože ho беру jako manipulativní nástroj, já chci být v církvi jako ve společenství lidí, když jsem tam dobrovolně.“

„Já nechci být výlučně katolik, ... díky tomuhle tomu střetu s tou mocí jsem si uvědomil, jak je moje srdce otevřené vlastně pro všechny lidi i nevěřící. A že to je pro mě společenství s lidmi, který nějakým způsobem milují druhé lidi. A vlastně cítím, že ta jejich láska je prostě upřímná a opravdová a že není hraná... No tak to bych řekl, že je pro mě asi to nejdůležitější vyznání, že jsem si říkal, já už nechci žít to oddělené křesťanství na my katolíci a oni ostatní. Ale že to křesťanství беру skutečně...“

„Pro mě to znamenalo jediné, že jsem si opravdu uvědomil, co je podstatou mojí víry, že je to osobní vztah s Bohem. Že ten katolicismus není pro mě na prvním místě, ale až na druhém, a že to беру jenom jako formu prožívání víry v které mi je dobře. Mám to rád, rozumím tomu, ty rituály jsou pro mě důležité, ale nejsou na prvním místě.“

„... přestal jsem víc poslouchat biskupy a začal jsem víc poslouchat Boha. Uvědomil jsem si věc, že proto, aby byl pro mě někdo autoritou, tak to není v tom, že nosí čepici a berlu. Ale že je to člověk, z kterého musí vyzařovat nějaká pravdivost a třeba i v tom duchovním životě.“

Kromě samotné oběti mělo církevní vyšetřování a přístup církve přímý vliv i na rodiče a sourozence respondenta, pro které celá situace byla také velmi bolestná. Můžeme si všimnout

toho, že i tato skutečnost byla pro Teodora velmi těžká, protože rodinu nemohl nijak ochránit. Tedy nepřímou to mělo vliv i na něj.

„Bylo to jako velmi těžké, protože pro rodiče to bylo vlastně znovuotevření nějakých rán. Pro bratra to bylo taky velmi těžké.“

„Táta, když potom viděl vlastně ten nátlak toho XY na mě, tak mě prosil, ať už toho nechám, ale já jsem si nedal říct, já prostě jsem takový.“

„Takže potom museli k výslechu i moji rodiče... i já. Tak já jsem to vzal, jako že to je v pořádku, ale že tam museli jít moji rodiče, kteří si tohle to berou jako svoje celoživotní selhání, že nedokázali ochránit své dítě, to teda mám XY za zlý.“

8.1.6. Současný vztah k církvi

Kvůli zachování návaznosti a souvislostí mezi tématy nyní rozebereme téma současného vztahu respondenta k Římskokatolické církvi. Letmo jsme se jej již dotkli před malou chvílí, ale toto téma bylo v rozhovoru tak obsáhlé, že jsme se rozhodli jej zařadit také samostatně a více jej rozebrat.

Jak jsme již naznačili, Teodor popisoval změnu ve svém postoji k církvi jako „prozření“, kdy si uvědomil, jaká církev doopravdy je, jakým způsobem se biskupové a klerici chovají k lidem, jaké problémy v církvi existují a to, jak vnímá křesťanství a sebe jako věřícího katolíka. Z jeho odpovědi vnímáme, že mu vadí přetvářka v církvi a že chce žít křesťanství opravdově. Je naštvaný na církevní představitele proto, jak žijí mimo realitu a neumí projevovat laskavost a empatii k lidem. Zároveň má ale církev rád, protože je pro něj důležitá tato forma prožívání víry, katolické rituály a společenství lidí. Můžeme si všimnout, že v souvislosti s přístupem církve k pachatelům, obětem i dalším lidem v církvi často používá silné výrazy jako například „totálně nelidské chování“, „velmi nechutné“, „úplně zcestné“, „úplně asociální“ apod. Podle nás to ukazuje na to, že je pro našeho respondenta toto téma velmi osobně důležité a hluboce se jej dotýká a vzbuzuje v něm emoce. Z jeho slov vyplývá, že má církev rád a možná proto se jej tolik dotýká to, pokud není taková, jaká by podle něj měla být. To znamená: žijící opravdovost, upřímnost, lásku v osobních vztazích a ve vztahu s Bohem, tak jako žil Ježíš Kristus. To, že vnímá rozpor mezi realitou a svým ideálem v něm může způsobovat frustraci. Pravděpodobně proto v něm také nepřiměřené chování kleriků a biskupů vzbuzuje motivaci, aby se vůči němu vyhraňoval, a aby jim dával zpětnou vazbu, když vidí, že něco není v pořádku. Rozpor mezi tím, jak Teodor vnímá správné křesťanské společenství a realitu církve, můžeme vidět v několika citacích.

„A že to je pro mě společenství s lidmi, kteří nějakým způsobem milují druhý lidi. A vlastně cítím, že ta jejich láska je prostě upřímná a opravdová a že není hraná. Uvědomil jsem si, jak vlastně někdy v tom katolickém světě je pro nás důležitější ten dojem než ten skutečný osobní prožitek. No tak to bych řekl, že je pro mě asi to nejdůležitější vystřízlivění, že jsem si říkal, já už nechci žít to oddělené křesťanství na my katolíci a oni ostatní.“

„I do té doby jsem to tak bral, jakože co ten Ježíš, asi to... ale najednou jsem si uvědomil, jak ten Ježíš vlastně v mnoha ohledech... to, o čem mluví... tak jsem si říkal, jo, ten, ten rozuměl člověku. Ale když slyším ty biskupy, tak si říkám, no vy nerozumíte vůbec ničemu. Vy nerozumíte člověku.“

„...jsem si uvědomil, že opravdu ten církevní svět je odtržený. Vždyť je to fakt 100 let, no 200 let prostě od reality.“

„... takže jako můj posun ve vnímání katolické církve je ten, že hledají pseudo témata místo toho, aby se věnovali tématům, s kterými by mohli tu veřejnost nějakým způsobem oslovit, protože ti lidi by si uvědomili, že církev stojí za lidmi.“

„Církev si stojí na svém písečku, hraje si tam prostě s nějakým... staví si tam svoje hrady z písku a vůbec jako nevnímá, co se děje kolem ní. A tohle je věc, která mi strašně vadí a štve. A ti biskupové prostě udávají směr, který je úplně zcestný.“

„Tak to pro mě bylo velké prozření, že jsem si uvědomil, že vlastně jako jestli mě to někam dovedlo, tak to bylo k takovému opravdu jako procitnutí do reality a zároveň uvědomění si, jako kde je moje místo jako věřícího křesťana katolika...“

„A pak bych řekl to, co bylo pro mě jako velkým zklamáním. Vždycky jsem o církvi měl představu, že je to společenství lidí, kteří nějak rozumí bolesti a kteří rozumí lásce, odpuštění, milosrdenství, vlastně i pojmenování těch věcí o té pravdivosti, a uvědomil jsem si, že vlastně tohle vůbec církev neumí.“

Respondentův vztah k biskupům a kněžím tedy zahrnuje jak velké zklamání, naštvanost, ale také porozumění a touhu a snahu pomoci jim, aby byli lepší.

„Když jsem se ptal, kde bude ten kněz bydlet, tak mi bylo řečeno na arcibiskupství: "Vy se do toho nepleťte. On se provinil, prostě se vystěhuje z fary a nás už nezajímá." Nelidské, totálně nelidské chování. To bylo úplně jako pro mě obrovský šok, který jsem nečekal, tu tvrdost té mentality těch kleriků. To bylo opravdu jak ze špatného filmu.“

„Když se vidím s biskupy, tak jim dávám zpětnou vazbu. Prostě opravdu jim říkám, co je špatně, jak ty věci změnit, jak je potřeba pečovat o kněze, jak jim dávat možnost supervizi. Narážím s tím u některých biskupů velmi, ale baví mě to.“

„Zvlášt, řekl bych, čím výš do těch struktur to jde, tak jsem zjistil, jak jsou biskupové obklopeni vlastně úplně jiným světem, že jsou vlastně úplně asociální, že se vlastně bojí i nějakého kontaktu ... že oni jsou úplně odtrženi od reality a že jim chybí nějaká sociální inteligence, až na výjimky, tak to je jako velká bolest.“

„Uvědomil jsem si, jak je vlastně nastavené to strukturální pojetí církve, že je hierarchické, že ti duchovní, že nežijí ve vztazích, kde by měli dostávat zpětnou vazbu a čím to jde výš, tím mají té zpětné vazby méně. Že biskupové, kteří jezdí do farností, tak tam jezdí na slavnosti, lidi se tam otrpávají, aby prostě si jich biskup všimnul a vlastně ten kněz nedostává žádnou relevantní zpětnou vazbu. A to ho deformuje. A vlastně není schopen nahlížet na ty věci v realitě tak jak jsou.“

V rámci vztahu Teodora k církvi se v rozhovoru objevovaly hojně také témata týkající se obecných problémů v církvi. Z respondentova vyprávění je znát, že hodně přemýšlel nad tím, proč se některé věci v církvi dějí a kde je příčina různých problémů. Kromě již zmíněné odtrženosti církve od reality a nedostatku zpětné vazby pro kněze respondent vnímá jako problém to, že je církev hierarchická a moc je příliš koncentrovaná do rukou jednotlivců a je nekontrolovatelná. Dále také chybějící péče o kněze, důsledkem čehož může být jejich nezpracovaná sexualita, ale také emoce a jejich potlačování. Dalším problémem, který se v rozhovoru několikrát objevil v rámci vyšetřování sexuálního zneužívání byla nefunkční komunikace mezi laikem a biskupstvím nebo Vatikánem, která vedla k pocitu vlastní ignorace nebo netransparentnosti procesu.

„... další věc, kterou jsem si uvědomil, že vlastně je příliš koncentrovaná moc do rukou jednotlivců ... Biskup řekne, přesouvám tě tam a tam, aniž by se ho zeptal, jaké jsou jeho potřeby ... ten biskup to s nimi nekonzultuje, ti kněží v tom zůstávají sami, když se biskupovi vzepřou, tak biskup se po nich začne nějakým způsobem třeba vozit a oni nemají zastání. Ve farnosti to říct nemůžou, protože v tu chvíli vlastně by ty lidi... do nich vnesli nějaké pochybnosti vůbec jako o církvi. Tak to radši sami řeší a pak sklouzávají k závislostem a k alkoholismu a uvědomil jsem si, že vlastně to, že ti biskupové mají takhle koncentrovanou moc, tak mají nad těmi kněžími obrovskou moc. Můžou si s nimi dělat, co chtějí, a ta moc je nekontrolovatelná. To je velký problém církve.“

„No ale ten problém celibátu je ten, že vlastně nějakým způsobem deformuje, protože je to velká krásná věc, ta sexualita, a je to obrovská energie, s kterou když se dobře naloží, tak se s tím dá teda dělat jako velké věci. A v momentě, kdy prostě to ten člověk v sobě potlačuje, no tak mu to pak vyjíždí jinudy.“

„Jo že vlastně ti chlapi žijí opravdu nenormální život ... často jsou taky rozbití, když jim někdo umře, nějaký blízký z té farnosti, taky je to zasáhne, že jo? Taky jako potřebují nějakou péči.“

„Napsal jsem mu dvakrát nebo třikrát email bez jediné odpovědi...“

„Další věc, to, že se to řeší v Římě, to je skvělé, ale mně nikdy nepřišla zpětná vazba jako laikovi. Když jsem psal nějaký stížnosti, ať na biskupy, na jejich jednání a chování ... Tak vlastně nikdy nepřišla žádná odpověď. Mně to přijde prostě, že to je nefunkční model.“

8.1.7. Prožívání přístupu církve k řešení sexuálního zneužívání

Abychom více porozuměli tomu, proč má Teodor k církvi takový vztah, jaký jsme právě popsali, můžeme se podívat blíže na to, jak sám vnímal přístup církve k sobě, jako k oběti a k lidem, kteří byli do církevního vyšetřování jeho případu zaangażováni, ale také k dalším obětem, se kterými se setkal. V průběhu analýzy rozhovoru se nám seskupovala témata, která souvisela s tím, jak se církev chovala k obětem či pachatelů. Respondent jednání kleriků popisoval tak, jak jej ze své pozice vnímal, takže zachycují jeho osobní prožívání tohoto jednání. Jak jsme již uváděli, Teodor byl často z jednání církve šokován nebo zklamán, někdy vnímal, že je jednání i vůči dalším obětem necitlivé a snažil se o to, aby to původci tohoto jednání věděli. Někdy jednání církve souvisí i se zatěžujícími okolnostmi, o kterých jsme již mluvili, ale jsou zde i další situace, které zrcadlí přístup církve k obětem z respondentova pohledu.

To, co jsme již zmínili byl ponižující přístup k respondentovi, kdy biskup na oběť svaloval vinu za zneužívání, kdy se kněz u výsledku choval necitlivě, nebo kdy nefungovala ochrana identity oběti a oběť byla vystavena kritice veřejnosti. Do popředí nám také vystupoval přístup církve k potřebám oběti, kdy některé se setkaly s otevřeností, jindy naopak s odmítnutím. Například, když šlo o přítomnost ženy u výsledku, bylo respondentovi vyhověno, ale pokud šlo o jeho přání ohledně stíhání obviněného kněze, nebylo k tomu přihlíženo.

„Já jsem řekl, že si nepřeji, aby byl ten kněz stíháný, protože vím, že je to promlčené, že vím, že je starý a nemocný ... protože nechci ho nějakým způsobem retraumatizovat, nebo nějakým způsobem ho dostat ještě do nějaké horší fáze. Tak mi bylo řečeno: "Vy se do toho už nepleťte, to už je naše věc." No, takže to vlastně nikdo nebral.“

Kromě toho, co jsme již o samotném výsledku zmínili, Teodor reflektoval také necitlivý přístup, který jemu osobně nevalil, ale vnímal jeho nevýhody pro jiné citlivější oběti. Problémem je podle něj to, že u výsledku jsou sami muži a zároveň klerici, což může být pro oběť sexuálního zneužívání ze strany klerika velmi nepříjemné a podle nás i retraumatizující.

„Říkal jsem, že jsem stabilní člověk, ale že si neumím představit, že by tam přišel někdo jiný, koho znám jako ... prostě trošku třeba dezorientovanou zmatenou, vlastně velmi křehkou, že by přišla do

takového prostředí, kde, kdyby tam nebyla paní XY, tak jsou tam sami chlapi, skoro samý faráři, a všichni insigne, že jo ...kolárky, kříže, pektorály, prsteny a tak dále. Jak jsem říkal, tohle jsou věci, který jsou jako velmi necitlivý.“

Kromě toho se Teodor v rámci svého případu i u jiné oběti setkal s obtěžujícím kontaktováním ze strany církve v rámci řešení daného případu. Takové kontaktování bylo pro oběť velmi nepříjemné.

„... se mi ozval XY, který byl mediální poradce ... Takže jsem řekl, že tyhle věci budu řešit se svým biskupem – ordinářem, a že jemu do toho nic není. On mě potom kontaktoval ještě několikrát. Bylo mi to vlastně velmi nepříjemné.“

„... poslal na něj vlastně jako XY, který mu psal ... velmi nechutné dopisy a emaily, velmi arogantní takové až jakoby ironické sarkastické, zpochybňující utrpení toho člověka až dostal vlastně tu oběť do pozice, kdy on řekl, já už nemám jinou možnost než na YZ dát trestní oznámení.“

V rámci přístupu církve k sexuálnímu zneužívání Teodor kritizoval také to, co jsme nazvali „zavíráním očí před zneužíváním“. Z některých respondentových odpovědí vychází najevo, že církve o zneužívání věděla, ale biskupové to neřešili. Buď pachatele kryli nebo proti zneužívání nijak nezakročili. Pro našeho respondenta byly tyto informace, které zjistil v rámci svého případu zarážející, zrazující a ponižující. Myslíme si, že podobné pocity mají i další oběti, pokud zjistí, že jsou takovým to způsobem ignorovány a neviděny.

„To znamená, oni tu informaci měli už od 90 let. Ale neřešili to.“

„... protože on, když šel za XY, tak ho vyhodil z toho kláštera. Řekl, že to není pravda a vyrazil ho, vůbec se s ním o tom nebavil, věřil těm řeholníkům, nevěřil té oběti.“

„... nemohlo dojít spravedlivému odsouzení pachatele, protože to zavinil biskup tím netransparentním chováním, zbabělostí a zamlčováním. To znamená, on se spolupodílel na páchání sexuálního zneužívání tím, že je to kryl.“

Zde tedy vidíme přístup, kdy je zvýhodňován pachatel na úkor obětí. O to více zarážející je přístup církve k pachateli, jakmile je již obviněn a případ se začne řešit. Teodor několikrát kritizoval přístup církve k obviněnému knězi, který měl vliv i na něj samotného. Označil tento přístup za nelidské chování, které pro něj bylo šokující.

„Jo, tohle beru jako věc, která byla podle mého cílená nějakým způsobem jakoby ponížít jednak toho kněze, já jsem chtěl, aby mu nabídli péči a pomoc, to nebylo ze strany, aby ho někdo zavřel ... Když jsem se ptal, kde bude ten kněz bydlet, tak mi bylo řečeno na arcibiskupství: "Vy se do toho nepleťte. On se provinil, prostě se vystěhuje z fary a nás už nezajímá." Nelidské, totálně nelidské chování.“

To bylo úplně jako pro mě obrovský šok, který jsem nečekal, tu tvrdost té mentality těch kleriků. To bylo opravdu jak ze špatného filmu.“

„... biskup mu dal nějakou dobu na vystěhování, což mi přišlo jako poměrně drsný.“

Respondent vnímal z přístupu církve, jak sám řekl, také zbabělost a strach o věcech mluvit otevřeně. Vnímáme to tak, že i pro biskupy je těžké mluvit o těchto nepříjemných věcech, důsledkem je ovšem to, že o nich nemluví vůbec, nebo se tomu vyhýbají.

„O takových věcech se nesmí mluvit, o tom mluvit nebudeme, ať si lidi myslí, co chtějí.“ Tak to je mentalita biskupů. Uzavřený svět.“

„Jo a biskup ani jednou při tom pohřbu nerefletoval, co se stalo, co ten kněz měl za sebou, ale mluvil o něm jako o věrném služebníkovi církve, který celý život sloužil církvi. Vlastně parádní pohřeb se všim všudy. Což já ani si... je mi to vlastně jedno, ale nějakým způsobem jsem si říkal, ukazuje to prostě na zbabělost těch biskupů o těch věcech mluvit otevřeně.“

8.1.8. Snaha přispět ke zlepšení procesu vyšetřování

Při rozhovoru s Teodorem jsme vnímali v průběhu celého rozhovoru, že se jím neustále nese esence touhy po zlepšení situace v církvi související s průběhem církevního vyšetřování sexuálního zneužívání. Je to poněkud poeticky řečeno, ale snažíme se tím vyjádřit neustále přítomnou snahu respondenta reflektovat možnosti ke zlepšení toho, co vnímá jako špatně nastavený přístup v rámci církevního procesu vyšetřování. Přitom vycházejme z problémů, které jsme představili již v předchozích tématech. Jeho motivaci přispět ke zlepšení procesu vyšetřování můžeme vidět ve snaze poskytovat zpětnou vazbu vyšetřovatelům při vlastním procesu vyšetřování i v rámci vyšetřování případů jiných obětí, se kterými se setkal.

„Pak jsem poprosil XY a pana biskupa YZ, o setkání ještě potom kolegiu, kde jsem dával zpětnou vazbu na to jednak, co tomu předcházelo, jak mě kontaktoval ZX, jakým způsobem se cítím ... že se cítím zahanben a ponížený. A zároveň další věc, jsem dával zpětnou vazbu, jak nekomfortní to bylo.“

„... takže já se snažím ... vlastně říct biskupům a generálním vikářům, jakým způsobem postupovat...“

I v rámci našeho rozhovoru respondent reflektoval potřeby obětí, které podle nás dokáže vnímat díky tomu, že sám obětí byl, a také mluvil o příkladech dobré praxe, které podle něj vedou ke zlepšení péče o oběti a lidi ve farnosti, kteří jsou případem také dotčeni. Sám za sebe reflektoval, co pro něj jako oběť bylo v rámci vyšetřování důležité. Několikrát se v rozhovoru zmínil, že pro něj bylo důležité, když lidé jeho výpověď o tom, že byl zneužíván, nezpochybňovali. Jeho potřebou tedy byla důvěra lidí v to, že říká pravdu.

„Ve farnosti, když se to dozvěděli ... říkali, že mě znají jako radostného člověka, že vlastně netušili, jako co se mi stalo a jako vlastně nikdo to nezpochybňoval. To bylo pro mě hrozně důležité.“

„A dopadlo to tak, že vlastně policie napsala, že v žádném případě nepochybují o tom, že se mi to stalo. To pro mě byla obrovská satisfakce.“

S problémy, o kterých jsme se již zmiňovali, souvisí také potřeba obětí, aby církevní představitelé mluvili na rovinu, aby nemlžili, nezamlčovali informace, ale aby mluvili a jednali transparentně. S tím souvisí i to, že dle Teodora v rámci církevního procesu vyšetřování neexistují kontrolní mechanismy a veškerá zodpovědnost je v rukou biskupa. Pokud nejedná správně, laici nebo samy oběti nemají šanci proces ovlivnit. Podle respondenta by měly v rámci vyšetřování existovat komise, které nebudou složené jen z kleriků, aby bylo pohlídané, že proces bude transparentní a nezaujatý. Vnímá potřebu naslouchání laickým odborníkům a obětem samotným.

„No jedna věc, jako co si myslím ještě z té komunikace s biskupy, jako když oni mají jet do farnosti a tyhle ty věci řešit, tak myslím, že jedna věc je velmi důležitá, na kterou se velmi zapomíná. A to je mluvit na rovinu.“

„Neexistují kontrolní mechanismy, to znamená, že by měly existovat nějaký nějaké komise, které nebudou složené jenom z kleriků ... A vlastně už jenom to, že ty případy vyšetřují biskupové nebo kněží jako generální vikáři, kteří jsou často s tím pachatelem v nějakém osobním kontaktu (vztahu), ukazuje to, že to je netransparentní proces.“

„Prostě připustit tam ty laiky, kteří jsou odborníci v těch daných tématech, ať jsou to terapeuti, lidi, kteří umí pracovat s traumatem, ať jsou to církevní nebo světské právníci ...“

„... nebo by to prostě mělo být nastavený tak, že prostě, když ten generální vikář nebo biskup bude s tím člověkem v nějakým osobním vztahu přátelském, nebo kolegiálním nebo nějakém... tak říct, já jsem z toho vyautovaný, musíte to vzít někdo jiný, protože já jsem zaujatý. A tohle to v té církvi chybí.“

Respondent Teodor také zmiňuje, že jsou podle něj někteří biskupové, kteří se o větší naslouchání obětem a odborníkům snaží, ale myslí si, že jsou zatím spíše výjimkami. Stejně tak jen pár biskupů se podle něj pokouší pracovat s farností, což je důležité v rámci pomoci lidem zasaženým nečekanou zprávou o knězi, kterého mohli mít rádi.

„... důležité je to, aby ti lidi, vlastně... aby tam přijel někdo, kdo je úplně jako mimo, jako třeba Marek Drábek, který tomu rozumí, s těmi lidmi umí mluvit a vlastně začal by tyhle ty věci jako s těmi lidmi komunikovat“

„... a potom zval do farnosti Marka D., Martinu Vintrovou a vlastně ti lidi měli možnost vyjádřit svoje znepokojení, svoji nedůvěru nebo ztrátu důvěry vůči kněžím a začít znova na tom pracovat ... a tohle jsou přesně věci, který se dají dělat, znám právě příklady dobrých praxí. Ale biskupové tohle to neumí, nebo nechtějí.“

(Poznámka: Marek Drábek a Martina Vintrová jsou odborníky v rámci spolku Někdo Ti uvěří, skrze který jsme respondenty kontaktovali. Spolek poskytuje pomoc v České i Slovenské republice.)

Posledním problémem, na který jsme v rámci případu respondenta Teodora narazili byla neinformovanost o průběhu procesu. Jednak nepřipravenost respondenta na to, co otevření případu přinese, ale hlavně absence komunikace od církve směrem k oběti v průběhu církevního procesu. Vnímáme zde určitou potřebu zájmu církve o oběť a potřebu průběžných informací o tom, jaké je pokračování procesu, který může probíhat i několik let.

„A s tím se setkávám ... že v podstatě oběti, které najdou tu odvahu ty věci nahlásit, tak vlastně to nikoho nezajímá...“

„... nabídnout obětem péči, doptávat se jich, dávat jim nějaké pravidelné reporty po měsíci, jakým způsobem ta věc vypadá, že je to třeba v běhu, že je to ve Vatikánu, nebo že ten kněz byl suspendovaný, protože často se to člověk nedozví a až z akt kurie daného biskupství.“

8.2. Druhá případová studie

V případě druhého respondenta (dále také jen Anna) se jedná o ženu. Ráda nám také zodpověděla všechny naše otázky, v pohledu na přístup církve k obětem byla optimističtější a podobně jako u Teodora, i u ní se projevovala snaha pomoci dalším obětem. Přestože byl náš rozhovor s Annou značně kratší, v tomto případě jsme v rámci analýzy rozhovoru identifikovali a vytvořili až sedm hlavních témat, která shrnuje *Tabulka č. 3*.

Tabulka č. 3: Témata vzešlá z analýzy rozhovoru s respondentkou Annou

Okolnosti vedoucí k podání oznámení	Podporující okolnosti
Info o procesu – lákadlo (2,6-9)	Podpora různých lidí (1,19) (10;13-14,22-25) (11;7,9-12,13-15)
Psychické problémy (1,7-9)	Pomoc při procesu (2,9-10) (5,14-15) (6,15)
Důsledky traumatických zážitků (1;7-9,9)	Účinky psychoterapie (10,25)
Zatěžující okolnosti	Potřeby oběti
Zatěžující situace (10,5-6)	Potřeby naplněné jinde (3,6-7)
Náročné okolnosti (6,21) (12,12-14)	Potřeba pomoci dalším obětem (7,5-6) (8,5-8)
Ztráta motivace (10,6-7)	Potřeba stíhání pachatele (5,15) (7,8-9)
Rodinné vztahy (10,2-4)	Kontakt s dalšími oběti (3,24) (7,18-19) (9,20-21)
Neinformovanost (1,11-12) (12,12-14)	Příspěvní k vyšetřování (7,19-20)
Netransparentnost (3,24)	
Přístup k lidem ve farnosti	Pohled na přístup církve k případu
Pohled oběti na kroky církve (7,5-6)	Reakce na zjištění špatné informace (5,11-12)
Přístup církve k farnosti (4,4-6)	Přetvářka (5,12-13)
Vnímání důsledků ne-jednání (8,5-8)	Neochota mluvit otevřeně (8,3-5)
Vliv na farnost (8,21-22) (9,11-12)	Zatajování (7,6-8) (4,4-6)
Prožívání přístupu církve k oběti	Neřešení problému (4,1-3)
Přístup církve k oběti (3,5) (12,10)	Dřívější okolnosti případu (8,22-25)
Uznání dobrého přístupu (6,9) (12,10-12)	Naděje k lepšímu (11;16,21-22)
Reakce na oznámení (1,11) (2,10-11)	Nepochopitelné jednání (6,2-23)
Přístup vyšetřovatelů k oběti (1,21-23) (2,17) (5,10) (6,9) (7,4)	Vzpomínka na lepší případ (12,3)
Komunikační přístup církve k obětem (2,23-24) (3;9-10,16-17) (5,14) (7,20-21) (8,2-3)	
Nezájem církve o oběť (3,7-9) (11,16-18)	
Vliv na duchovní život (13;12-14,16-17)	
Lítost z vlastního případu (11,20-21) (12,12-14)	

Vysvětlivka: Souřadnice jsou ukázkami četnosti výskytu témat v textu. Ve formátu (strana,(;) řádky).

8.2.1. Okolnosti vedoucí k podání oznámení

I když se zdá, že toto téma, které uvádíme jako první, přímo nesouvisí s naší výzkumnou otázkou, rozhodli jsme se zahrnout jej do této práce, protože podle nás z části vyjadřuje očekávání, které Anna od církevního procesu vyšetřování mohla mít. Kromě psychických problému, které naši respondentku v rámci psychoterapie dovedly k znovuotevření svých vzpomínek z traumatických zážitků, jež se jí v dětství děly, Anna zmínila také situaci v církvi, která ji k podání oznámení motivovala. V rámci zlepšování církevních opatření byli lidé skrze informace na internetu ujišťováni o jednoduchosti procesu a péči o oběti. Anna podle nás tak mohla mít očekávání, která jí možná nebyla naplněna, jak zmíníme v rámci dalších témat. Vnímáme zde možnost očekávat rychlý a jednoduchý proces, nabídku zájmu a péče od církve a vlídný a laskavý přístup.

„Tehdy, myslím že se tak více zveřejňovalo, že existuje ... nějaká taková stránka pro nahlášení zneužívání... a že vlastně, že to je vlastně úplně jednoduchý proces, že se dostaneš do dobrých rukou a bude o tebe postaráno, no a vlastně tak jsem to poslala teda.“

8.2.2. Vnímání přístupu církve k oběti

V rámci rozhovoru s Annou jsme toto téma vnímali jako jádrové, proto bychom jej měli rozebrat hned ze začátku. Jak Anna sama uváděla, na přístup církve k ní se moc nezaměřovala, což podle nás může být i důvod toho, že ji nijak zvlášť neovlivnil v jejím pohledu na Římskokatolickou církev a v jejím duchovním životě. Celkově přístup členů církve hodnotí z počátku jako dobrý, dále si ale stěžuje na věci, které s ním úzce souvisí. Vychází nám z toho najevo, že dokud byli církevní představitelé s Annou v kontaktu, jejich přístup k ní jí nebyl nijak nepříjemný, reakce církve na její případ hodnotí jako velmi dobré. Problémem bylo to, že kontakt trval velmi krátce, i přes to, že vyšetřování dosud nebylo ukončeno.

V rámci podání oznámení a výslechu oběti církev zareagovala velmi rychle a okolnosti výslechu nebyly pro oběť příliš zatěžující. Anna tento pohotový přístup ocenila. Jako prospěšné hodnotíme to, že vyšetřující osoby v malém počtu dvou kleriků, dojely osobně za respondentkou. Tedy setkání neprobíhalo v nějakém oficiálním a církevním prostředí, do kterého by se musela dostavit, a neprobíhalo v přítomnosti velkého množství osob. Také, dle jejích slov, jí pomáhala přítomnost její velmi blízké osoby, která jí v té době poskytovala duchovní vedení. Když si uvědomíme souvislost předchozích vět, zjistíme, že při výslechu účastníci zaujímali pozici dva na dva, tedy dva vyšetřovatelé proti oběti a její blízké osobě.

To mohlo mít úlevný efekt pro oběť a její vnímání vytvořené atmosféry, kdy vyšetřovatelé v pozici duchovních osob neměli nad obětí převahu.

„Poprosila jsem tu svou duchovní mámu, jestli by poslala XY, že teda ví o oběti takového zneužívání, a on se s ní sešel hned druhý den potom co to poslala a třetí den se sešli se mnou.“

„Přišla jsem tam s takovou svojí duchovní doprovázející nebo duchovní mámou... oni se mi představili a chtěli slyšet konkrétní věci, které se děly ty čtyři roky, když jsem byla zneužívána. Tak jsem jim to vlastně popsala. No a oni za to poděkovali, a to bylo vlastně všechno.“

„Jo, tak nebylo to úplně jednoduché, ale tím, že jsem tam měla podporu, tak to bylo fajn.“

„Ten XY byl velmi vstřícný a velmi chápatel... nemůžu říct, že by bylo něco špatně.“

„Jakoby, já jsem se nesnažila zaměřovat na ten jejich přístup. Jako kdyby... to jak rychle zareagovali a že hned sepsali zápis a hned se to posílalo do Vatikánu... takže to je velmi dobrá práce, myslím, odvedená.“

Jak jsme již naznačili, komunikace směrem od církve k oběti ovšem trvala velmi krátce. Hned třetí den po oznámení proběhl oficiální výslech a od té doby se už o Anně nikdo nezajímal. Respondentka vyjadřuje, že to pro ni bylo a stále je těžké a vnímá tento přístup jako nelidský, což bychom mohli přeložit jako neempatický, nebo necitelný. Od církve nedostala žádné další informace o tom, jak proces probíhá, ani žádnou další nabídku péče, nebo náznak zájmu o ni samotnou. Reakce přišla až tehdy, když se ona sama po dvou letech čekání znovu ozvala.

„Oni přišli za mnou ... To bylo hned i sepisování zápisu a všechno... A to bylo vlastně i naše jediné setkání za celé ty roky.“

„Ozvali se, když jsem jim už napsala, že se už dva roky neozývají, tak se ozvali asi po dvou letech. Že to vyšetřování teda stále probíhá.“

„... ale myslím, že ze strany té ... (církve)... nepřišlo nějaké... Vlastně asi nic, no. Jen to, že to vlastně poslali do Vatikánu...“

„Jako opravdu nic nemám proti tomu způsobu, jak se mnou komunikovali. Asi jen to že teď nekomunikují celé ty roky.“

„... ale ten můj konkrétní případ, myslím, že je takový... že je to dost smutné, že jednak se nezajímají o to, jak se člověk má během těch x let a ani ho nějak nekontaktují, jak to vyšetřování probíhá... nevím, že prostě přijde mi to takové... nelidské, tento konkrétní případ.“

Jako i ostatních respondentů, i Anny jsme se ptali, zda přístup církve při vyšetřování měl nějaký vliv na její duchovní život nebo její pohled na Římskokatolickou církev. To respondentka popřela, ale uvedla že na její duchovní život mělo velký vliv to, co se stalo před tím, tedy její traumatizující zážitky. Myslíme si, že přístup církevních představitelů při vyšetřování ji nezasáhl natolik, aby to její přístup k církvi a k Bohu nějak ovlivnilo. To je sice dobrá známka toho, že nedošlo k vážnějším pochybením, které by Annu retraumatizovaly nebo špatným způsobem zasáhly. Bohužel z druhé strany nedošlo (ne)příčiněním církve asi ani ke zlepšení respondentčina stavu v těchto oblastech, který byl způsobený sexuálním zneužíváním. Věříme, že vhodná duchovní a psychologická péče nebo podpora, kterou by církev obětem mohla nabídnout, by mohla Anně pomoci.

„To vyšetřování asi v tomto nemělo na mě v duchovním smyslu nějaký vliv, ale... skutek a ty věci, které se odehrávaly v minulosti mě velmi ovlivnily a mělo to velmi hluboké rány a jizvy a nedokážu se z toho dostat už mnoho let ... Takže dopad to mělo velký, ale ne to vyšetřování, ale to, co se dělo tam.“

8.2.3. Zatěžující okolnosti

V rozhovoru s Annou byly patrné dvě oblasti situací, které byly pro respondentku nějakým způsobem těžké, trvaly dlouho, nebo na ně nebyla připravena. Tím, co jsme již zmínili, byla dlouhá doba, kdy Anna nedostávala žádné informace o tom, jak vyšetřování probíhá a nikdo s ní nekomunikoval. Stále je pro ni těžké čekat, až celá věc skončí, přičemž nemá žádnou jistotu, kdy to bude. Navíc v souvislosti s tím zmiňuje, že kdyby věc nebyla promlčená, byl by pachatel trestně stíhaný, a proto nerozumí tomu, proč církevní vyšetřování trvá tak dlouho. Z našeho pohledu je proto pro ni zřejmě důležité, aby se dozvěděla výsledek církevního šetření, a aby to mělo oficiální konec. Podle nás za tím může stát potřeba uznání za pravdu a potrestání pachatele, nebo potřeba nějakým způsobem uzavřít stále otevřenou kapitolu života. Toto téma neinformovanosti se v rozhovoru několikrát opakovalo, tedy bylo pro Annu pravděpodobně důležité. Zmínila také, že se tento nezájem od církve netýkal pouze jí, ale také dalších obětí, které se přihlásily ke stejnému případu.

„No a v xxx se už poslaly všechny dokumenty do Vatikánu. Teda předvolali i další oběti, a od té doby o nich moc neslyším, no.“

„Tak určitě je pořád pro mě náročné jako kdyby být v takovém očekávacím čase... než se vlastně rozhodnou. Vlastně státem by byl uznán jako vinný a vlastně církev se už x let nedokáže rozhodnout, co s ním bude.“

„Ale to že... já nevím, jestli tam je takový nával v tom Vatikánu, nebo, proč se to vůbec neřeší, ale to je takové... to na mě působí tak hodně smutně, že se vlastně nic neděje.“

Neinformovanost o průběhu procesu mohla být tedy důsledkem špatné komunikace ze strany církve k oběti. Jako druhá možnost se ovšem nabízí, že církev bývá v těchto případech značně netransparentní, jak jsme již slyšeli u respondenta Teodora. I tato respondentka uvádí, že nemohla o případu nic zjistit, nevěděla, co se po jejím výslechu dál dělo, protože celý proces byl úplně utajený. Reprezentujeme citací, která reagovala na otázku výzkumníka, zda se po jejím výslechu dál nedělo nic, nebo zda Anna o ničem neví:

„Ne, v podstatě... ono to bylo úplně utajené všechno...“

Druhou oblastí, které jsme se v rozhovoru dotkli a kterou jsme identifikovali jako velmi zatěžující okolnost, byly rodinné vztahy. Vztahy s rodinou respondentky byly podle ní v průběhu vyšetřování narušeny, což jí bylo velmi líto a pravděpodobně by případ vůbec nevynesla na světlo, pokud by věděla, že se to stane. Opět zde tedy vnímáme nepřípravenost na možné důsledky procesu v rámci rodiny a velký vliv celého vyšetřování nejen na oběť, ale i na její blízké. Přináší nám to otázku po příčině rozvratů rodinných vztahů, ale také vnímáme nutnost péče nejen o oběti, ale také o jejich rodinné příslušníky.

„A potom to bylo takové velmi náročné období, když se vlastně zjistilo, že nebude teda vazebně stíhaný, tak trochu zavřeli za mnou dveře ti sourozenci. Ale ne nějak úplně, že bychom nebyli vůbec v kontaktu nebo tak, ale velmi to narušilo takové nějaké naše rodinné vazby. To bylo asi pro mě nejtěžší, že kdybych věděla, že to takto naruší rodinné vztahy, tak jim to nikdy neřeknu.“

8.2.4. Podporující okolnosti

Respondentka byla v rozhovoru velmi sdílná i o tom, co jí v rámci let trvajících církevního vyšetřování pomáhalo. Zmiňovala hlavně psychickou podporu od lidí z různých stran, pravidelnou psychoterapii, ale také jsme si všimli pomoci, kterou ze začátku využívala i v rámci průběhu vyšetřování. Co se týče podání oznámení, vždy v něm figurovali blízcí lidé. Církvi případ oznámila na respondentčinu prosbu její duchovní doprovázející a oznámení na policii zase podali její sourozenci, kteří ze začátku chtěli své sestře pomoci. Anna se o své „duchovní mámě“ zmiňovala několikrát, z čehož jde vidět, jak podstatným člověkem v rámci vyšetřování pro ni tato žena byla. Podpora blízkého člověka pro ni tedy byla zásadní. Rodiče respondentka v té době již neměla.

„„Poprosila jsem tu svou duchovní mámu, jestli by poslala XY, že teda ví o oběti takového zneužívání...“

„... teda mi řekli, že na něho můžu podat trestní oznámení. ...což i udělali moji sourozenci.“

V průběhu církevního procesu ji pak velmi pomáhalo duchovní vedení, včetně způsobu modlitby s vyjadřováním emocí, který se díky tomu naučila. Také podpora od jejich přátel zevnitř církve byla pro ni důležitá. Kromě duchovního doprovázení ji hodně držely i pravidelné terapie, na které chodila už dávno před začátkem vyšetřování a v jeho průběhu nepřestala. Také brala léky, které ji pomáhaly s jejími psychickými problémy. Možná i díky veškeré této podpoře, psychologické a psychiatrické péči si přístupu církve tolik nevěšimala a řešení jejího případu ji nijak zvlášť neovlivnilo.

„Jo, pořád jsem měla doprovázející tu duchovní mámu a stále jsem pokračovala v terapii.“

V: „Co Vám nejvíc pomáhalo situaci ustát?“ Anna: „Asi takové to doprovázení a vlastně určitě léky, nebo teda jsem i na lécích.“

„... přicházím na takové modlitby za uzdravení vzpomínek, kde je vlastně možnost projevit svoje emoce, například hněvu, a to jsem se tomu vždycky vyhýbala. A fakt, že asi až po nějakých x nebo víc letech jsem si dovolila projevit nějaký ten hněv jako kdyby v rámci modlitby a bylo to velmi takové uvolňující. Takže i takové modlitební doprovázení velmi.“

„Co se týče církve samotné, tak jsem obklopená mnohými knězi, zasvěcenými osobami ... a že mám hodně podpory od svých přátel, kteří jsou většinou teda v nějakém... buď jsou knězi, nebo jsou zasvěcení nějakým způsobem.“

8.2.5. Potřeby oběti

V rámci analýzy rozhovoru jsme identifikovali několik témat, které se týkaly potřeb Anny objevujících se v průběhu církevního procesu. Její potřeba psychické podpory a péče byla naplněna díky její pravidelné psychoterapii a duchovnímu vedení. To, že od církve, od které bychom takový přístup mohli očekávat, nic nepřišlo, Anně až tak moc nevadilo, protože péči již měla jinde. Tato péče ji také byla tou největší oporou, tedy i pro jiné oběti může být velmi potřebná. Ne vždy ovšem při zahájení procesu vyšetřování oběti mají svého psychoterapeuta a je obecně známo, že není lehké jej rychle a levně sehnat. Proto by podle nás bylo ideální, kdyby i tuto formu péče, nebo alespoň poradenství či doprovázení církev obětem nabídla a dokázala zprostředkovat.

„No myslím, že mi nebyla poskytnutá nějaká extra starostlivost nebo zajištění. Jakože však já už jsem si to řešila, já jsem chodila i do psychologického stacionáře do xxx, takže... já jsem si prošla mnoha terapiemi i skupinovými i pro jednotlivce, ale myslím, že ze strany té ... (církve)... nepřišlo nějaké... Vlastně asi nic, no.“

V průběhu rozhovoru se Anna párkrát zmínila o pachateli a o tom, že nebyl trestně stíhaný. Z kontextu jejího vyprávění nám vychází najevo, že by chtěla, aby trestně stíhaný byl, a jak jsme již uvedli, je pro ni těžké, že církevní vyšetřování trvá tak dlouho a ona stále čeká na výsledek a rozhodnutí, co se s knězem stane. Vnímáme zde tedy určitou potřebu po spravedlivém trestu pro pachatele, či potřebu jeho trestního stíhání.

„Ale vlastně by byl trestně stíhaný, ale doba byla promlčená...“

„... kdyby se našel někdo, kdo je jen o dva roky mladší ode mně, teda co tím procházel o dva roky později, tak už by byl teda trestně stíhaný.“

„Vlastně státem by byl uznán jako vinný a vlastně církev se už x let nedokáže rozhodnout, co s ním bude.“

Další potřebou, kterou jsme vnímali z respondentčina vyprávění bylo pomoci i dalším obětem, které měly toho stejného pachatele. Okolo tohoto tématu jsme se několikrát točili, když Anna narážela na to, že církev farnostem, kde se kněz pohyboval, utajila informace o vyšetřování. Anna tak byla sama iniciativní a psala dívkám ve svém věku, které znala, a díky tomu se pár dalších obětí přihlásilo a byl s nimi proveden výslech. Respondentčina obava o to, zda se v dalších farnostech nenachází další oběti a její přičinění ohledně objevení dalších obětí nám poukazuje na to, že jí nebylo jedno, komu všemu kněz ještě ublížil, a i dalším obětem chtěla pomoci. Její kontakt s dalšími oběťmi byl čistě informativní, dále už spolu nezůstávaly v kontaktu a nijak dál se nepodporovaly. Šlo tedy jen o to, oběti najít a pomoci přispět k procesu vyšetřování.

„Ale kdyby byla ta ochota církve, že chce přijít na to, jestli nebyly oběti v jiných farnostech, tak to by bylo podle mě lepší. Protože kdo ví, jestli prostě v těch ostatních farnostech nepokračoval.“

„A na základě toho, že jsem psala holkám ve svém věku z naší školy, tak jsem zjistila, že nás teda oběti bylo víc.“

„... to byla jen moje vlastní iniciativa, že jsem se ptala holek v mém věku, jestli měly nějakou špatnou zkušenost, ani jsem neřekla, s kým a vlastně ony samy řekly, že s ním. I co konkrétně dělal, takže bylo to velmi podobné no... a potom teda i ony sepsaly ten zápis s tím vikářem, měli podobné setkání.“

8.2.6. Přístup k lidem ve farnosti

Toto téma jsme se rozhodli zařadit také samostatně, protože jsme vnímali určitou důležitost, kterou Anna tomuto tématu kladla. Jednou z věcí, kterou církvi určitým způsobem vyčítala, byla právě tato. Podle ní se mělo o případu mluvit otevřeně a informovat o tom lidi

nejen v její vlastní farnosti, ale také v dalších farnostech, kam byl daný kněz přeložen a mohl ve svých skutcích pokračovat. Jak jsme již zmínili, Anna sama některé oběti kontaktovala a ony se pak samy také přihlásily do vyšetřování. Anna ovšem vnímala ze strany církve nezájem o další oběti, či neochotu o věci mluvit otevřeně a zjistit, jaký dopad klerikovo jednání mělo.

„... možná bych vytkla teda to, že se o tom nedalo vědět ve farnosti. Protože možná by se tím pádem našlo víc obětí. A vlastně vůbec se o tom nepodala žádná zpráva, že se hledají nějaké další oběti, možná i z dalších farností kam byl přeložený...“

„Je fakt, že kdyby se to dostalo do povědomí, že tento kněz teda zneužíval a že měl nějaké pedofilní záměry, tak... že možná se to opravdu dělo i potom, když odešel od nás. A nikdo o tom neví a nikdo se nepřihlásil. Ale kdyby byla ta ochota církve, že chce přijít na to, jestli nebyly oběti v jiných farnostech, tak to by bylo podle mě lepší. Protože kdo ví, jestli prostě v těch ostatních farnostech nepokračoval.“

V rámci farnosti, ze které Anna pochází se to pravděpodobně nikdo nedozvěděl. Ona sama to nikomu neříkala a podle Anny to z pozice církve vypadá, jako by se nic nestalo. Na farnost tedy řešení případu nemělo žádný vliv a neobjevovaly se od lidí žádné reakce.

„Ale vlastně je to pořád jako kdyby zatajené před celou farností, nedošlo k něčemu takovému, že by sem například nějaký farář nebo já nevím kdo to zastává, že... toto se tady dělo, máme tady takové oběti, ...vlastně ve farnosti jako kdyby se nic nestalo.“

„... tím, že jsem já o tom nikomu tak otevřeně neříkala, tak se to nešířilo.“

8.2.7. Pohled na přístup církve k případu

Toto téma navazuje z části na téma o přístupu církve k oběti, ale je pojato více obecně v rámci kontextu celého případu. Navazuje také na potřeby oběti a zatěžující okolnosti, které přístupem církve k případu byly ovlivněny. Jedním z postojů církve, které se odehrávaly spíše na pozadí respondentčina příběhu, bylo zatajování a neřešení případu, i když o něm církevní představitelé věděli již dříve. Anna se zmiňovala o dřívějších okolnostech případu, kdy si na kněze již v době jeho působení v respondentčině farnosti některé dívky stěžovaly a on byl proto přeložen do jiné farnosti. Bylo to ještě v době, kdy neplatila církevní opatření, jaká zavedl papež František, přesto je zarážející, že církev o tomto případu věděla již dříve, ale podle slov respondentky všichni dělali, jako by se nic nestalo. Anna se o reakcích společenství, kterého kněz byl součástí a ono o tom pravděpodobně vědělo, zmínila párkrát a jen okrajově a hned z tématu zase odešla, ale přesto jsme vnímali, že na pozadí se u ní nacházejí určité emoce, které v ní tato informace vzbuzuje.

„Vím, že se to nějak řešilo na půdě gymnázia, kam jsem chodila, že si nějak pět z těch obětí stěžovalo jako kdyby zástupkyni gymnázia, že ten kněz je fakt divný. No a ona mu potom nějak tak domluvila, a nevím, jestli to potom přispělo k tomu, že ho teda přeložili, ale prostě měla jsem pocit, že prostě všichni to chtěli jen tak utulát, že jako kdyby se nic prostě nestalo.“

„... neměla jsem pocit, že by to byla nějaká nečekaná zpráva pro ně, vlastně ani se nezdáli být překvapení, asi to bylo něco v jejich komunitě co... o čem všichni věděli a vlastně všichni se tvářili, že se to nikdy nestalo.“

Další dva přístupy církve, které jsme v rámci tohoto tématu identifikovali, jsme již dříve uvedli. Jedním je neochota mluvit otevřeně a zatajování případu lidem ve farnostech, což Anně určitým způsobem vadilo. A druhým je nezájem církve o oběť, kdy naše respondentka sdílela svou lítost z toho, že její konkrétní případ se vůbec nehýbe a nikdo se o ni nezajímá.

„... ale ten můj konkrétní případ, myslím, že je takový... že je to dost smutné, že jednak se nezajímají o to, jak se člověk má během těch x let a ani ho nějak nekontaktují, jak to vyšetřování probíhá... nevím, že prostě přijde mi to takové... nelidské, tento konkrétní případ.“

„Ale to že... já nevím, jestli tam je takový nával v tom Vatikánu, nebo, proč se to vůbec neřeší, ale to je takové... to na mě působí tak hodně smutně, že se vlastně nic neděje.“

Pokud ovšem Anna mluvila obecně o přístupu církve k případům sexuálního zneužívání, byla u ní znát naděje, že jiné případy probíhají lépe než ten její a že se církev stále posouvá k lepšímu přístupu řešení těchto případů. Vnímáme, že Anna svůj případ pojímá jako horší než jiné případy, které se v církvi řeší, přes to uvedla pouze příklad, který nutně nesouvisel s lepším přístupem k obětem, ale pouze s rychlejším uzavřením.

„... nemůžu říct, že církev nějak úplně jakože mlčí nebo že nic nedělá ... myslím, že to, co se teď tak hýbe... ta pomoc těm obětem, myslím, že se to už konečně posouvá kupředu.“

V: „A víte o nějakých jiných případech, kde to probíhá lépe než u Vás?“ Anna: „Nevím, jestli lépe, ale vím i o jiných případech, které už jsou teda vyřešené.“

8.3. Třetí případová studie

Třetí respondent (dále také jen jako Jakub) nám také rád vyprávěl svůj příběh a poskytl spoustu jedinečných informací. Většina témat, která se v rozhovoru objevovala, se opakují více či méně i u předchozích respondentů. Je možné, že další rozhovory by nám přinesly už jen velmi málo nových informací. Dovolujeme si tedy mluvit o určité nasycenosti našich dat, přesto že jsme rozhovory prováděli pouze se třemi respondenty. U tohoto respondenta jsme v průběhu celého rozhovoru vnímali jeho schopnost reflexe vlastních potřeb, neboť právě o nich velmi často mluvil a vztahoval je k tomu, jaký přístup církev měla a zda jeho potřeby byly naplněny. Na základě vlastních potřeb také navrhoval, co by bylo potřeba v přístupu církve při vyšetřování zlepšit. Opět nám z analýzy vyšlo sedm nadřazených témat, díky kterým jsme vytvořili skupiny témat podobných či souvisejících, jak lze vidět v *Tabulce č. 4* na další straně.

8.3.1. Důsledky traumatizující zkušenosti

Přesto že se opět může zdát, že toto téma nesouvisí s naší výzkumnou otázkou, rozhodli jsme se jej zde uvést, protože může souviset s tím, jak respondent následně vnímal církevní vyšetřování. Přesto, že jsme se přímo neptali na důsledky zneužití, Jakub o nich vyprávěl, jelikož souvisely s kontextem církevního vyšetřování. Čin kněze totiž ovlivnil jeho vnímání katolické církve, a hlavně vztah k ostatním představitelům církve, kterými jsou kněží a biskupové. Také ovlivnil jeho vztah s Bohem, což v tomto případě našemu respondentovi pomohlo ve zpracování obrovské zátěže, kterým pro něj zneužití bylo.

Kvůli zneužití měl Jakub problémy s různými aspekty katolické víry, vyprávěl, že třeba nechápal úctu k Panně Marii, měl problém s celibátem, nejvíce mu dělal potíže vztah ke kněžím a biskupům a také ke svátosti smíření (zpovědi) a změnilo to jeho pohled na vlastní duchovní cestu. Je možné, že pro něj nebylo jednoduché setkávat se s kleriky bez hněvu nebo jiných emocí. Myslíme si, že to mohlo mít souvislost s tím, že respondentovi nebylo příjemné vést výslech se dvěma představiteli církve, jak uvádíme později. Jak sám zpětně reflektuje, tehdy, a ještě i v průběhu vyšetřování hledal odpovědi na otázky týkající se věcí, kterým v církvi nerozuměl, přitom ale ani nechtěl znát odpověď. Byly to jen zástupné problémy toho, co jej trápilo nejvíce. Podle nás potřeboval spíše vyslechnutí a lidské porozumění než odpovědi na své otázky.

„Nebo ještě vlastně předtím jsem se rozhodoval, jestli jako budu kněz, nebo budu v manželství, ale tak už během toho vyšetřování jsem byl nějak rozhodnutý, že knězem jako nikdy nebudu prostě, protože i to zneužití vlastně k tomu přispělo.“

„... že jsem byl... hlavně v té první polovině toho vyšetřování hodně proti takovým církevním dogmatům, jako je modlitba k Panně Marii a prostě tady ty další věci, že jsem jako měl s tím hodně velký problém. A vlastně celkově s církví. No, a hlavně teda s knězi a biskupy.“

„A snažil jsem se ptát různých lidí, tady na tyto otázky, ale já jsem vlastně ani tak moc jako nehledal na ně odpověď. Bylo to pro mě takové, že to pro mě nebylo ani téma, že pro mě bylo téma primárně to sexuální zneužití, nebo tak.“

„... ze začátku jsem měl problém se všemi knězi.“

Tabulka č. 4: Témata vzešlá z analýzy rozhovoru s respondentem Jakubem

Důsledky traumatizující zkušenosti	Přístup oběti k případu
Vliv zneužití na duchovní život (1,8-11)	Iniciativa oběti (3,12-13) (4,10-11) (5,10) (6,16-21)
Vliv zneužití na katolictví (1,12-14) (15;5-7,23-25)	Snaha pomoci vyšetřování (6,16-21)
Vliv zneužití na vztah s Bohem (15,17-20)	Komunikování svých potřeb (4,10-11) (5,10) (18,18)
Důsledky zneužití ve vztahu ke kněžím (1,14-15) (16,23-17,1)	Zájem o další oběti (6,5-7)
	Posun v pohledu na kněze (16,23-17,2)
	Posun v pohledu na okolnosti případu (11,24-25)
Pohled na přístup biskupa k případu	Podpůrné a zatěžující okolnosti
Zájem biskupa (1,21-22) (10,19-20) (11,1) (18,18-19)	Reakce farníků na případ (9,5-8) (11,21)
Informativní pomoc (3,21-22) (5;13-15,23-24)	Odsouzení oběti (9,5)
Strach z otevřenosti (7;1-2,11-12)	Zatěžující přístup lidí ve farnosti (10,7-8) (18,21-22)
Pohled na jednání biskupa (10,9-10)	Lidská podpora (9,6) (11,8-12) (12;6-7,8-9) (13,22)
Představa větší otevřenosti (13,1-3)	Boží blízkost (14;4-5,9-13) (15,17-20)
	Emoce v modlitbě (15,21)
Pozitivně vnímaný přístup církve	Negativně vnímaný přístup církve
Pozitivní pocity z rozhovoru (2;9,14-15)	Nepříjemnosti rozhovoru (2;9-11,12-14,15-17) (7;24,24-25) (8;3-6,8-9)
Dobře vnímané okolnosti rozhovoru (8,9-11)	Zarážející přístup při výslechu (8,3-8)
Rychlá reakce církve (3,1-2) (10,16)	Dlouhé řešení případu (4,17-18) (5,12-13)
Reflexe (ne)naplnění vlastních potřeb	Neinformování (5;1-3,17) (13,13-15)
Vnímání svých potřeb (3,12-13) (15,8-9)	Nezájem církve (4,9-10) (5;1-2,22-23)
Potřeby oběti (4,1-2) (9,23-10,2) (10,2) (12,19-20) (13;13-15,22-23) (18,22)	Netransparentnost (6,7-9)
Potřeba uznání a potřeba hájit pravdu (9,21-23)	Přístup církve k farnosti (10,6-7)
Zklamání potřeb (3,22-4,1) (5,2-3) (7,1) (9,11-14)	Zraňující přístup kněží ve farnosti (9;7-9,9-10,11-14) (18,12-15)
Pohled na přístup církve k obětem (12,20-22)	
Vnímání potřebných kroků (10,4-6) (12;17-18,18-19) (13;1-2,3-7,7-10,13-15) (18,21-22)	

Výsvětlivka: Souřadnice jsou ukázkami četnosti výskytu témat v textu. Ve formátu (strana, :) řádky).

Jeho vztah k Bohu se paradoxně ovšem zlepšil, protože Jakub s ním už před zneužitím měl dobrý vztah a bral jej jako osobu, které se může svěřit. Jak říká, Bůh byl pro něj téměř jedinou osobou, které se svěřit mohl, a proto si s ním vytvořil intimnější a lepší vztah. Zároveň Jakub uvedl, že mu pomáhalo v modlitbě vyjádřit i své emoce. Byla to pro něj také jedna z okolností, která mu i v průběhu vyšetřování pomáhala vše ustát. Myslíme si, že díky tomu si také dokázal vše rychleji zpracovat a vidět věci z nadhledu.

„A přístup k Bohu ...tak s Bohem jsem to měl po tom zneužití asi jako ještě lepší než předtím, což je takový paradox, protože to byla vlastně jedna z mála osob, ke které jsem se mohl jako nějak svěřit, nebo tak, takže s Bohem jsem to pak po tom zneužití měl ještě intimnější a víc jsem se v modlitbě k němu obracel, i když někdy to byly takové modlitby, kdy jsem na něho křičel třeba a volal.“

8.3.2. Přístup oběti k případu

V přístupu Jakuba k procesu vyšetřování jsme vnímali iniciativu věci aktivně řešit, svědomitost a také sebereflexi a schopnost říct si o to, co potřebuje. Ze strany oběti tedy probíhala dobrá komunikace. Když Jakub potřeboval vědět, jak se proces vyvíjí, vždy se sám aktivně zajímal, dvakrát šel ze své iniciativy na schůzku přímo s biskupem a také se snažil vyšetřování co nejvíce pomoci, kdy například biskupství ihned odesílal všechny materiály, které k případu měl, třeba od policie či lékaře. Také se podobně jako předchozí respondenti chtěl zajímat o další oběti, ovšem nemohl zjistit, kdo jimi byl.

„... ale pak jsem tam jako z vlastní iniciativy zašel za biskupem. Ale to asi už nebylo jakoby v rámci toho vyšetřování...“

„A já jsem tam vždycky po nějakých tříměsíčních intervalech psal otci XY, jak to jako je nebo, aby mi dal nějaké informace, co se děje...“

„...já jsem vlastně hned po tom, co jsem se to dozvěděl, co mi přišel dopis od policie, tak jsem tento dopis přeposlal naskenovaný otci XY, aby to přidali do toho církevního vyšetřování...“

„Jo jakože, já jsem se chtěl zeptat ještě toho otce XY, jestli mi může napsat, kolik těch obětí bylo přede mnou... Já jsem nechtěl vědět jména, já jsem chtěl jenom vědět jako počet. A on mi řekl, že tohle už patří do neveřejné jako té části, takže ani to jsem se nedozvěděl.“

Kromě způsobu vyprávění, při kterém se Jakub neustále zmiňoval o tom, co v dané chvíli potřeboval a jak danou věc vnímal, jsme respondentovu schopnost sebereflexe vnímali i v tom, že se v průběhu jeho života proměnil pohled na okolnosti případu i na kněze, se kterými měl dle svých slov od začátku velký problém. Dokázal již vnímat situace s odstupem a hovořit o nich v pozitivním duchu.

„... od té doby co se to stalo, tak vnímám kněze jako obyčejné lidi, kteří jenom mají nějaké oprávnění pro určité úkony v církvi a tak. Takže jsem si uvědomil, že to jsou taky lidé a že dělají stejné chyby, jako dělají všichni ostatní. Takže... tady to možná pozitivně změnilo můj pohled na kněze.“

„Možná mi tehdy přišlo, že bylo víc těch mých kritiků, ale teď tak zpětně.... Myslím si, že jich bylo tak stejně jak těch podporovatelů...“

„Pro mě to bylo takové, že jako potřeboval bych vědět nějaké informace aspoň trošku, nebo, jak na tom jsou...“

„... zpětně vím, že to úplně sedělo do té situace, protože jsem to nejvíc potřeboval.“

8.3.3. Pohled na přístup biskupa k případu

Respondent Jakub ve svém příběhu často mluvil o biskupovi, který případ řešil, a některé okolnosti dával do souvislosti přímo s ním. V jeho slovech se objevovala kritika některých jeho kroků, ale i uznání. Identifikovali jsme několik témat, které se týkají jednak biskupovy vstřícnosti vůči oběti, kdy respondentovi vycházel vstříc a snažil se případ spravedlivě řešit, následně pomoci, kterou oběti poskytl, a v rámci kritiky respondenta také jeho obav či strachu mluvit o případu na veřejnosti otevřeně a na přímo. Pomoc, která byla poskytnutá oběti od diecézního biskupa, a dá se říct od církve obecně (neboť jiná pomoc oběti už poskytnutá nebyla), bychom označili jako informativní. Navzdory tomu, že Jakub očekával i pomoc duchovní nebo psychologickou, byly mu vždy poskytnuty pouze informace o tom, jak proces aktuálně probíhá a ujištění, že se případ stále řeší. To pravděpodobně našemu respondentovi úplně nestačilo. Přes to jsme vnímali, že biskup zaangażovaný do tohoto případu zastává vůči oběti vstřícný postoj, reaguje na její prosby a je pro něj důležité případ řešit, což Jakub také oceňuje. Byl také tím, kdo vyšetřování zahájil i bez přímého oznámení oběti.

„... hlavně to vyšetřování jakoby začalo biskupství, že tam nebyla moje iniciativa, ale že to sám biskup vlastně celé začal, to církevní vyšetřování...“

V: „Co byste na procesu vyšetřování ještě ocenil?“ Jakub: „... možná ještě to, že kdykoliv jsem vlastně přišel za tím biskupem, což bylo jako jenom dvakrát, tak vlastně v těchto dvou případech mě biskup vždycky nějak jako přijal, aspoň na nějaký třeba půlhodinový rozhovor. I když to nebylo podle mých představ, ty jeho odpovědi, ale aspoň si na mě našel ten jeho čas ... takže tady to oceňuji ... že mě přijal vyslechl nějak.“

„Ale tady zase bylo pozitivní to, že jsem se ozval otcí biskupovi, že mi tady to otec XY řekl, a biskup mu pak následně řekl, že to tak jako nemá být...“

„No biskup on jako mě podpořil jenom tím, že mě ujistil, že církev vede to vyšetřování, že otec XY je zbaven veškerých kněžských závazků...“

„Takže mi jako pak řekl, jak to jako probíhá, že právě v tom létě, což je až rok po tom vyšetřování, že teprve poslali celý ten spis do Vatikánu, že už jak jsem tam byl na tom biskupství, tak řekl, že teď je to ve Vatikánu a čekají, až se jim to vrátí zpátky s nějakým jako rozhodnutím.“

Pokud ovšem dochází na komunikaci biskupa s veřejností, konkrétně ve farnosti oběti, setkáváme se zde s kritikou biskupových kroků. Jakub měl z jednání biskupa pocit, že se bojí mluvit otevřeně, že nechce případ aktivně a neskryvaně řešit. Vnímáme, že to souvisí také s respondentovými potřebami uznání, že on je oběť a kněz je pachatelem. Potřeboval zastání před farníky, kteří mu nevěřili a odsuzovali ho. Biskup ale přijel do farnosti pouze jmenovat nového kněze a následně až rok a půl poté oznámit výsledek vyšetřování. Navíc jej sdělil farníkům způsobem, který oběti nepřipadal úplný či jasně řečený.

„... biskupství mi přijde, že tu farnost nechalo jako samovolně a bylo to prostě období, které bylo úplně nejvíce hrozné ... takže tam mi asi nejvíce vadilo, že otec biskup nebyl tady v tomto vůbec odvážný a že byl takový, že se chtěl nějak schovat, nebo že to nechtěl tak aktivně řešit.“

„Jo tak...otec biskup, on to tak jako zaobalil jo... Protože on jako řekl, že otec XY je vinen, ale neřekl to, že je vinen ... on to jako řekl tak zaobaleně, ale v podstatě jako potvrdil to, že na základě jemu dostupných informací se to stalo.“

8.3.4. Pozitivně vnímaný přístup

Podobně, jako i v předchozích případech, Jakub oceňuje v rámci procesu vyšetřování rychlé reakce církve na začátku vyšetřování. Nejen, že v tomto případě samo biskupství vyšetřování iniciovalo, ale také rychle následoval výsledek oběti.

„Takže ale no, jako přišli na to docela brzo, tak jako do týdne od toho, co se to stalo, no ... hlavně to vyšetřování jakoby začalo biskupství, že tam nebyla moje iniciativa, ale že to sám biskup vlastně celé začal, to církevní vyšetřování...“

V: „Je něco, co byste na vyšetřování ocenil?“ Jakub: „Asi to, že si mě pozvali relativně rychle na ten rozhovor.“

Sami bychom ještě dodali, že oproti jiným případům, byla i reakce Vatikánu v případě Jakuba celkem rychlá. Od zaslání dokumentů do vyhlášení rozsudku uběhlo jen pár měsíců.

Náš respondent tuto dobu ale pravděpodobně jako rychlou nevnímal, neboť ve větě, ve které se o této skutečnosti zmiňuje přidává slovíčko „až“.

„No a pak vlastně to rozhodnutí přišlo teda až na konci října.“

K dalším pozitivním okolnostem případu dle Jakuba patří z části přístup církevních představitelů při výslechu. Respondent byl rád, že výslech nevedl jen jeden člověk, ale byli tam alespoň dva lidé. Předpokládáme, že tím poukazoval na tíživost atmosféry, pokud by tam byl pouze s jedním člověkem. Také podle něj byl samotný rozhovor v pohodě, vyšetřující se jej neptali na podrobné otázky, které by jej mohly retraumatizovat. Určitým potvrzením tohoto předpokladu je i to, že si Jakub na konkrétní otázky už ani nepamatuje, ale oceňuje, že pro něj nebyly tak těžké, jako třeba na výslechu policejním.

„A že jsem tam nebyl v té místnosti sám, ale že tam byli 2 lidi jako se mnou, jakože je to aspoň něco no. (smích) ... Jakože že jsi tam nebyl sám jako s jedním člověkem, že to nebude dialog, ale že tam byla ještě nějaká 3 osoba.“

„A tak se mě ptali na různé otázky. Ty jo, teď už si moc nepamatuji na jaké ... Ale jako neptali se mě na nějaké detaily. Třeba jak na policii... takže to jako docela oceňuji.“

8.3.5. Negativně vnímaný přístup

V rámci toho, co respondent vnímal negativně, se objevují stejná témata jako u předchozích respondentů. Nejvíce mu vadilo, že s ním církev po výslechu už v podstatě nekomunikovala. Sám od sebe se mu nikdo za celou dobu neozval, aby mu alespoň podal informace o tom, jak vyšetřování pokračuje. Vnímáme to opět jako nezájem církve o oběť, který má negativní vliv na prožívání oběti. Jakub po celou dobu od církve nedostával žádné informace, včetně závěrečné fáze, kdy už se vědělo o rozhodnutí z Vatikánu. Výsledek se Jakub dozvěděl až na veřejné mši společně s ostatními lidmi ve farnosti, což nám přijde jako ne úplně šťastné řešení. Podle nás si takto informaci neměl možnost o samotě jakkoli zpracovat a nemohl se psychicky připravit na reakce ostatních lidí. Byl této informací týkající se jeho osoby vystaven uprostřed plného kostela lidí, tedy také jejich názorům a pohledům nemohl uniknout ani kdyby chtěl. Navíc po skončení mše, při které byl výsledek šetření zveřejněn, se již respondentovi z církevních představitelů nikdo nevěnoval, nikdo se už o něj nezajímal.

„... to bylo takové, že se mi dlouhé měsíce neozývali vůbec... já jsem tam vždycky po nějakých tříměsíčních intervalech psal otci XY, jak to jako je nebo, aby mi dal nějaké informace, co se děje a jako ... on mi třeba odpověděl že ... Jakože jak to bude, tak mi prostě napiše, jako nenapsal mi nikdy

jako sám od sebe takže ... pro mě to bylo takové, že jako potřeboval bych vědět nějaké informace aspoň trošku, nebo, jak na tom jsou, ale jako vůbec nic takového nepřišlo. “

Jakub: „ ... otec biskup měl tady mši v xxx a až tam se vlastně všichni dozvěděli, jak to teda bylo a co se stalo. “ V: „A vy jste se to dozvěděl už před tím? “ Jakub: „Ne, já jsem se to dozvěděl až na té mši ... Pak už se mnou nemluvil biskup tady o tom ani jako otec XY, ani ten církevní právník jako už vůbec. No. “

Nepříjemné pro Jakuba také bylo, že oproti policii církev případ vyšetřovala velmi dlouho. Vnímáme to ze způsobu, jakým o posunech ve vyšetřování mluví. Jeho akcent a slovíčka „až“ a „teprve“ posilují náš dojem, že to pro respondenta byla dlouhá doba.

„Takže mi jako pak řekl, jak to jako probíhá, že právě v tom létě, což je až rok potom vyšetřování, že teprve poslali celý ten spis do Vatikánu. “

„No a až pak vlastně mi jako odepsal až teda v říjnu, že už to je ve finální fázi, no. “

V rámci výsledku Jakub kritizoval několik věcí, kvůli kterým se necítil při rozhovoru komfortně. Jednak zmiňuje to, že mu v místnosti chyběla přítomnost nějaké ženy či alespoň laika, protože neměl dobrý pocit z toho, že musí vyprávět o své zkušenosti dvěma klerikům. Nepříjemný mu byl také přístup jednoho z vyšetřujících, jehož chování označil za neprofesionální. Zdálo se, jako by pro církevního právníka bylo téma nepříjemné a snažil se rozhovor odlehčovat vtipky. Jakub ovšem nevěděl, jak na to reagovat, podle nás to v něm vzbuzovalo zmatek a nebylo mu v té situaci dobře. Okrajově zmínil i to, že pro něj bylo zvláštní jít na výsledky do církevního prostředí, i když alespoň nevypadalo stejně jako to, ve kterém se zneužití stalo. Církevní prostředí mu tedy připomínalo utrpení, které si v něm prožil.

„Co si tak pamatuji, tak mi během toho vyšetřování vadilo, že přede mnou seděli dva kněží a mně osobně tam chyběla nějaká jako ženská přítomnost, nebo přítomnost nějakého třeba laika nebo tak. Takže tady to pro mě bylo takové ... jako nebylo to už pro mě takové komfortní nebo... Možná bych se cítil líp, kdyby tam byla nějaká žena třeba nebo tak. “

„ ... přístup toho, který mě vyslychal, toho církevního právníka, že on se to snažil jako nějak odlehčit, protože to evidentně i pro něho asi nebylo úplně jednoduché téma, tak on tam jako někdy říkal nějaké jako vtipky, nebo snažil se tam dát nějakou srandu do toho, nějakou legraci. Takže si pamatuji, že tam někde třeba něco řekl, zasmál se tomu. A takové jako... prostě snažil se to odlehčit a tady to mi nepřišlo úplně profesionální. Takže akorát tady, to si pamatuji, že bylo takové... Asi nevím, jestli nepříjemné. Ale takové... Že bych to nečekal úplně. “

„... bylo to na biskupství, což taky bylo takové zvláštní. Ale naštěstí ty prostory nevypadaly podobně jako třeba na naší farnosti, takže to bylo takové aspoň v něčem dobré.“

To, co Jakobovi vadilo, byl také přístup biskupství k farnosti, ve které kněz působil. Podle něj by bylo potřeba s farností pracovat, protože ponechání farnosti svému osudu mělo na respondenta velmi stresující vliv. Chybělo mu zastání církve před odsuzujícími lidmi, či uvedení informací na pravou míru, což také souvisí se zájmem církve o oběť a její prožívání případu.

„mi tam chybělo jako říct takové ty základní údaje, že já jsem oběť a že dokud se to neskončí, tak prostě budu oběť, protože tady je ta presumpce nebo nějaký tady ten status oběti, který byl už nějak schválen i myslím Vatikánem. No, takže tady to tam hodně chybělo a myslím si, že to tam mělo zaznít ... biskupství mi přijde, že tu farnost nechalo jako samovolně a bylo to prostě období, které bylo úplně nejvíce hrozné, protože ti farníci byli nějak proti sobě a vlastně moje perspektiva byla taková, že jsou proti sobě kvůli mně.“

Pro úplnost a kvůli paralele s minulými případy uvedme, že respondent zmínil i netransparentnost vyšetřování, kdy celý spis byl přísně tajný a on do něj nemohl a nemůže nahlédnout ani po ukončení procesu.

„... on mi řekl, že tohle už patří do neveřejné jako té části, takže ani to jsem se nedozvěděl. No. Takže. Jako fakt to je hodně tajné, no, tady ten spis, vlastně já ani do něho nemůžu nahlédnout teď... do toho církevního.“

8.3.6. Podpurné a zatěžující okolnosti

Kromě negativně vnímaného přístupu od církve respondent zažíval i další zatěžující okolnosti, konkrétně týkající se přístupu lidí v okolí. Okolnosti, které jej naopak podpořily a dodávaly mu sílu církevní proces ustát, se z velké části také týkaly přístupu lidí v jeho okolí, proto jsme tyto dvě strany mince propojili do jednoho z hlavních témat.

Velmi těžké pro Jakuba bylo, že jakmile vyšetřování začalo a kněz z farnosti odešel, hned se rozneslo, co se děje a farníky informace zasáhla. Proto se farnost rozdělila na dva tábory. Jedni se zastávali kněze a nenáviděli oběť, a druhí ji naopak podpořili. Pro Jakuba to bylo těžké proto, že naštvání farníci mu odsouzení dávali hodně najevo a on si zároveň bral za vinu, že jsou farníci rozhádaní. Zpětně Jakub vnímá, že nejvíce lidí bylo těch, kteří se o to vůbec nezajímali a byli neutrální. A že lidí v obou táborech bylo přibližně stejně. Tehdy ale nedokázal vidět situaci s takovým nadhledem a utápěl se v ní. Vnímá hlavně to, že jej farníci obviňují ze lži a z pomsty danému knězi. Kromě lidí ve farnosti na situaci určitým způsobem musel

reagovat i nový farář, který do farnosti přišel a také stávající kněží, kteří tam vypomáhali. Přístup nového faráře byl podle Jakuba úplně nejhorší, protože se k situaci neuměl úplně dobře postavit, a tak nestál na ničí straně a nechtěl se ho zastat ani ho pochopit v jeho utrpení. V takovém přístupu nelze hledat vstřícnost ani přijetí.

„Tak ony byly takové dva extrémy, takové dva přístupy... jeden, že jsem si to vymyslel, že tady prostě... že je to nějaká pomsta...“

„... a pak je něco mezi, tak to je vlastně ještě třetí taková část. To byl vlastně farář nový. A to je taková jako část, že chtěl být pro všechny, jako říkal, že je neutrální a říkal, že kdyby podpořil mě, tak by se zase odvrátil od farníků. Takže on stál nějakou zlatou střední cestu nebo něco takového. Takže to byl takový třetí přístup, který byl pro mě možná takový nejvíc zraňující, protože já jsem úplně věděl, že on to jako nechápe, takže jsem se vlastně utápěl v tom, že to nechápe a že mu to ani nemůžu vysvětlit, protože ani nechce pochopit můj názor. No, takže... možná to „pro mě bylo ještě horší než ten přístup těch, kteří mě nějak odmítali, nebo kteří byli proti mně.“

Navíc druhý kněz ve farnosti, který oběť znal již nějakou dobu, byl součástí odsuzujícího tábora, a zakázal našemu respondentovi ministrovat u oltáře. Zdůvodnil to tím, že kněz, kterého Jakub obvinil teď také nemůže sloužit. To je podle nás velmi necitlivé, neboť to staví oběť do role pachatele. Biskup naštěstí na stížnost Jakuba v této situaci zasáhl.

„No prostě náš kaplan otec XY, tak si pamatuji, že ten jeho přístup byl takový.... Že mi i tehdy ještě v tom xxx řekl, abych neministroval na jeho mších, že si to nepřeje a že mi je chtěl omezit tady tím, že když otec YZ neslouží, tak abych ani já nesloužil.“

„Ale tady zase bylo pozitivní to, že jsem se ozval otci biskupovi, že mi tady to otec XY řekl, a biskup mu pak následně řekl, že to tak jako nemá být, a že jsem pak mohl dál ministrovat.“

Podporu lidí Jakub dostával hlavně ze strany rodiny a některých farníků, kteří za ním stáli. Dle jeho slov mu to velmi pomáhalo se se situací vyrovnat. Jiným lidem o své situaci moc neříkal, což je pochopitelné. V rámci církve jej podpořili pouze dva jemu blízcí kněží, se kterými se znal už dlouhou dobu.

„A pak byl ten druhý přístup, že mě jako podporovali někteří farníci...“

„Ze strany rodiny, což je vlastně: jenom mí rodiče a sourozenci, tak ti byli na moji straně od začátku, takže tam to bylo úplně perfektní. A nějakých blízkých lidí, tak... tam jako... třeba jsem se svěřil nějakým kamarádům, ale třeba hodně lidí jako blízkých o tom neví do teď.“

„Tak v té první polovině vyšetřování to určitě byli někteří konkrétní farníci, kterým jsem se jako nějak svěřoval, nebo třeba s jedním farníkem jsem chodil vždycky, jak venčil psa, tak jsem prostě šel s ním

ven a tam to bylo takové, že vždycky jsem mu třeba něco řekl ohledně toho, že mě třeba štvě, že mě tam ten nějak pomlouvá a tak. A to mi hodně pomohlo, když jsem mohl slyšet i jeho zpětnou vazbu na tu problematiku a tak dále.“

„Ještě možná si pamatuji, že jednou byl na nějakém pohřbu nebo na něčem otec XY. A ten mi jako akorát řekl, že je se mnou a tak, ale jinak jako od nikoho jiného si tady to nepamatuji. Možná ještě od mého kmotra, kterým je otec YZ. On, jelikož je můj kmotr, tak mě taky v tomto podpořil, ale jinak nikdo no... z církve, jako co se týče těch představitelů. Teď nemluví o nějakých farních, nebo tak.“

Druhým bodem, který Jakubovi významně pomáhal a který jsme již naznačili úplně na začátku, byl vztah s Bohem a modlitby, kde mohl na Boha i volat nebo křičet a vyjádřit tak své emoce. Kromě modliteb ale také zažil vylití Ducha svatého, to znamená osobní zážitek Boží přítomnosti. Ten byl pro Jakuba přelomovým bodem, aby se mohl případem přestat trápit.

„V té druhé polovině, to byl už rok xxxx ... tak tam mi pomohl kurz Filip, takže vlastně mi pomohl Bůh, protože jsem zažil vylití Ducha svatého. A tam vlastně to vylití zpětně vím, že úplně sedělo do té situace, protože jsem to nejvíc potřeboval ... vlastně tady ten moment toho kurzu Filip, když jsem to zažil, tak byl ten přelomový moment, kdy potom už jsem se tím ani netrápil, a ne že by mi to už bylo jedno jak to dopadne, ale že už to nebyla věc, kterou bych nějak musel řešit, nebo že bych měl potřebu se o to nějak víc zajímat, že už to bylo pro mě takové relativně vyřešené od té doby.“

8.3.7. Reflexe (ne)naplněných potřeb

Jak jsme již naznačili, Jakub po celou dobu rozhovoru a svého vyprávění otevřeně reflektoval své potřeby, které měl tehdy v situacích spojených s církevním procesem. Současně vymýšlel možnosti, jak by to mohlo fungovat lépe. Touto kapitolou bychom tedy chtěli shrnout vše, co bylo pro něj důležité.

Jednou z jeho potřeb byl zájem a nabídka péče ze strany církve, která nepřišla. Jakub by ocenil hlavně duchovní podporu. Vnímáme, že by mu mohla pomoci se vztahem k církvi i k Bohu. Mluví ale také o psychologické podpoře, kterou si podle něj oběti nedokážou vždy zařídit samy. Jakub má navíc z přístupu církve pocit, že je psychická bolest obětí nezajímá. V závěru rozhovoru se respondent zaměřil i na možnosti, jak by mohla taková podpora vypadat, přičemž se podle nás dotýká i tématu otevřenosti biskupství o případu veřejně mluvit, neboť je to nutnou podmínkou jeho nápadu.

„No biskup on jako mě podpořil jenom tím, že mě ujistil, že církev vede to vyšetřování, že otec XY je zbaven veškerých kněžských závazků. Ale že by mi nabídl třeba nějakou... nevím zpověď, nebo že by tam byla nějaká jako třeba i psychická pomoc ve smyslu, že by mi nabídl nějakou, jakože třeba nějaké finance na nějakou terapii, třeba nebo cokoliv prostě, tak tam to jako vůbec nebylo nic takového.“

Ale asi bych spíš jako ocenil, teda buď nějakou zpověď, nebo prostě nějakou nabídku nějaké tady té pomoci, no, což jako nepřišlo.“

„Pořád mi přijde, že psychické věci se tak nějak moc neřeší, protože to jako fyzicky nebolí, nebo tak.“

„A pak pracovat s tou obětí, i když tam je potřeba asi do toho narvat nějaké finance, protože ti odborníci to nebudou dělat zdarma, že jo? Ale tam by to bylo určitě taky potřeba, protože ne každý si může dovolit nějaké jako peníze tady na tuto věc, i když jako... určitě vím, že biskupství nemá peníze na rozdávání. To chápu, ale třeba... mohla by vzniknout, kdy už se to někde stane, teda v budoucnu, tak mohla by třeba vzniknout nějaká sbírka tady na to nebo sbírka i celkově pro tu farnost.“

Jako další jsme identifikovali potřebu uznání či potřebu hájit se. Jakub vyprávěl, že mu chybělo, aby se jej ve farnosti někdo zastal, aby někdo uvedl na pravou míru, kdo je oběť a kdo je pachatel, což se nedělo. A tak měl přirozenou potřebu se k tomu nějak veřejně vyjádřit, aby mohl svou osobu nějak před všemi hájit, když byl postaven do role pachatele. Ani to mu ovšem nebylo umožněno. Zrcadlí se tu i potřeba důvěry, že mluví pravdu, kterou jsme pozorovali i u ostatních respondentů. Podle něj je důležitá práce s farností, aby se nestalo, že se farnost vnitřně rozdělí, jako se to stalo v jeho případě.

„No nejtěžší bylo to, že jsem se nemohl nijak vyjádřit ani ve farnosti, ani nějak v médiích, ani nic... jakože chápu, že v médiích teda ne, protože teď bych to možná asi taky neudělal, protože by to byl hodně odvážný krok. Ale třeba v té farnosti, že bych tam třeba něco řekl, nebo že by otec biskup se mě nějak na začátku zastal, nebo že mi tam chybělo jako říct takové ty základní údaje, že já jsem oběť a že dokud se to neskončí, tak prostě budu oběť, protože tady je ta presumpce nebo nějaký tady ten status oběti, který byl už nějak schválen i myslím Vatikánem, No, takže tady to tam hodně chybělo.“

„... do té farnosti by měl přijít nějaký člověk, který tomu rozumí té problematice a měl by s těmi farníky nějak pracovat, a to se taky nestalo.“

V: „Co byste změnil?“ Jakub: „Určitě pracovat s farností jako celkem. Tak tam určitě by bylo potřeba zapracovat tady na tom.“

Podle nás k nenaplnění těchto potřeb přispěl i přístup nového faráře ve farnosti, který se respondenta také nezastal a nepřijal ji, ale řekl, že jej nepodpoří, aby si neodvrátil farníky. Podpora a uznání přišlo pouze od některých farníků. Podle Jakuba by také bylo dobré, aby bylo zvykem, že nový farář konzultuje celou záležitost aktivně s biskupem nebo se svým duchovním doprovázejícím, aby věděl, jak má s obětí i s farníky jednat. Také přístup druhého kněze ve farnosti nebyl ideální, jak jsme již uvedli. Jakub proto také vnímá potřebu vzdělávat všechny

kněze v této problematice, aby už dopředu věděli, jak se případně zachovat a jak s obětí komunikovat.

„Možná i přístup toho střídajícího kněze toho třeba nového faráře, že ten nový farář by měl celou tu situaci komunikovat aktivně s biskupem. A třeba i s jeho duchovním doprovázejícím, protože myslím si, že kněží mají takové lidi, tak i tady s těmito lidmi to nějak konzultovat všechny ty věci.“

„... takže možná jenom, aby kněží třeba byli už předem nějak tím biskupem informovaní o této problematice, aby už měli nějakou prevenci, třeba jak komunikovat s obětí a tak... Aby se to pak nemuselo řešit až dodatečně, no.“

Další zřetelná potřeba Jakuba se týká informovanosti v průběhu vyšetřování. Respondent velmi špatně nesl nedostatek informací a nutilo jej to soustavně s několika měsíčními odstupy psát na biskupství, aby se dozvěděl, co potřebuje. Komunikace církve v tomto případě nebyla vůbec dostatečná.

„Jakože jak to bude, tak mi prostě napiše, jako nenapsal mi nikdy sám od sebe takže... pro mě to bylo takové, že jako potřeboval bych vědět nějaké informace aspoň trochu, nebo, jak na tom jsou, ale jako vůbec nic takového nepřišlo.“

„... i co se týče té komunikace s obětí, tak, aby ta oběť věděla, v jakém stádiu to vyšetřování právě je, protože ta neinformovanost taky není úplně pozitivní, no.“

Jako poslední věc, kterou považujeme za důležité zmínit, je nabízení oběti, zda u výsledku chce mluvit s mužem či se ženou. Jakub považuje za důležité se každé oběti zeptat zvlášť, protože každý člověk to může mít jinak a někomu může přítomnost ženy či laika pomoci, jiný to nemusí považovat za důležité. Zde vnímáme tedy nezbytnost, aby se církev zajímala o konkrétní oběť a její individuální potřeby, aby jí mohla co nejlépe pomoci. To můžeme vztáhnout i mimo kontext této situace obecně na celý proces vyšetřování.

„Ještě, jak jsem říkal ohledně toho rozhovoru, tak asi nabídnout té oběti, jestli chce, jako aby ho vyslyšel muž nebo žena. A nebo třeba laik nebo kněz a aby měl jako nějaký... aby to neměl tak třeba těžké, protože záleží samozřejmě na té oběti, jak to vnímá... Třeba některé oběti nemusí vadit, když ji vyslychá kněz, takže jenom jako tady ta otázka by tam asi měla zaznít.“

8.4. Souvislosti mezi případy

Při hledání vzorců mezi případy jsme objevili, že mají mezi sebou mnoho společného. Některá témata se objevovala u dvou respondentů zároveň, některá dokonce u všech. I tak v každém případě a jeho příběhu dominovalo něco jiného. U Teodora to bylo ponižující jednání ze strany církve k oběti a proměna respondentova vztahu k Římskokatolické církvi, která byla přístupem církve způsobená. V příběhu Anny dominovala témata ohledně nezájmu církve o oběť, podpory při procesu a zájmu o další oběti. A u Jakuba vidíme jako nejsilnější témata vnímání vlastních potřeb a hodnocení kroků církve. Vždy tedy záleželo na kontextu respondentova osobního příběhu, ale některé fáze si byly velmi podobné. Vytvořili jsme tedy shrnující tabulku témat (*Tabulka č. 5*), která se u respondentů objevovala vícekrát. Témata, která byla společná všem třem respondentům jsme tučně zvýraznili, aby vynikla jejich důležitost, kterou jim i jednotliví respondenti dávali.

Tabulka č. 5: Souhrn opakujících se témat mezi případy

Teodor & Anna & Jakub	Teodor & Anna	Teodor & Jakub	Anna & Jakub
Neinformovanost	Snaha pomoci dalším obětem	Komunikování potřeb	Snaha pomoci při vyšetřování
Špatná komunikace od církve	Kontakt s dalšími oběťmi	Sebereflexe	Důsledky zneužití a jeho vliv na vztah s Bohem a vztah k církvi
Ocenění rychlého jednání	Vliv vyšetřování na rodinné vztahy	Setkávání s biskupem	Posila ve vztahu s Bohem
Nezájem o oběť	Nepřipravenost a ztráta motivace	Nepříjemný a nekomfortní výslech	Důležitost podpory od blízkých
Strach mluvit otevřeně	Zarážející reakce církve na oznámení	Vliv vyšetřování na farnost	
Potřeba uznání/důvěry	„Zavírání očí“ církve	Vnímání problémů a návrh řešení	
Potřeba práce s farností	Potřeby související s pachatelem	Potřeby oběti	
Netransparentnost			

Jako nejsilnější témata vnímáme ty, které se objevily u všech respondentů. Z nich nám vyvstává čtveřice témat, která se navzájem ovlivňuje, či doplňuje, ovšem ve špatném slova smyslu. Neinformovanost, špatná komunikace ze strany církve, netransparentnost a nezájem o oběť je kombinací, na kterou si naši respondenti často stěžovali. Jako oběti měli pravděpodobně potřebu mít nad věcí alespoň malou kontrolu, tak aby věděli, co a jak se děje. Ale tím, že církevní proces je velmi netransparentní, tím, že jim nikdo sám od sebe nesděloval žádné informace a taky tím, že komunikace s církvi bývala mnohdy špatná nebo naopak žádná, se respondenti nemohli k informacím dostat. Respektive velmi těžce se k nim dostávali.

To mohlo vést k frustraci jejich potřeb a k většímu stresu. Ze začátku byl proces vždy velmi rychlý, dostali reakci na své oznámení a hned na to proběhl i výslech. To také všichni respondenti vnímali jako dobré. Následovala ale velmi dlouhá doba, ve které neměli žádnou další informaci a nikdo se o ně už nezajímal. Někteří z nich na závěr procesu čekají do dnes, neboť nemají žádnou informaci o tom, jak skončil. Vnímáme ale, že respondenti nečekali pouze pomoc informativní, ale také určitou lidskou, psychickou či duchovní podporu. Respondentka Anna byla smutná z toho, že se nikdo už nezajímá, jak se oběť po dobu vyšetřování má, respondent Jakub by byl rád hlavně za duchovní oporu. Teodor zase mluvil o laskavosti a empatii, kterou by od duchovních v církvi očekával. Podle nás je tedy důležité také dát oběti najevo, že v tom není sama, že není odsouzená, ale že se o ni někdo zajímá a chce, aby byla v pořádku.

Souvisí s tím také potřeba uznání či důvěry z okolí, která byla patrná u všech respondentů. Pro všechny respondenty bylo důležité, aby někdo řekl, že jsou opravdu obětí a že se jim stal trestný čin, za který je zodpovědný pachatel. Bylo pro ně důležité, aby jim lidé kolem věřili, a velmi je zraňovalo, pokud tomu tak nebylo. Proto také někteří z nich mluvili o potřebě práce s farností, kde případ často farníky také zasáhl a nebyli schopni uznat, že by jejich kněz mohl udělat něco takového. Důsledkem bylo například odsouzení a nenávisť k oběti. Anna také uváděla jako důvod k práci s farností to, že by farníci měli být o případu informováni a případné další oběti by tak mohly být nalezeny.

V případech Teodora a Anny vyšetřování narušilo rodinné vztahy, přičemž oba respondenti uvedli, že kdyby dříve věděli, že se to stane, pravděpodobně by do vyšetřování znovu nešli. Je zde určitá nepřipravenost na to, jak bude proces probíhat, jaké všechny důsledky by mohl mít, což může souviset i se zmíněnou netransparentností, kdy nikdo netuší, co se při procesu děje. Také vnímáme velkou potřebu cílené práce s rodinami a blízkými obětí, pro které záležitost může být také velmi těžká.

Teodor a Jakub uvedli, že pro ně výslech nebyl úplně komfortní záležitostí. Oba měli výslech v církevním prostředí ve společnosti několika kleriků, kteří pravděpodobně nebyli na komunikaci s obětí nijak vyškoleni, neboť přístup některých z nich byl nevhodný. Atmosféra rozhovoru v přítomnosti členů církve zastávajících roli, která předtím náležela i pachateli, byla pro respondenty nepříjemná. Prostředí výslechu navíc nebylo bezpečné.

Pro Annu a Jakuba byla velmi důležitá lidská podpora, která jim pomáhala překonat náročné období. Teodor se o podpoře zvenčí tolik nezmiňoval, ale je možné, že byla důležitá

i pro něj. U Anny to byla duchovní doprovázející, psychoterapeut a její přátelé, u Jakuba hlavně rodina, blízcí kamarádi a někteří farníci. Také se všichni utíkali k Bohu, se kterým měli osobní vztah a kterého brali jako svého přítele, kterému se mohou svěřit. Opět o tom mluvili hlavně dva poslední respondenti. Důležité pro ně bylo, že mohli v rámci modlitby i projevat své emoce, například emoce hněvu. Jakobovi pomohlo osobně zažít Boží přítomnost, aby se procesem už netrápil.

Tím, co se naopak objevilo vždy pouze u jednoho z respondentů pak bylo u Teodora téma vlivu přístupu církve na jeho vztah k církvi a k Bohu, u Anny důsledky psychických problémů a psychoterapie a u Jakuba zraňující chování kněží, kteří sloužili v zasažené farnosti. I když se tato témata mezi respondenty neopakovala, mají také svou velkou důležitost. Je možné, že Anna a Jakub nebyli tolik ovlivněni přístupem církve v průběhu vyšetřování směrem k Bohu nebo církvi, protože s církví nebyli tolik v kontaktu a ani nezažili tak vyhrcovanou komunikaci (ponižování, obviňování, ignoraci, ...), jako náš první respondent. Téma Anny také tolik nezasáhlo ostatní respondenty, protože neřešili tak výrazné psychické problémy a začátek jejich vyšetřování neměl s psychoterapií na rozdíl od Anny nic společného. Teodor a Anna také nemuseli zažívat tolik zraňujícího chování z různých stran i ze strany kněží ve farnosti, jako Jakub, protože jejich vyšetřování se dělo až s delším odstupem mnoha let, tedy případ už nebyl tak aktuální. Jak můžeme vidět, každé téma bylo ovlivněno vždy kontextem, ve kterém se příběh daného respondenta odehrával. Je podle nás tedy důležité se u každého případu zajímat o kontext a individuální potřeby oběti, neboť se mohou vždy o něco lišit. Nelze říct, že bychom tato témata mohli opomenout, když se objevily jen u jednoho z respondentů.

8.5. Odpovědi na výzkumné otázky

Naše hlavní výzkumná otázka zněla: *Jak prožívaly oběti sexuálního zneužívání proces vyšetřování v rámci Římskokatolické církve?* Na tuto obecnou otázku bychom mohli odpovědět tak, že pro všechny tři respondenty znamenalo období církevního procesu velmi náročný čas, kdy v celkovém pohledu převažovaly negativní okolnosti nad dobrými. Abychom ale mohli svou odpověď konkretizovat, použijeme pomocné dílčí výzkumné otázky.

Co prožívaly oběti v průběhu procesu církevního vyšetřování a proč?

To, co oběti prožívaly, záleželo na kontextu jejich osobního příběhu. Vždy ale měly své osobní potřeby, které se týkaly procesu i přístupu církve k nim. To, zda pro ně byl církevní proces více či méně stresující pak záleželo na tom, do jaké míry byly jejich potřeby naplňovány. Pokud se něco nedělo tak, jak to v rámci svých potřeb oběti očekávaly, objevovala se frustrace,

hněv na církev nebo zklamání. V průběhu rozhovorů oběti oceňovaly to, co naplňovalo jejich očekávání a potřeby, a naopak kritizovaly to, co vnímaly jako nesprávné a škodlivé nejen pro ně, ale také pro jejich blízké, pro lidi ve farnosti i další oběti. Spolu s tím také popisovali, jak by to mohlo fungovat lépe. Vytvořili jsme proto *Tabulku č. 6*, která shrnuje všechny identifikované potřeby z rozhovorů, společně s příčinou jejich nenaplnění a frustrace a potřebnými kroky ze strany církve vedoucí k naplnění daných potřeb.

Tabulka č. 6: Potřeby obětí v průběhu procesu vyšetřování

Potřeby obětí	Příčiny frustrace potřeby	Potřebné kroky církve
Potřeba zájmu a podpory od církve	<ul style="list-style-type: none"> - nezájem o oběť - ignorace emailů nebo proseb - pouze informativní pomoc - nekontaktování - nenabídnutí péče 	<ul style="list-style-type: none"> - laskavý přístup, lidský zájem a podpora - pravidelný kontakt - vstřícnost biskupa k setkání a naslouchání - rychlé reagování a aktivní řešení případu
Potřeba informací a kontroly nad situací	<ul style="list-style-type: none"> - nefunkční komunikace s církví - ztráta kontaktu s církví - netransparentnost církevního procesu - ne-možnost zpracovat informace v soukromí 	<ul style="list-style-type: none"> - pravidelné informování o průběhu vyšetřování - poskytování oběti informací předem (ne společně s veřejností) - zveřejnění průběhu církevního vyšetřování
Potřeba pocitu bezpečí při výsledku	<ul style="list-style-type: none"> - výslech v církevním prostředí - výslech ve veřejném objektu - přítomnost pouze duchovních osob - matoucí nebo retraumatizující otázky 	<ul style="list-style-type: none"> - přítomnost ženy nebo laické osoby při výsledku - výslech v jiném než církevním prostředí - výslech v soukromí - pečlivý výběr otázek
Potřeby spojené s pachatelem	<ul style="list-style-type: none"> - nelidské chování k pachateli - ignorace proseb oběti - dlouhé a nejasné trvání procesu 	<ul style="list-style-type: none"> - důstojné ale spravedlivé zacházení s pachatelem - zájem o motivy a představy oběti - lepší komunikace s Vatikánem a informování oběti
Potřeba zpracovat traumatické zážitky a jejich důsledky na vztah s Bohem a vztah k církvi	<ul style="list-style-type: none"> - ignorace psychické bolesti oběti - nedostupná psychologická nebo duchovní pomoc 	<ul style="list-style-type: none"> - nabídka/ zprostředkování psychoterapie - nabídka duchovního doprovázení - psychická podpora - zájem na finanční pomoci oběti
Potřeba spravedlivého procesu	<ul style="list-style-type: none"> - zatajování případu - krytí pachatele - netransparentnost procesu - střet zájmů vyšetřovatelů - zapojení pouze duchovních v církvi 	<ul style="list-style-type: none"> - naslouchání odborníkům a jejich přizvání k průběhu vyšetřování - transparentnost, zveřejnění průběhu procesu, nebo možnost nahlédnout do spisu - otevřenost církve a neskrývání případu, mluvit o něm na rovinu

Potřeba zachování důstojnosti	<ul style="list-style-type: none"> - ponižování, zastrašování nebo obviňování oběti - stavění oběti do role pachatele - ignorace potřeb oběti - únik citlivých údajů o oběti - nedůstojný přístup a neprofesionalita při výslechu - zraňující přístup kněží ve farnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - zajištění kompetentnosti a vyškolení lidí účastnících se vyšetřování - prevence a školení pro všechny kněze ohledně komunikace s obětí - zájem o potřeby oběti, možnost výběru, koho chce či nechce u výslechu - ochrana citlivých údajů
Potřeba uznání oběti	<ul style="list-style-type: none"> - stavění oběti do role pachatele - nevysvětlení okolností případu lidem - zakrývání, mlžení faktů - odsouzení oběti lidmi - obviňování oběti z důsledků - nedůvěra a odmítání oběti 	<ul style="list-style-type: none"> - důvěra oběti a její výpovědi, dokud se neprokáže opak - práce s lidmi ve farnosti oběti - potvrzení kdo je oběť a kdo pachatel - sdělení závěrečného rozsudku
Potřeba lidské podpory	<ul style="list-style-type: none"> - nenávisť farníků k oběti - narušení vztahů v rodině - nezájem členů církve 	<ul style="list-style-type: none"> - práce odborníků s farností - ohled na blízké oběti a jejich potřeby - podpora blízkých oběti, poradenství pro zasaženou rodinu
Potřeba ochránit svou rodinu a blízké	<ul style="list-style-type: none"> - utrpení blízkých, oživení těžkých pocitů - narušené rodinné vztahy - nepřipravenost blízkých na důsledky a okolnosti procesu 	<ul style="list-style-type: none"> - ohled na potřeby rodinných příslušníků oběti - informování oběti o okolnostech procesu týkajících se rodiny - zájem o blízké oběti a jejich podpora
Potřeba pomoci dalším obětem	<ul style="list-style-type: none"> - zatajování případu veřejnosti a nezájem o nalezení dalších obětí - špatný přístup k jiným obětem 	<ul style="list-style-type: none"> - otevřenost církve, neskrývání případu před veřejností - důstojný přístup ke všem obětem - zájem o nalezení dalších obětí stejného kněze

S jakým jednáním ze strany duchovních a laiků Římskokatolické církve se oběti setkaly?

Ve většině případů byl obecně přístup na první pohled vstřícný. Vždy církev na podání oznámení reagovala rychle a začala případ řešit. Ve dvou případech také vidíme vstřícný přístup biskupa nebo vyšetřujících u výslechu. Obětem byla poskytnuta informativní pomoc, pokud si o ni samy řekly. Někdy také bylo reagováno na jejich vyřčené potřeby. Pouze v jednom případě u Teodora se setkáváme s přístupem vyloženě nevstřícným, kdy od některých církevních autorit přichází ponižování, obviňování oběti nebo zastrašování. I když tedy přístup v ostatních případech není ze začátku špatný, jakmile církev od oběti zjistí potřebné informace, přestává se o ni zajímat. Oběť je ponechána na pospas vlastním obavám, strachům, starostem a také názorům farníků, kněží ve farnosti, kamarádů i blízkých lidí. Není jí církví nabízena žádná

psychologická, duchovní péče, ani lidská podpora nebo obyčejný zájem o to, jak se v průběhu dlouhého období procesu má. Oběť nemá žádné informace o tom, jak se proces posouvá, vše je přísně tajné a církve se snaží celou věc řešit v tajnosti někdy i před farnostmi, které se to týká. Anna měla pocit, že se církve nezajímá ani o nalezení dalších obětí a spíše se snaží, aby o tom nikdo nezjistil. Jakub zmiňuje, že má pocit jako by církve nevěřila, že oběti prožívají nějakou bolest, když to fyzicky nebolí.

Jaký vliv na své duchovní prožívání a vztah k církvi oběť vnímala v souvislosti s přístupem členů Římskokatolické církve v průběhu vyšetřování?

V prvním případě v příběhu Teodora jasně vidíme, jaký dopad přístup kleriků při vyšetřování na oběť může mít. U něj došlo k velkému zklamání, neboť církvi věřil a popisuje jakési „prozření“, kdy si uvědomil, jaká církve doopravdy je a oddělil si svou víru v Boha od jejich způsobů jednání a přístupu k lidem. Další respondenti výrazné ovlivnění procesem vyšetřování neuvádějí, ale naopak mluví o tom, že tuto oblast velmi ovlivnilo samotné sexuální zneužívání. Jejich pohled na církve i na Boha tedy již při procesu vyšetřování ovlivněný byl, což podle nás mohlo mít vliv na jejich prožívání procesu jako takového. Je tedy dobré s tím dopředu počítat a přizpůsobit tomu i péči o tyto oběti a přístup k nim.

9. Diskuse

Cílem výzkumné práce bylo popsat zkušenosti obětí sexuálního zneužívání s procesem vyšetřování v Římskokatolické církvi a pomoci tak ke zlepšení církevní péče o oběti. Výsledky velmi dobře odpovídají již provedeným zahraničním studiím i obecným poznatkům z psychologie obětí. Hlavním zjištěním tohoto výzkumu je to, že ač oběti v rámci vyšetřování prožívaly jiný kontext případu a jinou situaci, měly velmi podobné potřeby a pokud nedocházelo k jejich naplňování, objevovala se u nich frustrace, zbytečný distres, hněv na církve a zklamání. V perspektivě Velikovské (2016), kdy je sekundární viktimizace popisována jako duševní újma vzniklá na základě frustrace neuspokojených potřeb spočívající ve zbytečném poškozování oběti, a to nevhodným přístupem, nerespektováním toho, že je obětí, a špatnou organizací postupů, bychom mohli říci, že všechny oběti z našeho výzkumu při církevním vyšetřování sekundární viktimizaci v určité míře zažily. Podobně, jak píše Čírtková (2007), i naši respondenti si nejčastěji stěžovali na nenaplnění potřeby přiměřené důvěry, když bylo zpochybňováno že jsou skutečně obětí, potřeby získávat informace, když o ně církve po dlouhou dobu nejevila zájem a žádné informace neposkytovala, a potřeba bezpečí, hlavně u výsledku, pokud nebyl veden v klidném a soukromém prostředí v přítomnosti jiných lidí než kleriků a nebylo k nim přistupováno s respektem a úctou. Stejně tak Boukalová & Gillernová (2020) zmiňují, že nejdůležitější je pro oběti, aby jim bylo přiznáno, že jsou obětí, aby jim bylo důvěřováno a odborníci je brali vážně. To bylo velmi důležité i pro naše respondenty. Všichni zmínili, že potřebovali slyšet, že oni jsou obětí a kněz, který jim to způsobil, je pachatelem. Dle autorky je pro oběti také velmi důležitá ochrana soukromí a již zmíněný pocit bezpečí. K tomu může pomoci blízká osoba přítomná při výsledku, což zkušenosti jedné z našich respondentů potvrzují. Jiný respondent zažil únik soukromých informací do médií, což pro něj bylo velmi nepříjemně šokující.

Z faktorů, které uvádí Karkošková (2021) jako příčiny druhotné újmy se u našich respondentů projevilo pochybení církevních představitelů v slušném a respektujícím přístupu, nezáměrem o potřeby oběti, zaujaté postoje vůči oběti, neposkytování relevantních informací, bagatelizování, obviňování a očerňování oběti (a to, i ze strany farníků), nevhodný způsob vedení výsledku a nekonečně dlouhá doba trvání presu, plus v jednom případě obětí vnímaná neschopnost církve odsoudit pachatele.

V případech našich respondentů církve zareagovala vždy ihned po získání oznámení a první kontakt s obětí probíhal vždy v průběhu několika dní od oznámení. Přístup církve

po proběhnutí výslechu nebo už při něm ovšem můžeme srovnat se studií de Weger (2020, 2022), kdy i naši respondenti zažívali nevhodný přístup církve v době řešení případu. Podobně jako v případě této studie se naši respondenti setkávali s tím, že církevní představitelé nebrali ohled na jejich prosby a museli věřit, že o celou věc bude postaráno. Také v mnoha případech církev nereagovala na emaily či jiný kontakt ze strany oběti, a sama oběť nekontaktovala. Církevní představitelé také mlžili informace, jejich označení pachatelova činu bylo zavádějící, nebo zatajovali celý případ před zasaženou farností. Jedna z obětí se setkala s označením vlastní osoby za pachatele a s poštváním církevního právníka proti ní. Často oběti musely dlouho čekat na nějaký posun nebo se závěru vyšetřování vůbec nedočkaly. Jedna s obětí se také setkala s ostrakizací ve své farnosti a s ponižujícím chováním ze strany tamějších kněží. Na druhou stranu bychom neměli opomenout, že v některých případech se obětem dostávalo také vstřícného a citlivého přístupu, a to ze strany některých biskupů, v rámci respektování některých potřeb oběti nebo při výslechu. Tuto vstřícnost na začátku procesu ovšem následně přehlušil nezáměr, který pokračoval další měsíce a roky, kdy byl případ v řešení.

Co se týče výslechu, dva respondenti se necítili dobře kvůli prostředí, ve kterém výslech probíhal. Museli jít na biskupství, což je církevní a veřejné prostředí, které pro ně nebylo bezpečné. Také potřebovali, aby u výslechu byla žena, nebo alespoň laik, který by neseseděl v kněžském oděvu a kolárku. Jeden z nich si musel zažít nevhodné chování jednoho z přítomných. Bylo by tedy dobré, aby výslech vedl vyškolený pracovník, který umí s obětí jednat zvláště citlivým přístupem. Otázky do intimní sféry by podle zkušeností respondentů měly být pokládány jen, pokud jsou opravdu nutné. Dle zkušeností jedné respondentky by obětem mohlo pomoci, kdyby u výslechu měly svého důvěrníka pro emocionální podporu. Tyto zkušenosti naznačují, že by i v církevním vyšetřování bylo prospěšné to, co je již to uzákoněno ve sekulárním právu a uváděno v praxi při policejním vyšetřování.

V souladu s dosavadními poznatky (např. Brennan & McElvaney, 2020; Doyle, 2009; Karkošková, 2015; Manay & Collin-Vézina, 2021; Winters et al., 2020), i většina našich respondentů (2 ze 3) podala oznámení až v dospělosti, tedy dlouhou dobu po skončení zneužívání. Jeden respondent se kvůli tomu setkal s obviněním, že může za zneužívání on, protože kněze kryl, když o tom neřekl nahlas. To souhlasí s tím, co píše Karkošková (2015), že kontraintuitivní chování oběti má za důsledek nepochopení okolím a nedůvěru či odsouzení oběti. Třetí respondent si zažíval v souvislosti se stejným fenoménem kruté odsouzení ze strany jedné části farníků, za což mohl zřejmě i fakt, že jeho kauza se řešila nedlouho po zneužití a bylo to pro všechny zúčastněné velmi čerstvé a aktuální téma. U všech respondentů byla

patrná potřeba, aby církve nějak pracovala s lidmi ve farnosti. Na celou farnost má případ velký vliv, pokud se o něm lidé dozví. Je proto potřeba se zajímat i o pocity a potřeby všech členů farnosti, aby měli prostor pro ventilaci svých emocí a názorů. Je také důležité farníky adekvátně informovat a uvést věci na pravou míru. Jinak je možné, že se k nim dostávají zkreslené informace (jinými slovy „drby“), což může u některých podporovat zmatek, hněv a odsuzování oběti. Podle jednoho z respondentů je také velmi důležité dobře komunikovat s novým farářem, který farnost přebírá, aby dokázal oběť vhodně podpořit a jednat s ní citlivě.

U obětí se jasně projevila motivace pomoci dalším obětem a také dát pachateli šanci, aby si uvědomil svou vinu a mohl svých činů litovat. To potvrzuje slova Karkoškové (2019b). Jejich motivace případ ohlásit a svou výpověď nestáhnout ale ubývala kvůli zátěži, jež dopadala na jejich nejbližší členy rodiny. Dva respondenti uvedli, že se v průběhu vyšetřování narušily jejich rodinné vztahy, což bylo pro ně velmi těžké a kdyby o tom dopředu věděli, tak by oznámení nepodalí. Vnímáme tedy velkou potřebu zaměřovat se také na rodiny obětí, či jejich blízké a pomoci jim celou situaci lépe zvládnout. Církve by měla mít ohled na rodinné příslušníky a zjistit například jejich zdravotní a psychický stav a zvážit nutnost jejich výpovědi dříve, než je pozve na výslech. Podle Velikovské (2016) v období stabilizace po trestném činu hraje velkou roli podpora blízkých oběti. Proto si myslíme, že i zájem ze strany církve, zda oběť takovou podporu dostává je na místě.

Všechny oběti v našem výzkumu očekávaly od církve, že se jejich případ bude řešit, a měly důvěru, že k nim bude přistupováno se zájmem a úctou. Nakonec se ale setkávaly spíše s nezájmem církve, s rezervovaným přístupem, nebo přímo s obviňováním a odsouzením (srov. de Weger, 2020, 2022). Pocit zrady, který byl již způsoben činem kněze, který instituci církve zastupoval, se tak ještě více prohloubil. I Sperry (2022) píše, že je v prvním kroku důležité, aby církve poskytla oběti zkušenost, že jí naslouchá, uznává její utrpení a respektuje její hodnotu Božího dítěte. Dále je také potřeba, aby se církve oběti omluvila za činy kněze a tím ji poskytla alespoň malé zadostiučinění. Odčinění křivdy může dosáhnout také finančním odškodněním.

Dalším krokem pro zpracování traumatické události je psychoterapie, která může obětem pomáhat dlouhodobě i při procesu vyšetřování, jak vidíme u jedné respondentky. Dospělí vyhledávají psychoterapii často sami kvůli důsledkům, které v nich trauma zanechalo (srov. Weiss, 2005). I v našem výzkumu respondenti o psychoterapii mluvili a podle nich není jednoduché vhodného psychoterapeuta sehnat ani zaplatit. Proto by od církve uvítali nabídku zprostředkování psychologické pomoci či finanční pomoc, která by sloužila na náklady

psychoterapie. Jeden respondent dokonce řekl, že chápe, že církev nemá peníze nazbyt, ale že by se mohla třeba uspořádat sbírka ve farnostech na oběť i zasaženou farnost.

Jako velmi podstatná se nám jeví potřeba pomoci obětem duchovní oblasti. Všichni respondenti měli oblast vztahu k Bohu či vztahu k církvi narušenou. U dvou respondentů tyto potíže pocházely hlavně ze samotného aktu zneužívání a u třetího z nich pramenily také z přístupu církve v průběhu vyšetřování. Někteří mluvili o výrazné potřebě duchovního doprovázení, které by jim pomohlo jejich duchovní trauma zpracovat. Pastorační péče o oběti zneužívání je tedy velmi potřebná. To potvrzuje také fakt, že vztah s Bohem byl pro všechny respondenty klíčový a velmi jim pomáhal v cestě k uzdravě. I když si všichni dokázali svou víru zachovat, ve vztahu k Bohu, a hlavně ve vztahu ke katolické církvi, měli také značné potíže, se kterými by ji právě duchovní poradenství či doprovázení mohlo pomoci. Stejně tak blízkým oběti či celé farnosti. Od církve by tedy obětem měla přicházet nabídka pastoračního poradenství nebo duchovního vedení. Je ale také důležité, aby tyto pracovníci dokázali určovat hranice svých kompetencí a v případě potřeby doporučit oběť k jinému odborníkovi (srov. Michančová, 2009; Rudolfsson, 2015; Rudolfsson & Tidefors, 2015). Michančová (2009) navrhuje podrobné kroky pro pastorační službu, a to nejen obětem ale i pachatelům. Z jejich návrhů bychom vyzdvihli možnost organizace vzdělávacích kurzů ohledně sexuálního zneužívání s odborníky na dané téma. Tyto kurzy by byly prospěšné hlavně pro všechny, kteří s oběťmi pracují, pro biskupy, kněze a pastorační pracovníky napříč celou církevní strukturou (animátoři, akolyté, lektoři, katecheti, aj.), ale také pro celé farnosti se zaměřením na rodiče, děti a mládež. Také je možné více šířit osvětu a postoj církve pomocí brožurek, vzdělávacích videí a médií.

V rámci dílčí výzkumné otázky č. 1 jsme přispěli tabulkou shrnující všechny potřeby našich respondentů v době církevního procesu vyšetřování společně s příčinami frustrace těchto potřeb a potřebnými kroky církve pro jejich naplnění, které z rozhovorů s respondenty vyplývaly. Kromě výše zmíněných nenaplněných potřeb se všichni respondenti vyjadřovali také o netransparentnosti církve. Potřeba transparentnosti je důležitá i podle O'Brien (2020). Podle našich respondentů je špatně, že v rámci vyšetřování není zaručená nestrannost vyšetřujících. Často totiž kněží, kteří případ vyšetřují bývají kolegy ne-li kamarády obviněného pachatele. Nikdo ale nevidí do toho, zda se tato skutečnost nějak řeší a výsledkem nestrannosti může být výrazné ovlivnění spravedlivého procesu. Biskupové se navíc nikomu nezodpovídají a průběh procesu není nijak zvenčí kontrolován. Respondenti navrhovali, aby byli k procesu přizváni také laičtí odborníci a jeden přímo uváděl, že by měla existovat nějaká laická komise

či nezávislý orgán, který by bděl nad spravedlností celého procesu, jak to již možná funguje v USA podle toho, co píše O'Brien (2020).

K netransparentnosti přispívá podle nás také to, že nejsou obyčejným lidem zveřejněny konkrétní kroky vyšetřování, postup celého šetření ani způsob péče o oběti a náprava újmy. Kromě toho se oběti nemohou dostat ani k informacím ohledně vlastního procesu, a to z důvodu špatné komunikace a nedostatečného informování ze strany církve a také nezájmem o oběť. Tento nedostatek informací může vést k frustraci potřeb kontroly a informovanosti u obětí a k větší stresové zátěži s možností zhoršení celkového psychického stavu.

Limity a přínosy výzkumné práce

Jedním z limitů této studie je malý rozsah souboru respondentů, který byl způsoben závažností tématu a malou cílovou populací. Také není možné s jistotou přenášet informace na jinou zemi než Českou a Slovenskou republiku z důvodu možné odlišnosti procesu vyšetřování v jiných státech. Za nedostatky považujeme také získávání respondentů pouze jediným způsobem, a také to, že všichni respondenti měli společnou vlastnost, která nám mohla zkreslit výsledky a poskytnou jednostranný pohled. A to, že si všichni zachovali svou křesťanskou víru a zůstali v katolické církvi. Jako limit vnímáme také malou zkušenost výzkumníka a to, že nebyla po každém rozhovoru provedena zpětná reflexe pokládaných otázek a možností k jejich přepracování, a tak nám mohlo uniknout něco, na co bychom se u dalších rozhovorů měli doptat.

Naopak velkým přínosem této práce je poznání o tom, jak oběti církevní proces vyšetřování v našich zemích prožívají a možnost přenést konkrétní poznatky do praxe a lepší péče o oběti. Někteří respondenti doufají, že jejich účast v tomto výzkumu pomůže k proměně stávající situace a ke zlepšení přístupu církve k dalším obětem. To bylo i jejich motivací se výzkumu zúčastnit. Doufáme, že jejich přání bude vyslyšeno a náš výzkum pomůže církevním představitelům potřeby obětí více vnímat a lépe na ně reagovat. Dalším výstupem tohoto výzkumu by mohlo být shrnutí získaných poznatků a doporučení konkrétních kroků pro církve v Česku.

V dalších studiích by bylo potřeba zjistit, jak kněží i laici v prostředí církve dokážou komunikovat s oběťmi CSA, se kterými přicházejí do kontaktu, a jakou formu podpory potřebují, aby dokázali obětem vhodně pomoci. Předpokládáme totiž, že i pro osoby přicházející s oběťmi do kontaktu není jednoduché zachovat si nenarušenou víru, zpracovat vlastní emoce, dobře obětem poradit, ošetřit danou situaci a poslat je na správná místa pomoci (srov. Rudolfsson, 2015).

10. Závěr

Cílem výzkumné práce bylo popsat zkušenosti obětí sexuálního zneužívání s procesem vyšetřování v Římskokatolické církvi a pomoci tak ke zlepšení církevní péče o oběti. Výsledky ukazují na potřeby, které oběti v průběhu procesu mají a na přístup, který církev k obětem měla. Potřeby obětí často nebyly naplňovány, a to hlavně z důvodu nedostatečného informování od církve, nezájmu církve, netransparentnosti, necitlivosti církevních představitelů, nevhodného vedení výslechu, nedostatku důvěry církve i farnosti, špatné komunikace, odsuzování či stavění oběti do role pachatele, narušení vztahů v rodině nebo z důvodu nekonečného trvání procesu.

Oběti očekávaly od církve zájem, podporu a spravedlivé řešení procesu. Ocenily by nabídku duchovní pomoci a finančního příspěvku na psychoterapie. Vnímaly jako zásadní pracovat s farností, aby byly ošetřeny vztahy mezi farníky a jejich chování vůči oběti. V souvislosti s tím také chtěly, aby se církev zajímala i o další možné oběti, kterým respondenti chtěli pomoci. Ze začátku vyšetřování oběti kladně hodnotily rychlé reakce církve a v některých případech i vstřícný přístup k jejich potřebám nebo citlivý způsob výslechu. Poté ale vždy následovala velmi dlouhá doba, kdy se už církev o oběti nijak nezajímala a nechala je na pospas vlastním obavám, strachům, starostem a také názorům a chování farníků, kněží ve farnosti, kamarádů i blízkých lidí. Pro respondenty to bylo velmi těžké období nejen z důvodu dlouhého čekání a nejistoty, zda se věc spravedlivě vyřeší, ale také kvůli krizi ve vztazích s jejich nejbližšími, hlavně s primární rodinou. Kdyby respondenti věděli, že oznámení deliktu naruší jejich rodinné vztahy, pravděpodobně by do toho nešli a zneužívání by nenahlásili. Vnímáme proto potřebu podpory, poradenství a edukace nejen pro oběti ale i pro jejich blízké. Také jsme identifikovali velkou potřebu pastoračního poradenství či duchovního doprovázení, které by obětem pomohlo zpracovat duchovní trauma způsobené sexuálním zneužíváním a napravit narušený vztah ke katolické církvi. Přístup církve k obětem po jejich oznámení u jednoho respondenta velmi změnil jeho pohled na církev jako takovou, v dalších dvou případech tento vztah byl více narušen samotným zneužíváním. Je tedy důležité vědět o křehkosti a zranitelnosti obětí i v této oblasti a přistupovat k obětem o to citlivěji.

Kromě péče o oběti je také důležité zvyšovat obecné vědomosti a o specifických sexuálního zneužívání v církvi a o správných postupech jednání s oběťmi, a to hlavně u těch, kteří s oběťmi pracují, kteří je vyšetřují. Pak také u všech kněží a pastoračních pracovníků, hlavně těch, kteří pracují s dětmi a mládeží (např. animátoři, pracovníci v centrech pro mládež, katecheté apod.). V neposlední řadě je nutné, aby se adekvátní informace dostaly i k veřejnosti

ve farnostech, zde hlavně k rodičům, dětem a mládeži. Církev by například mohla organizovat vzdělávající kurzy, přednášky nebo katecheze, vydávat brožury či edukační videa.

Výsledky velmi dobře odpovídají dřívějším zahraničním studiím i obecným poznatkům z psychologie obětí. Velkým přínosem tato studie může být pro všechny, kteří pomáhají obětem sexuálního zneužívání v církvi, kteří se podílí na jeho vyšetřování, nebo jsou s nimi v jakémkoli jiném kontaktu. Studie může také zdůraznit nedostatek výzkumů v této oblasti a zároveň nutnost zlepšení péče o oběti. Poznatky z výzkumu je možné přenést do praxe při péči o oběti v Římskokatolické církvi. Doufáme, že náš výzkum pomůže církevním představitelům potřeby obětí více vnímat a lépe na ně reagovat. Omezením studie je malý počet respondentů a nemožnost přenosu informací do zahraničních zemí (mimo ČR a SR). Problematické může být zkreslení výzkumu společnou vlastností respondentů, a to jejich věrností k víře a katolické církvi, kterou si dokázali zachovat. Limitem je také získávání účastníků pouze z jednoho zdroje a výzkumníkovo nereflektování pokládaných otázek. V dalším výzkumu nabízíme možnost zabývat se zkušenostmi kněží i laiků v prostředí církve s komunikací s oběťmi CSA, se kterými přicházejí do kontaktu, a jejich schopností obětem vhodně pomoci.

Souhrn

V celkovém pohledu naše diplomová práce přináší v teoretické části souhrn stávajících poznatků o obětech sexuálního zneužívání (CSA; Child Sexual Abuse), o správných postupech vyšetřování z psychologického hlediska a možnostech péče o oběti, přehled informací o krizi Římskokatolické církve v souvislosti se sexuálním zneužíváním páchaného duchovními a zavedených opatřeních. Srze výzkum pak přinášíme nové poznatky o tom, jak oběti sexuálního zneužívání duchovními prožívaly církevní vyšetřování, jaké měly v průběhu té doby potřeby a jaké kroky by církev měla udělat pro jejich naplnění.

Na konci minulého století začaly být odhalovány a medializovány kauzy týkající se sexuálního zneužívání v Římskokatolické církvi. Velmi dlouhou dobu byla v církvi zakořeněna „kultura utajování“, kdy se církevní představitelé snažili případy sexuálního zneužívání před veřejností zamlčet, aby neutrpěla pověst církve a pachatele pouze přesouvali do jiné farnosti (Berry, 1992; Isely, 1997; Marotta, 2021; Rashid & Barron, 2018; Robinson, 2011). V různých zemích světa již byly provedeny průzkumy nezávislých komisí, které vynesly na světlo šokující počty obětí (např. Murphy et al., 2009; Royal Commission, 2017; Sauvé et al., 2021; Schilling, 2012). Vatikán stále podniká kroky k nápravě této krize a ke spravedlivému prošetření každého oznámeného případu (Šafář, 2022; Vintrová, 2019). V České republice je aktuálně platná Instrukce z roku 2020 (Česká biskupská konference, 2021).

Sexuálním zneužíváním je v kontextu této práce myšleno koitální i nekoitální pohlavní zneužití nezletilého do 18 let nebo osoby omezené v plném užívání rozumu. Specifika CSA pak souvisí s emocionálním navázáním oběti na pachatele, postupným posouváním fyzických hranic, manipulací pachatele s obětí, strachem oběti komukoli se svěřit, pocity viny a hanby oběti apod. (Boukalová & Gillernová, 2020; Dunovský et al., 1998; Karkošková, 2016; Michančová, 2005). Viktimizace způsobuje oběti trvalou psychickou újmu (Amado et al., 2015; Karkošková, 2016; Mullen et al., 1994; Noll, 2021; Teicher et al., 2009). Následky jsou ale kromě oblasti psychické a sociální také v rovině duchovní (spirituální), které jsou často pomíjené. U obětí se projevují velké těžkosti ve vztahu s Bohem a ve vztahu k církvi, které ve svém důsledku zhoršují psychický stav. Velmi důležité je proto, aby církev poskytla těmto osobám duchovní péči (Doyle, 2009; Karkošková, 2016; McPhillips, 2018; Michančová, 2009; Murray-Swank & Waelde, 2013; Prusak & Schab, 2022; Rudolfsson, 2015; Rudolfsson & Tidefors, 2015; Sperry, 2022). Oběti často velmi dlouho váhají, než se se svým případem svěří, proto se setkáváme s tím, že oznámení podají až v dospělosti. To patří k jednomu

z kontraintuitivních způsobů chování obětí, kvůli kterým lidé v okolí i vyšetřovatelé obětí nechápou, podezřívají, odsuzují ji a způsobují ji sekundární traumatizaci. Kromě školení vyšetřovatelů je proto nutné pracovat i s blízkými oběti a s lidmi ve farnosti (Karkošková, 2015, Winters et al., 2020; srov. Doyle, 2009).

Při vyšetřování je důležité s obětí jednat co nejcitlivěji, znát specifika zneužívání, zbytečně oběť nepoškozovat, a snažit se naplnit její potřeby přijetí, důvěry, potvrzení, bezpečí, informovanosti apod. (Boukalová & Gillernová, 2020; Čírtková, 2013; Karkošková, 2021; Velikovská, 2016). V rámci péče je pro oběti klíčová psychologická a psychoterapeutická pomoc zaměřená na trauma (např. Jochmannová, 2021; Velikovská, 2016; Weiss, 2005), a také je důležité obětem nabídnout pastorační poradenství či vedení (Michančová, 2009; Rudolfsson, 2015; Rudolfsson & Tidefors, 2015). Ze začátku je ale nejvíce potřebný upřímný zájem církve o oběť, uznání bolesti a omluva církve za zradu ze strany jednoho jejího představitele (Sperry, 2022). Studie de Weger (2020, 2022) mluví ale spíše o opaku. Oběti se v návaznosti na ohlášení pachatele setkávají s tvrdým a chladným přístupem, se snahou církve zbavit se odpovědnosti za případ, zpomalovat šetření, s mlžením informací, nereagováním, podezříváním, uplácením apod. Jiné studie zabývající se přístupem církve k obětem po oznámení deliktu jsme nenalezli. Vědecké poznání v oblasti, kterou se zabýváme je naprosto nedostatečné, na což upozorňuje i de Weger (2022).

Cílem našeho výzkumu bylo popsat zkušenosti obětí sexuálního zneužívání páchaného duchovními s procesem vyšetřování v Římskokatolické církvi. Ve spojení se spolkem Někdo ti uvěří, z.s., který obětem v církvi pomáhá, jsme navrhli cíle tak, aby byl výzkum přínosem pro aktuální situaci v našich zemích. Konkrétně jsme zjišťovali, jak oběti sexuálního zneužívání vnímaly církevní vyšetřování sexuálního deliktu a co při procesu vyšetřování prožívaly, s jakým přístupem duchovních i laiků v rámci církve se oběti setkaly a jaký vliv měl podle nich přístup církve k nim na jejich duchovní život a postoj k Římskokatolické církvi a katolickému vyznání.

Z hlediska metodologie se jedná o kvalitativní design výzkumu. Konkrétně jsme zvolili přístup Interpretativní fenomenologické analýzy (IPA) a data jsme sbírali pomocí polostrukturovaných rozhovorů se třemi oběťmi z České i Slovenské republiky. Respondenti byli vybráni prostým záměrným výběrem dle předem určených kritérií a za pomoci již zmíněného spolku Někdo ti uvěří, který byl s těmito oběťmi v kontaktu. Rozhovory byly provedeny vždy formou na základě výběru každého respondenta. Nakonec jsme všechny tři rozhovory realizovali online přes platformu Google Meet se zapnutou kamerou. Rozhovory

probíhaly během listopadu 2023 a ledna 2024. Délka času stráveného s respondenty v rámci online setkání se pohybovala v rozmezí cca 40 až 75 minut. Samotné nahrávky z hlavní tematické části rozhovoru pak byly dlouhé 31, 37 a 60 minut, zde vždy záleželo na hovornosti respondenta a množství informací, které nám poskytnul. Před začátkem rozhovoru jsme účastníkům předali ústní informovaný souhlas a nastavili jsme pravidla pro ošetření rizika retraumatizace respondentů. V průběhu rozhovoru jsme se snažili navodit příjemnou a bezpečnou atmosféru. Všichni účastníci byli nadšení ze spolupráce a neměli problém hovořit. Z rozhovorů jsme měli audio nahrávky, které byly později převedeny do textové podoby v součinnosti s webovou aplikací Transkriptor.

Při zpracovávání dat jsme se z velké části jsme se drželi strukturovaného postupu, který nabízejí Smith et al. (2009) a který v české verzi uvádějí Řiháček et al. (2013). Analýzu jsme prováděli u každého respondenta zvlášť a vždy jsme provedli celý postup od začátku až do konce. K analýze jsme používali pouze program Microsoft Word a manuální přepis témat na papír. Poté, co jsme popsali a interpretovali každou případovou studii zvlášť, jsme hledali souvislosti a vzorce napříč případy.

V každé případové studii jsme se věnovali hlavním tématům, která jsme z respondentových výpovědí identifikovali. Často se témata u dvou nebo u všech účastníků opakovala, ale někdy se objevilo i téma nové kvůli jinému kontextu daného příběhu. Oběti vždy měly v průběhu vyšetřování své osobní potřeby, které se týkaly procesu i přístupu církve k nim. To, zda pro ně byl církevní proces více či méně stresující pak záleželo na tom, do jaké míry byly jejich potřeby naplňovány. Proto v kapitole 8.5. uvádíme tabulku shrnující všechny potřeby našich respondentů v době církevního procesu vyšetřování společně s příčinami frustrace těchto potřeb a potřebnými kroky církve pro naplnění daných potřeb, které z rozhovorů s respondenty vyplývaly. Potřeby obětí často nebyly naplňovány, a to hlavně z důvodu nedostatečného informování od církve, nezájmu církve, netransparentnosti, necitlivosti církevních představitelů, nedostatku důvěry církve i farnosti, nevhodného vedení výslechu, špatné komunikace, odsuzování či stavění oběti do role pachatele, narušení vztahů v rodině nebo z důvodu nekonečného trvání procesu. Výsledky velmi dobře odpovídají dřívějším zahraničním studiím i obecným poznatkům z psychologie obětí.

Kromě nutnosti lépe vnímat a reagovat na potřeby obětí jsme identifikovali také potřebu podpory, poradenství a edukace i pro jejich blízké. Obětem by pomohla i nabídka zprostředkování psychoterapie nebo finanční pomoc. Také jsme vnímali velkou potřebu duchovní péče, která by obětem pomohla zpracovat duchovní trauma způsobené sexuálním

zneužíváním a napravit narušený vztah ke katolické církvi. Všichni respondenti měli oblast vztahu k Bohu či vztahu k církvi narušenou. U dvou respondentů tyto potíže pocházely hlavně ze samotného aktu zneužívání a u třetího z nich pramenily také z přístupu církve v průběhu vyšetřování.

Ze začátku oběti očekávaly od církve zájem, podporu a spravedlivé řešení procesu. Bylo pro ně důležité, aby jim lidé kolem věřili, a velmi je zraňovalo, pokud tomu tak nebylo. Vnímaly také jako zásadní pracovat s farností, aby byly ošetřeny vztahy mezi farníky a jejich chování vůči oběti. Kromě péče o oběti je také důležité v církvi zvyšovat obecné vědomosti a o specifických sexuálního zneužívání a o správných postupech jednání s oběťmi.

Velkým přínosem tato studie může být pro všechny, kteří pomáhají obětem sexuálního zneužívání v církvi, kteří se podílí na jeho vyšetřování, nebo jsou s nimi v jakémkoli jiném kontaktu. Studie může také zdůraznit nedostatek výzkumů v této oblasti a zároveň nutnost zlepšení péče o oběti. Poznatky z výzkumu je možné přenést do praxe při péči o oběti v Římskokatolické církvi. Limitem výzkumu je malý rozsah souboru respondentů, jejich získávání pouze z jednoho zdroje a výzkumníkovo nereflektování pokládaných otázek. Problematické může být zkreslení výzkumu společnou vlastností respondentů, a to jejich věrností k víře a katolické církvi, kterou si dokázali zachovat. Také není možné s jistotou přenášet informace na jinou zemi než Českou a Slovenskou republiku z důvodu možné odlišnosti procesu vyšetřování v jiných státech.

Seznam použitých zdrojů a literatury

1. Amado, B. G., Arce, R., & Herraiz, A. (2015). Psychological injury in victims of child sexual abuse: A meta-analytic review. *Psychosocial Intervention*, 24(1), 49-62.
2. Anderson, A., & Bromfield, L. (2017). A research agenda for the Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse. In *Academy of the Social Sciences in Australia Workshop: The Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse: Institutional cultures, policy frameworks and social change*.
3. Berry, J. (1985, 7. června). Child abuse victimizing families; bishops lack policy response. *National Catholic Reporter*.
4. Berry, J. (1992). *Lead us not into temptation*. New York: Doubleday.
5. Bigras, N., Vaillancourt-Morel, M. P., Nolin, M. C., & Bergeron, S. (2021). Associations between childhood sexual abuse and sexual well-being in adulthood: A systematic literature review. *Journal of child sexual abuse*, 30(3), 332-352.
6. Biuro Delegata KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży. (2021, 28. června). *Prezentacja badań dotyczących wykorzystania seksualnego małoletnich w Kościele w latach 1958-2020*. Konferencja Episkopatu Polski.
Získáno 6. října 2023 z <https://episkopat.pl/prezentacja-badan-dotyczacych-wykorzystania-seksualnego-maloletnich-w-kosciele-w-latach-1958-2020/>
7. Blakemore, T., Herbert, J. L., Arney, F., & Parkinson, S. (2017). The impacts of institutional child sexual abuse: A rapid review of the evidence. *Child Abuse & Neglect*, 74, 35–48.
8. Bober, B. (2022, 11. října). *Postup v prípadoch sexuálneho zneužívania klerikom, členom inštitútu zasväteného života alebo spoločnosti apoštolského života a ktorýmkoľvek veriacim, ktorý zastáva úrad alebo službu v Cirkvi*. Konferencia biskupov Slovenska.
Získáno 5. ledna 2024 z <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/konferencia-biskupov-slovenska/p/nahlasenie-zneuzivania/c/smernica-konferencie-biskupov-slovenska-postup-v-pripadoch-sexualneho-zneuzivania-klerikom>
9. Boukalová, H., & Gillernová, I. (2020). *Kapitoly z forenzní psychologie*. Univerzita Karlova: Karolinum.
10. Brennan, E., & McElvaney, R. (2020). What helps children tell? A qualitative meta-analysis of child sexual abuse disclosure. *Child abuse review*, 29(2), 97-113.

11. Bronková, J. (2021, 20. září). *Vývoj církevní legislativy v otázce zneužívání nezletilých*. Vatican News.
Získáno 13. listopadu 2023 z <https://www.vaticannews.va/cs/cirkev/news/2021-09/vyvoj-cirkevni-legislativy-v-otazce-zneuzivani-nezletilych.html>
12. Česká biskupská konference. (2015). *Společná směrnice ČBK a Konferencí vyšších řeholních představených v ČR pro postup v případech trestných činů pohlavního zneužití osoby mladší 18 let duchovním či laikem v rámci činnosti církve*. Získáno 15. října 2023 z <https://www.nekdotiuveri.cz/clanky/cirkevni-dokumenty>
13. Česká biskupská konference. (2021, 6. července). *Instrukce o postupu biskupů a Vyšších představených při předběžném šetření některých trestných činů proti 6. přikázání Desatera na území ČR ve znění novely č. 1/2021 schválené 127. plenárním zasedáním ČBK ze dne 6. července 2021*.
Získáno 17. listopadu 2023 z <https://www.ochrananezletilych.cz/cs/uzitecne-odkazy-a-dokumenty>
14. Čírtková, L. (2013). *Forenzní psychologie. 3., upravené vydání*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
15. Čírtková, L., & Vitoušová, P., et al. (2007). *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada.
16. De Weger, S. E. (2020). *Reporting clergy sexual misconduct against adults to Roman Catholic Church authorities: An analysis of survivor perspectives*. [Doctoral Dissertation, Queensland University of Technology]. QUT ePrints. <https://eprints.qut.edu.au/205923/>
17. De Weger, S. E. (2022). Insincerity, Secrecy, Neutralisation, Harm: Reporting Clergy Sexual Misconduct against Adults—A Survivor-Based Analysis. *Religions*, 13(4), 309.
18. Death, J. (2015). Bad apples, bad barrel: Exploring institutional responses to child sexual abuse by Catholic clergy in Australia. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 4(2), 94-110.
19. Dětské krizové centrum. (2018, 14. května). *Výroční zpráva 2017*. <https://www.ditekrize.cz/o-detskem-krizovem-centru/tiskove-a-vyrocní-zpravy/>
20. Deutsche Welle. (2018, 9. prosince). *German priests abused thousands of children*. Získáno 6. 10. 2023 z <https://www.dw.com/en/german-catholic-priests-abused-thousands-of-children/a-45459734>

21. Doyle, T. P. (2009). The spiritual trauma experienced by victims of sexual abuse by Catholic clergy. *Pastoral Psychology*, 58(3), 239-260.
22. Dunovský, J., Dytrych, Z., & Matějček, Z. (1998). *Týrané, zneužívané a zanedbané dítě*. Praha: Grada Publishing, ISBN 80-85121-99-9.
23. Ensink, K., Borelli, J. L., Normandin, L., Target, M., & Fonagy, P. (2020). Childhood sexual abuse and attachment insecurity: Associations with child psychological difficulties. *American Journal of Orthopsychiatry*, 90(1), 115–124.
24. Fávero, M., Moreira, D., Abreu, B., Del Campo, A., Moreira, D. S., & Sousa-Gomes, V. (2022). Psychological intervention with adult victims of sexual abuse: A comprehensive review. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 29(1), 62–80.
25. Flynn, K. A. (2008). In their own voices: Women who were sexually abused by members of the clergy. *Journal of Child Sexual Abuse*, 17(3–4), 216–237.
26. Flynn, K. A. (2010). *The sexual abuse of women by members of the clergy*. McFarland & Company
27. Glaser, M. (2018, 25. srpna). *Prosba o odpuštění za zneužívání v Irsku*. Vatican News. Získáno 6. října 2023 z <https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2018-08/cesta-apostolska-irsko-mse-prosba-o-odpusteni.html>
28. Hanušová, J. (2006). *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/37671>
29. Isely, P. J. (1997). Child sexual abuse and the Catholic Church: An historical and contemporary review. *Pastoral Psychology*, 45(4), 277-299.
30. Janošková, A. (2022, 18. listopadu). *Často jsme první, kdo se dozví traumata sexuálně zneužitých, říká předseda spolku Někdo Ti uvěří*. Radio Proglas. Získáno 22. listopadu 2023 z <https://zpravy.proglas.cz/udalosti/casto-jsme-prvni-kdo-se-dozvi-traumata-sexualne-zneuzitych-rika-predseda-spolku-nekdo-ti-uveri/>
31. Jay, A., Evans, M., Frank, I., & Sharpling, D. (2022). The report of the independent inquiry into child sexual abuse. *The independent inquiry into child sexual abuse*.
32. Jochmannová, L. (2021). *Trauma u dětí*. Praha: Grada.

33. Karkošková, S. (2015). Sexuálne zneužívanie detí: vzorce kontraintuitívnych reakcií obetí. In Child Sexual Abuse: Victims' Counterintuitive Reaction Patterns.) In: *Hullová, M.(ed.). Zborník vedeckých štúdií a odborných článkov z medzinárodnej virtuálnej vedeckej konferencie na tému MRAVNOSTNÁ KRIMINALITA AKO SPOLOČENSKÝ FENOMÉN A MOŽNOSTI JEJ KONTROLY*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru (pp. 190-205).
34. Karkošková, S. (2016). *Obete sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Veľký Šariš: ASCEND.
35. Karkošková, S. (2019). Proč se o mnohých případech sexuálního zneužívání dozvídáme až s odstupem let? *Salve* 3(29). 61-68.
36. Karkošková, S. (2021). *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky.
37. Kloubek, M. (2016). *Sexuálně zneužívané děti*. Bílý kruh bezpečí, z. s.
38. Konferencia biskupov Slovenska. (2016, 16. června). *Kódex pastoračného správania*. Získáno 4. ledna 2024 z <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-kbs/c/kodex-pastoracneho-spravania>
39. Kongregace pro nauku víry. (2020, 16. července). *Vademecum o některých bodech postupu v případech sexuálního zneužívání nezletilých spáchaného duchovními*. Česká biskupská konference. Získáno 16. listopadu 2023 z <https://www.ochrananezletilych.cz/cs/uzitecne-odkazy-a-dokumenty>
40. Kongregace pro nauku víry. (n.d.) *The norms of the Motu Proprio "Sacramentorum sanctitatis tutela" (2001): Historical introduction*. Získáno 20. října 2023 z https://www.vatican.va/resources/resources_introd-storica_cs.html
41. Levada, W., & Ladaria, L. F. (2011, 3. května). *Okružní list Kongregace pro nauku víry biskupským konferencím o příručce pro případy pohlavního zneužívání nezletilých duchovními*. Kongregace pro nauku víry. Dostupné na https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_abuso-minori_cs.html
42. Manay, N., & Collin-Vézina, D. (2021). Recipients of children's and adolescents' disclosures of childhood sexual abuse: A systematic review. *Child abuse & neglect*, 116, 104192.

43. Marotta, G. (2021). Child sexual abuse by members of the Catholic Church in Italy and France: a literature review of the last two decades. *Journal of child sexual abuse*, 30(8), 911-931.
44. McElvaney, R., & Nixon, E. (2020). Parents' experiences of their child's disclosure of child sexual abuse. *Family Process*, 59(4), 1773-1788.
45. McGraw, D. M., Ebadi, M., Dalenberg, C., Wu, V., Naish, B., & Nunez, L. (2019). Consequences of abuse by religious authorities: A review. *Traumatology*, 25(4), 242.
46. McLaughlin, B. R. (1994). Devastated spirituality: The impact of clergy sexual abuse on the survivor's relationship with God and the church. *Sexual Addiction & Compulsivity: The Journal of Treatment and Prevention*, 1(2), 145-158.
47. McPhillips, K. (2018). "Soul Murder": investigating spiritual trauma at the Royal Commission. *Journal of Australian studies*, 42(2), 231-242.
48. Michančová, S. (2005). *Páchateľ sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Prešov: Prešovská univerzita.
49. Michančová, S. (2009). Model pastorálnej starostlivosti o páchatel'ov a obeť sexuálneho zneužívania. In Michančová, S., & Kubík, F. (Eds.), *Pastorálna starostlivosť na počiatku 21. storočia: Zborník prednášok z medzinárodnej vedeckej konferencie* (s. 182-197). Prešovská univerzita v Prešove.
50. Minto K, Hornsey MJ, Gillespie N, Healy K, Jetten J (2016) A Social Identity Approach to Understanding Responses to Child Sexual Abuse Allegations. *PLoS ONE* 11(4): e0153205
51. Miovský, M. (2006). *Kvalitatívni prístup a metódy v psychologickom výskumu*. Grada Publishing.
52. Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., & Herbison, G. P. (1994). The effect of child sexual abuse on social, interpersonal and sexual function in adult life. *The British Journal of Psychiatry*, 165(1), 35-47.
53. Murphy, J. Y., Mangan, I., & O'Neill, H. (2009). *Commission of Investigation-report into the Catholic Archdiocese of Dublin*.

54. Murray-Swank, N. A., & Waelde, L. C. (2013). Spirituality, religion, and sexual trauma: Integrating research, theory, and clinical practice. In K. I. Pargament, A. Mahoney, & E. P. Shafranske (Eds.), *APA handbook of psychology, religion, and spirituality (Vol. 2): An applied psychology of religion and spirituality* (pp. 335–354). American Psychological Association.
55. Nagtegaal, M. H., & Boonmann, C. (2022). Child sexual abuse and problems reported by survivors of CSA: A meta-review. *Journal of child sexual abuse*, 31(2), 147-176.
56. Někdo Ti uvěří. (2022, 24. listopadu). *Stanovy Někdo Ti uvěří*, z. s. <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=74827316&subjektId=1100109&spis=1232593>
57. Někdo Ti uvěří. (n. d.). *Jak můžeme pomoci*. Získáno 22. listopadu 2023 z <https://www.nekdotiuveri.cz/jak-muzeme-pomoci>
58. Noll, J. G. (2008). Sexual abuse of children – Unique in its effects on development?. *Child Abuse & Neglect*, 32(6), 603-605.
59. Noll, J. G. (2021). Child sexual abuse as a unique risk factor for the development of psychopathology: The compounded convergence of mechanisms. *Annual review of clinical psychology*, 17, 439-464.
60. O centre. (n. d.). Centrum na ochranu maloletých. Získáno 4. ledna 2024 z <https://ochranamaloletych.sk/o-centre>
61. O'Brien, P. M. (2020). Transparency as a means to rebuild trust within the Church: a case study in how Catholic dioceses and eparchies in the United States have responded to the clergy sex abuse crisis. *Church, Communication and Culture*, 5(3), 456-483.
62. Papež František. (2019, 7. května). *Apoštolský list Svatého otce Františka daný „motu proprio“: „Vos estis lux mundi“*. Česká biskupská konference. Získáno 15. října 2023 z https://cbk.cirkev.cz/dokumenty/apostolsky-list-sv-otce-frantiska-k-zlocinum-sexualniho-zneuzivani_184
63. Pargament, K. I., Murray-Swank, N. A., & Mahoney, A. (2014). Problem and solution: The spiritual dimension of clergy sexual abuse and its impact on survivors. *Understanding the Impact of Clergy Sexual Abuse*, 200-223.
64. *Projekt 3P*. (n. d.). PAX VOBIS. Získáno 17. listopadu z <https://paxvobis.cz/team-view/projekt-3p/>

65. Prusak, J., & Schab, A. (2022). Spiritual trauma as a manifestation of religious and spiritual struggles in female victims of sexual abuse in adolescence or young adulthood in the Catholic Church in Poland. *Archive for the Psychology of Religion*, 44(1), 40-65.
66. Rashid, F., & Barron, I. (2018). The Roman Catholic Church: A centuries old history of awareness of clerical child sexual abuse (from the first to the 19th century). *Journal of child sexual abuse*, 27(7), 778-792.
67. Robinson, G. J. (2011). Changing the Culture. In T. Plante & K. L. McChesney (Eds.), *Sexual abuse in the Catholic Church. A decade of crisis, 2002–2012*. Praeger.
68. Royal Commission. (2017). *Royal Commission into institutional responses to child sexual abuse: Final information update*. Commonwealth of Australia.
69. Rudolfsson, L. (2015). *Walk With Me. Pastoral care for victims of sexual abuse viewed through existential psychology*. [Doctoral Dissertation, University of Gothenburg]. Gothenburg University Publications Electronic Archive.
70. Rudolfsson, L., & Tidefors, I. (2015). The struggles of victims of sexual abuse who seek pastoral care. *Pastoral Psychology*, 64(4), 453-467.
71. Řiháček, T., Čermák, I., & Hytych, R. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita.
72. Saldanha, V. (2023). When Spiritual Power Destroys Life. Sexual Abuse in the Catholic Church. *Concilium (00105236)*, (4).
73. Sas, L. D., Cunningham, A. H., Hurley, P., Dick, T., & Farnsworth, A. (1995). *Tipping the balance to tell the secret: Public Discovery of child sexual abuse*. London, UK and ON, Canada: London Family Court Clinic.
74. Sauv e, J. M., Atlani-Duault, L., Bajos, N., Baubet, T., Beloucif, S., Burguburu, J. M., ... & Clausse-Pujo, C. (2021). *Sexual Violence in the Catholic Church France 1950–2020 Final Report French Independent Commission on Sexual Abuse in the Catholic Church (CIASE)* Commission Ind ependante sur les Abus Sexuels dans l'Eglise.
75. Sejblova, M. P., & Reguli, M. H. (2011). Specifi nost viktimizace ob et znsiln n. *Psychiatrie pro praxi*, 12(1), 19-21.
76. Shupe, A. D. (1995). *In the name of all that's holy: A theory of clergy malfeasance*. Praeger.

77. Schilling, T. P. (2012, 11. ledna). Sex Abuse in the Dutch Church: A new report scandalizes an already diminished flock. *Commonweal Magazine*.
78. Smith, J. A., & Osborn, M. (2003). Interpretative phenomenological analysis. In J. A. Smith (Eds.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (s. 53–80). London: Sage Publications.
79. Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. London: Sage Publications.
80. Sousa-Gomes, V., Abreu, B., Moreira, D., Del Campo, A., Moreira, D. S., & Fávero, M. (2022). Psychological intervention and treatment programs for adult victims of child sexual abuse: A systematic review. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/tra0001389>
81. Sperry, L. (2023). Psychotherapy alone is insufficient: Treating clergy sexual abuse and sacred moral injury. *Spirituality in Clinical Practice*, 10(4), 350–357.
82. Strecht, P., Lúcio, Á. L., Almeida, A. N. D., Vasconcelos, C., Sampaio, D., Tavares, F., ... & Pires, C. (2023). *RELATÓRIO FINAL*. Comissão Independente para o Estudo dos Abusos Sexuais de Crianças na Igreja Católica Portuguesa, 1950-2022.
83. Šafář, M. (2022). *Opatření katolické církve proti sexuálními deliktům duchovních*. [Diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci]. Theses.
84. Švaříček, R., & Šed'ová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál
85. Teicher, M. H. et al. (2009). Length of time between onset of childhood sexual abuse and emergence of depression in a young adult sample: a retrospective clinical report. *The Journal of clinical psychiatry*, 70(5), 684 – 691.
86. Terry, K. J. (2013). Understanding the Response to Sexual Abuse of Minors by Catholic Priests: A Criminal Justice Perspective. In C. M. Renzetti & S. Yocum (Eds.), *Clergy sexual abuse: Social science perspectives*. UPNE.
87. Terry, K. J., Smith, M. L., Schuth, K., Kelly, J. R., Vollman, B., & Massey, C. (2011). The causes and context of sexual abuse of minors by Catholic priests in the United States, 1950-2010. In *United States Conference of Catholic Bishops, Washington, DC*.
88. Tetiva, T. (2019, 30. dubna). *Katolická církev otevřela kontaktní místo na pomoc obětem sexuálního zneužívání*. *Cirkev.cz*.
Získáno 17. listopadu 2023 z https://www.cirkev.cz/katolicka-cirkev-otevrela-kontakt-ni-misto-na-pomoc-obetem-sexualniho-zneuzivani_3484

89. Themeli, O., & Panagiotaki, M. (2014). Forensic interviews with children victims of sexual abuse: the role of the counselling psychologist. *The European Journal of Counselling Psychology*, 3(1).
90. Turnbloom, D. F., Breen, M., Lamberger, N., & Seddon, K. (2022). Liturgy in the Shadow of Trauma. *Religions*, 13(7), 583.
91. *Úvodné slovo*. (n. d.). Nahlásenie sexuálneho zneužívania maloletých. Získáno 4. ledna 2024 z <https://nahlaseniezneuzivania.kbs.sk/>
92. Van der Kolk, B. (2015). *The Body Keeps The Score*. Boston: Penguin Publishing,
93. Vaňáč, M. (2019). Chronologie sexuálních skandálů v katolické církvi. *Salve*, (3).
94. Velikovská, M. (2016). *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada.
95. Vintrová, M. (2019). Kanonická ustanovení ohledně sexuálního zneužívání nezletilých v historii latinské církve. *Salve*, (3), 139–148.
96. Vintrová, M. (2021, 15. října). *Shrnutí zprávy CIASE*. Někdo ti uvěří. Získáno 6. října 2023 z <https://www.nekdotiuveri.cz/clanky/zahranici/shrnuti-zpravy-ciase>
97. Weiss, P. (2005). *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing as.
98. Winters, G. M., Colombino, N., Schaaf, S., Laake, A. L., Jeglic, E. L., & Calkins, C. (2020). Why do child sexual abuse victims not tell anyone about their abuse? An exploration of factors that prevent and promote disclosure. *Behavioral Sciences & the Law*, 38(6), 586-611.
99. Wright, K., Swain, S., & McPhillips, K. (2017). The Australian Royal Commission into institutional responses to child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 74, 1-9.
100. *Zvlášť zranitelné oběti*. (n. d.). Policie ČR. Získáno 8. ledna 2024 z <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>

Přílohy práce

Abstrakt diplomové práce

Název práce: Vyšetřování v rámci Římskokatolické církve pohledem obětí sexuálního zneužívání páchaného duchovními

Autor práce: Bc. Anežka Mokrá

Vedoucí práce: PhDr. Olga Pechová, Ph.D.

Počet stran a znaků: 133 stran, 291 293 znaků

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 100

Abstrakt:

Cílem této výzkumné práce je popsat zkušenosti obětí sexuálního zneužívání páchaného duchovními v Římskokatolické církvi s procesem církevního vyšetřování. Naše studie upozorňuje na mezeru ve výzkumech v této oblasti a přináší zpětnou vazbu od obětí k církvi. Výsledky jsou využitelné v praxi a mohou sloužit ke zlepšení péče o oběti. Data byla získána pomocí polostrukturovaných interview se třemi respondenty z České a Slovenské republiky, jejichž případy byly církevně vyšetřovány. Při zpracovávání dat jsme se drželi zásad metody IPA. I když byl kontext jednotlivých příběhů jiný, témata v rozhovorech se vzájemně prolínala. Identifikovali jsme jedenáct potřeb, které oběti v průběhu vyšetřování měly a často jim nebyly naplňovány, s čímž přicházela frustrace a zbytečný stres. Popsali jsme důležité kroky, které jsou podstatné pro zlepšení péče o oběti v Římskokatolické církvi. Kromě citlivého přístupu, většího zájmu o oběti i její blízké a pravidelného informování je důležité nabídnout jim duchovní péči a zprostředkovat péči psychoterapeutickou. Také by církevní proces měl být více transparentní a církve by neměla zapomínat na práci se zasaženou farností.

Klíčová slova: sexuální zneužívání duchovními, proces vyšetřování, péče o oběti sexuálního zneužívání, potřeby obětí sexuálního zneužívání, Římskokatolická církev

Abstract of Thesis

Title: The Roman Catholic Church Investigation from the Victims Perspective of Clergy-Perpetrated Child Sexual Abuse

Author: Bc. Anežka Mokrá

Supervisor: PhDr. Olga Pechová, Ph.D.

Number of pages and characters: 133 pages, 291 293 characters

Number of appendices: 5

Number of references: 100

Abstract:

The objective of this study is to describe the experiences of victims of sexual abuse perpetrated by Catholic clergy with the investigation process in the Roman Catholic Church. Our study highlights a knowledge gap in research in this area and provides feedback from victims to the church. The results are useful for practice and can be used to improve care for victims. Data were obtained through semi-structured interviews with three participants from the Czech and Slovak Republics. We applied the principles of the IPA method to process the data. Although the context of each story was different, the themes in the interviews were intertwined. We identified eleven needs of the victims during the process of the investigation. These were often not fulfilled, leading to frustration and unnecessary stress. We have described important steps that are necessary to improve the care of victims in the Roman Catholic Church. In addition to a sensitive approach, greater concern for the victim and her dependents, and the regular information provision, it is important to offer spiritual care and provide psychotherapeutic care. Also, the church process should be more transparent and church leaders should not forget to care for the affected parish communities.

Key words: clergy sexual abuse, investigation process, CSA victim care, needs of CSA victims, The Roman Catholic Church

Pozvánka k účasti na výzkumu

Filozofická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Milá paní, milý pane

ráda bych Vás pozvala k **účasti na výzkumu**, který patří k praktické části mé diplomové práce v rámci magisterského studia psychologie na Univerzitě Palackého. Výzkum se týká **vyšetřování v rámci Římskokatolické církve z pohledu obětí sexuálního zneužívání**. Spolupracuji se spolkem Někdo Ti uvěří, z. s., který mi také doporučil Vás jako možného a vhodného respondenta/respondentku a pomohl mi Vás zkontaktovat.

Výzkum je realizován pod záštitou Katedry psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v rámci magisterské diplomové práce pod vedením PhDr. Olgy Pechové, Ph.D. Cílem výzkumu je **popsat zkušenosti a pohled** na proces vyšetřování Římskokatolické církve ze strany osob, které byly sexuálně zneužity knězem či řeholníkem/řeholnicí a podaly trestní oznámení (nebo byly součástí trestního oznámení jiné osoby). Výsledky výzkumu mohou být **využitelné pro kněze i laiky**, kteří pomáhají obětem sexuálního zneužívání, kteří se podílí na jeho vyšetřování, nebo jsou s nimi v jakémkoli jiném kontaktu. Mohlo by tak dojít ke **zlepšení péče** o oběti uvnitř Římskokatolické církve. Respondenti do výzkumu budou vybráni záměrně tak, aby co nejlépe naplňovali kritéria pro zařazení do výzkumu a podali relevantní a podstatné informace k naplnění cílů výzkumu.

Výzkum budeme realizovat prostřednictvím **rozhovorů** s respondenty, které proběhnou přes online hovor nebo na živo. Každý respondent si může sám vybrat, zda chce rozhovor uskutečnit na živo či online (zde také zda chce být viděn nebo ne). Před rozhovorem bude respondentům poslána **osnova rozhovoru a hlavní otázky**, které jim budou kladeny. Každý z respondentů bude mít případně také možnost si k rozhovoru přizvat svého psychoterapeuta pro zajištění psychického bezpečí. Před začátkem rozhovoru budou respondenti znovu obeznámeni se svými možnostmi a právy. Respondenti také **budou mít k dispozici výslednou verzi** výzkumné části diplomové práce před jejím odevzdáním, aby mohli požádat o smazání či doplnění některých informací, které se jich bezprostředně týkají. Předpokládaná doba rozhovoru je půl hodiny.

Vaše účast na výzkumu je **dobrovolná** a máte vždy plné právo vyjádřit svůj nesouhlas s účastí. Výzkum je čistě **anonymní**, tj. po uskutečnění rozhovoru a jeho přepisu budou veškeré osoby anonymizovány a nikdo by neměl být schopen identifikovat autora konkrétního rozhovoru.

Pokud se rozhodnete mi poskytnout vaše nenahraditelné zkušenosti, prosím **ozvěte se mi na email**. V návaznosti vám přijde ode mě odpověď s více informacemi a domluvíme se na setkání. Budu si velice vážit vaší ochoty a vašeho času.

Těším se na spolupráci.

Anežka Mokrá

Také pro jakékoli další informace mě kontaktujte:

E-mail: anezka.waw@gmail.com

Telefon: + 420 731 208 888

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta | Katedra psychologie

Informace pro účastníky výzkumu (1. a 2. strana)

Filozofická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Poděkování a bližší informace

Vážený účastníku/ účastnice výzkumu,

velmi mě těší, že jste souhlasil/a s účasti v mém výzkumu, který se týká vyšetřování v rámci Římskokatolické církve z pohledu obětí sexuálního zneužívání, a že můžeme být nadále v kontaktu. Děkuji již předem za Vaši ochotu věnovat výzkumu kousek ze svého času a svých zkušeností s tématem, o kterém možná nemusí být jednoduché mluvit. Budu si každé informace od Vás velice vážit a důstojně s ní nakládat.

Jak již bylo uvedeno v pozvánce, naším společným úkolem bude setkání buď přes online spojení nebo na živo, kdy se o Vašich zkušenostech s církevním procesem vyšetřování společně pobavíme. Můžete si sami vybrat, zda je pro vás komfortnější **spojení online (s kamerou nebo bez)** nebo zda byste se chtěli **setkat na živo**. Pro mě je důležité to, abyste se při rozhovoru **cítili dobře a v bezpečí**, proto se přizpůsobím jakékoli variantě. Na konkrétních detailech setkání se domluvíme přes email.

Musím Vás upozornit, že si rozhovor budu **pro svou potřebu nahrávat** na diktafon a záznamník na mobilním telefonu (pro jistotu, kdyby jedno ze zařízení vypadlo z provozu), a to abych si nemusela při rozhovoru Vaše odpovědi zapisovat na papír a nerušilo to jeho plynulost. Navíc by to rozhovor významně prodlužovalo. Nahrávky tedy použiji **čistě jen k přepisu rozhovoru** do psaného textu a následně nahrávky smažu ze všech zařízení. S nahráváním máte **plné právo nesouhlasit**, nicméně pak počítejte s delším časem na rozhovor.

Rozhovor by měl trvat **přibližně půl hodiny**, ale zároveň délka této doby velmi záleží na individuální situaci a množství informací, které mi budete chtít předat. Je možné, že se rozpráváme více a rozhovor bude delší.

Před začátkem rozhovoru znovu projdeme základní **informace o výzkumu, vaše možnosti a práva**, a také se domluvíme na některých **ochranných pravidlech** v rámci rozhovoru, které budou sloužit pro Vaše **psychické bezpečí**. Z důvodu zajištění psychického bezpečí máte také **možnost rozhovor provést za přítomnosti Vašeho psychoterapeuta**, kterého si můžete k rozhovoru přizvat. Pokud byste tuto možnost chtěli využít, napište mi to prosím do emailu a domluvíme se na podrobnostech.

V rámci rozhovoru se dotkneme témat, jako např. jak konkrétně probíhal proces církevního vyšetřování, které jste prožili a jaké to pro Vás tehdy bylo, s jakým jednáním ze strany Římskokatolické církve jste se setkali, jaký dopad mělo církevní vyšetřování na váš duchovní život a co by se ze strany církve mělo v rámci vyšetřování změnit. V rámci celého rozhovoru máte samozřejmě vždy **možnost na otázku neodpovědět**. Níže přidávám i **konkrétní strukturu rozhovoru a podobu hlavních deseti otázek**. Máte tak možnost se dopředu na rozhovor psychicky připravit, nebo popřemýšlet nad odpověďmi. V průběhu rozhovoru se pravděpodobně budu doptávat na **doplňující otázky**, které v této struktuře nejsou.

Vaše odpovědi budou v rámci mé diplomové práce zpracovávány **anonymně** a budu dělat vše pro to, aby nikdo nemohl rozklíčovat o jakou osobu se jedná. Následnou zpracovanou část, která se bude týkat Vašeho rozhovoru, Vám později **pošlu ke schválení** a budete mít možnost **požádat o úpravu**. Veškerá data, která budu v rámci diplomové práce zpracovávat, budou zabezpečena a **chráněna v souladu se zákonem**.

Děkuji, že jste dočetl/a tyto podrobné informace až do konce a těším se na spolupráci!

Anežka Mokrá

Hlavní otázky k rozhovoru:

- 1) Na začátek zkuste popsat kdy přibližně a jak dlouho vyšetřování probíhalo, a také jaké to bylo pro vás životní období (životní fáze)?
- 2) Jak vyšetřování probíhalo? (volná otázka: Od rozhodnutí k podání oznámení až do závěrečného církevního rozsudku.), např. Jak proběhlo podání oznámení, co probíhalo bezprostředně poté, kde všude a před kým jste museli vypovídat, co se muselo řešit, jaké probíhaly kroky, jaké kroky podnikal biskup diecéze ...
- 3) S jakým přístupem ze strany vyšetřujících jste se při procesu vyšetřování setkali?
- 4) Co pro vás bylo v průběhu vyšetřování obtížné, co byste naopak ocenili?
- 5) Je něco, co byste v souvislosti s církevním vyšetřováním rádi změnili?
- 6) Co se v průběhu vyšetřování dělo ve vaší farnosti či komunitě, s jakým přístupem jste se setkali?
- 7) Měli jste oporu ze strany rodiny nebo blízkých? S jakým přístupem jste se u nich setkali?
- 8) Co vám pomohlo situaci přečkat/ustát?
- 9) Jak přístup církve při vyšetřování ovlivnil vaše vnímání Římskokatolické církve?
- 10) Jak vás průběh vyšetřování ovlivnil po duchovní stránce? (vnímání Boha, vnímání sebe sama)

Slovníček církevních pojmů

A	akolyta	osoba, která pomáhá vykonávat obřadní povinnosti a může vést bohoslužbu slova
	Apoštolský stolec	úřad římského biskupa (papeže), zahrnuje i kongregace, papežské rady, komise a ostatní složky římské kurie
B	biskup	nejvyšší představitel diecéze zodpovědný za správu místní církve, přijal třetí stupeň svěcení
	biskupská konference	sbor biskupů dané země, který spolupracuje na otázkách vedení církve a zastupuje církev na daném území
	bohoslovec, seminarista	studenti připravující se na kněžství v semináři
	bohoslužba slova	část mše svaté, ve které jde o čtení z Bible, zpěvy, kázání, vyznání víry a prosby k Bohu
D	Desatero	soubor Božích přikázání, které jsou sepsány v Bibli
	diecéze	správní jednotka církve zahrnující určitý počet farností
	dikasterium	instituce zřízená ke správě katolické církve v jemu vymezené oblasti
	duchovní	obecně prostředník mezi věřícími a Bohem (kněz, jáhen, biskup, řeholník apod.)
E	eucharistie	svátost, skrze kterou se při mši zpřítomňuje moment lidské spásy (Ježíšova smrt a zmrtvýchvstání) a dochází k proměňování chleba a vína na tělo a krev Ježíše Krista
	evangelizace	hlásání a šíření dobré zprávy o tom, že Ježíš Kristus svou obětí za hříchy světa spasil každého člověka
F	farář	kněz pověřený správou farnosti
	farnost	základní církevní správní jednotka, zahrnuje území obcí, vesnic nebo několika vesnic, města nebo jeho části
G	generální vikář	nejbližší spolupracovník biskupa a jeho zástupce ve správě diecéze ve většině aspektů jeho výkonné moci
H	hostie	chléb, který se při slavení eucharistie v katolické církvi proměňuje na živé tělo Ježíše Krista
K	katecheta	učitel náboženství, připravuje a vede katecheze pro děti či dospělé, či připravuje na křest v katolické církvi
	katecheze	služba slova za účelem zprostředkování obsahu křesťanské víry, jednoduše přednáška pro dospělé nebo děti
	kázání	proslov kněze, který slouží mši svatou, na nějaké téma, často se týká předchozích čtených textů
	klerik	muž, jenž přijal některý z tří stupňů kněžského svěcení, tedy je to jáhen, kněz nebo biskup
	kněz	muž, který přijal druhý stupeň svěcení a je pověřený konat liturgické obřady, sloužit lidem v církvi a hlásat Boží slovo
	kněžský seminář	ústav katolické církve pro přípravu budoucích kněží
	Kodex kanonického práva	soubor církevních zákonů Římskokatolické církve
	koncil	= synoda; biskupský sněm, který se týká celocírkevních záležitostí
	Kongregace pro nauku víry	jedno z šestnácti dikasterií římské kurie, dohlíží na dodržování katolické nauky
L	laik	obyčejný katolík, ne-kněz, nemá žádné církevní svěcení
	liturgie	veřejné bohoslužby podle pravidel a řádu katolické církve

M	motu proprio	druh papežského dokumentu, jenž byl iniciován osobním papežovým rozhodnutím
	mše svatá	nejdůležitější liturgická bohoslužba, skrze kterou se věřící setkávají s Bohem v jeho slově a přijímají jeho tělo a krev
P	pastorace	péče o duchovní život a víru všech členů církve
	pastorační pracovník	osoba, jejíž činností je pastorace uvnitř církve i mimo ni, duchovně doprovází osoby skrze různé životní situace
	pobožnost	náboženský úkon, který není součástí oficiální liturgie, nýbrž spíše projevem úcty k Bohu a svatým
	představený řádu (generální představený)	stojí v čele řeholního řádu a má za něj zodpovědnost
Ř	řeholník, mnich	osoba, která se zavázala ke službě Bohu a lidem a žije ve společenství osob, jež se řídí stejnými pravidly (řeholí)
	Římská kurie	komplex orgánů a úřadů, který koordinuje a zajišťuje organizaci nezbytnou pro řádné fungování katolické církve
S	společnost apoštolského života	společenství, které žije podobně jako řeholní řády, ale součástí mohou být i laici
	společnost zasvěceného života, řeholní řád	společenství zasvěcených osob, které žijí společně a skládají řeholní sliby (např. čistoty, poslušnosti, chudoby)
	svátost smíření	církevní úkon, skrze který Bůh hříšníkovi činícímu pokání odpouští hříchy
Z	zasvěcená osoba	člověk, který dal svůj život Bohu a žije v čistotě bez manželství, a to v řeholním společenství nebo mimo něj